

הישיבה הארבע-מאות-ותשע-עשרה של הכנסת השישית

יום רביעי, ט' תמוז תשכ"ט (25 יוני 1969)
ירושלים, הכנסת, שעה 10.01

א. שאילתות ותשובות

הי"ד ק. לוז:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. אבקש את שר הסעד לעלות לדוכן ולהשיב על שאילתות.

הי"ד ק. לוז:

"בידי יושב-ראש הכנסת השיקול וההכרעה למחוק שם אדם בשאילתה".

שר-הסעד י. בורג:

מאחר שהדפס שם האדם עם מספר תעודת הזהות שלו, אני קורא את תשובתי:

לשאלה 1: כן.

לשאלות 2-3: פנייתו הראשונה של האב היתה ביום 9 במרס 1967, ומאו לא פנה עוד ללשכת הסעד. בשיחה עם העובד הסוציאלי של המועצה המקומית אום-אל-פחם הביעו ההורים, ובפרט האם, את רצונם להחזיק את הילד בביתם ולהעניק לו מחמימות הבית. בקשתם היחידה היתה הענקת עזרה כספית.

המחלקה הסוציאלית במקום קבעה שאין הצדקה כלכלית למתן תמיכה כספית, אך היא מוכנה לתת עזרה בשירותים רפואיים ביתיים.

הלשכה הסוציאלית במקום, כלומר באום-אל-פחם גופה, מוכנה בכל עת להעניק שירותים רפואיים ובייתיים, כאמור, אך אין היא מוכנה לתת תמיכה כספית. שהיא חסרת-ערך לגבי הנער המשותק ומוחסרת הצדקה מבחינת מצבה הכלכלי של המשפחה.

2. גידול עבריינות קטינים

חברי-הכנסת ד. ארזי שאל את שר הסעד ביום ט"ו בשבט תשכ"ט (3 בפברואר 1969):

בקשר למחקר שערכה מחלקת החקר במשרד הסעד, ושמצאיו מעידים על גידול עבריינות קטינים, אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם יש במחקר כדי להצביע על הקשר בין העבריינות של הקטינים למצבם הסוציאלי של הוריהם הקטינים, ואם כן – מה הם הנתונים המעידים על חשפת-גומלין זו?

2. כיצד מתחלק אחוז העבריינים לפי: (א) ערים; (ב) פרברים; (ג) עיירות פיתוח; (ד) התיישבות עובדי-בית; (ה) ישובי עולים?

3. מה תם סוגי העבירות שבוצעו על-ידי העבריינים?

4. מה האמצעים שמשרד הסעד עומד לנקוט כדי לבער עבריינות קטינים?

שר-הסעד י. בורג:

1. יש קשר בין עבריינות קטינים ומצבם הסוציאלי של ההורים. עבריינים קטינים באים ממשפחות הנמצאות במצב סוציו-כלכלי ירוד.

רוב העבריינים הקטינים באים ממשפחות מרובות-ילדים. משפחות בעלות 4 ילדים ומעלה מהוות כ-78% מן המקרים הידועים לנו. בעוד שבאוכלוסיה הכללית,

1. פנייתו של מר פתחי אניס מחאמיד, תושב אום-אל-פחם, ללשכת הסעד

חברי-הכנסת ת. טובי שאל את שר הסעד ביום ט"ו בשבט תשכ"ט (28 בינואר 1969):

מר פתחי אניס מחאמיד, תושב אום-אל-פחם, מס' תעודת זהות 2/119839, פנה לנציג משרד הסעד בכפר בתביעה לעזרה סוציאלית לשם החזקת בנו בן השמונה, סולימאן פתחי אניס מחאמיד, המשותק ושוכב רתוק למיטתו מאז לידתו. בקשתו לעזרה הוגשה עוד בשנת 1964, ועד היום, כך נמסר לי, לא קיבל שום תשובה.

האב מפרנס חמישה ילדים ואשתו, ומצבו הכלכלי אינו מאפשר לו החזקת ילד משותק, ללא סיוע משרד הסעד.

הנני מבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם ידוע למשרד הסעד על המקרה הסוציאלי הנזכר?

2. מדוע לא גענו שלטונות הסעד לפניית פתחי אניס מחאמיד?

3. היענה משרד הסעד לפניית האיש, ומתי?

שר-הסעד י. בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לפני שאקרא את התשובה לשאילתה, ברשותו האדיבה של היושב-ראש, אני רוצה להבהיר כי התקנון אומר – ואם איננו אומר זאת, הרי זוהי הכרעתו הנכונה של היושב-ראש – כי בשאלה על מקרה סוציאלי מסוים אין להביא את השם של אותו אדם.

הי"ד ק. לוז:

אין זה כתוב בתקנון. בעניין זה היתה החלטה של היושב-ראש והסגנים.

שר-הסעד י. בורג:

בכל לבי אני בעד ההחלטה הזאת, ומשום כך אני מביע תמיחתי על שבשאילתה זו ניתנו שם האדם, מקום מגוריו ומספר תעודת הזהות של האדם, שעליו נשאלה השאילתה. ברם, מאחר שהדבר כבר פורסם, אקרא את תשובתי.

אשמח מאד אם השאלות תהיינה לעניין וללא איזכור שם האדם שהשאילתה מתייחסת אליו.

מי שהחליט על כך – החליט החלטה נכונה. בפרסום השם של אזרח ישראל מאום-אל-פחם לא שמרו על החלטה זו.

4. מה בדעת משרד הסעד לעשות כדי להגדיל את מספר המקומות בבתי-אבות?

שר-הסעד י. בורג:

1. הביקוש למקומות במעונות לזקנים מגיע ל-300 בשנה לערך, אך מחמת המחסור במיטות, במיוחד במחוז הדרום והצפון, ובשל אי-רצונו של הזקן לגור הרחק ממשפחתו, אין הביקוש מייצג את הצורך במלואו. עיקר הדרשה היא למיטות סיעוד לזקנים חולים ושאינם מסוגלים לטפל בעצמם.

2. קיימים כ-7,000 מקומות במעונות לזקנים לסוגיהם השונים. רוב המקומות הוא בבעלות מלכ"ן - לעולים, ובעלות "משען" - לחברי ההסתדרות. יתרום בבעלות אירגוני עולים כגון עולי מרכז אירופה, התאחדות עולי בולגריה, מעונות עירוניים, ציבוריים ופרטיים.

3. כל מעון קובע את תנאי הקבלה לפי ההוראות הכלליות הכלולות בתקנות שהותקנו לפי חוק הפיקוח על מעונות, תשכ"ה-1965.

4. המשרד יקציב לאגודה לחינוך ולפיקוח על שירותים למען הזקן 17.5 מיליון לירות בחמש השנים הקרובות להקמתן ולהחזקתן של 1,000 מיטות נוספות, בקירוב.

4. פעולת הסעד בשטחים המוחזקים

חבר-הכנסת ר. ארזי שאל את שר הסעד ביום ח' באדר תשכ"ט (26 בפברואר 1969):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. כיצד מאורגנים מפעלי הסעד בשטחים המוחזקים?

2. כמה אגודות צדקה מקומיות פועלות בגדה המערבית וברצועת עזה?

3. באיזו מידה הרשויות המקומיות בשטחים המוחזקים משתפות פעולה עם השלטונות הישראליים העוסקים בסעד?

4. אילו גופים בין-לאומיים משתתפים במפעלי הסעד בשטחים המוחזקים?

5. מה הן התכניות להרחבת פעולות הסעד לשנת התקציב הקרובה?

שר-הסעד י. בורג:

1. פעולת הסעד בשטחים המוחזקים מתבצעת על-ידי המשרדים המחוזיים לפי אותה חלוקה שהיתה קיימת לפני יוני 1967. בראש כל מחוז עומד מנהל, האחראי בשטח מחוז לכל פעולות הסעד. למנהל המחוז ולחבר העובדים הסוציאליים הכפופים לו יש כיום סמכויות שהן הרבה מעבר לאלה שהיו להם לפני מלחמת ששת הימים.

כיום עובדים ביהודה ובשומרון 109 עובדים מקומיים וברצועת עזה 127 עובדים מקומיים.

בראש כל אחד משני המשרדים באזור יהודה ובשומרון וברצועת עזה עומד צוות ישראלי קטן, שתפקידו פיקוח מקצועי והדרכה.

מאז מלחמת ששת הימים הרחבנו את רשת לשכות הסעד האזוריות כדי לייעל את שירותינו לאזרח. ביהודה ובשומרון הוספנו 12 לשכות אזוריות, מתוך 17 הקיימות כיום. ברצועת עזה הוספנו 5 לשכות אזוריות, מתוך

13.7% מן המשפחות הן בעלות 4 ילדים ויותר, באוכלוסיה המדגם של המחקר על עבריינות קטינים האחוז הוא 74.4%.

הורי הקטינים עוסקים בעיקר במקצועות הכרוכים בעבודות-כפיים בלתי-מקצועיות.

השוואה לאוכלוסיה הכללית מראה שאוכלוסיה המחקר נמוכה יותר במידה מובהקת בסטטוס המקצועי-תעסוקתי.

2. חלוקת העבריינים הקטינים לפי צורת הישוב, שהם גרים בו, היא כדלהלן: (א) שלוש הערים הגדולות - 21%; (ב) ערים ותיקות - 16%; (ג) ערים חדשות - 50%; (ד) כפרים ותיקים - 3%; (ה) כפרי עולים - 10%. חלק ניכר מן העבריינים הקטינים בא ממקומות ישוב חדשים.

3. עיקר העבירות הן: כלפי הרכוש - 93%; גניבות - 34.6%; התפרצויות וגניבה - 33.4%; גרימת נזק לרכוש - 18.5%; התפרצויות - 6.6%; עבירות נגד הגוף - 4.7%; עבירות נגד המוסר - 1.3%; הפרעות לסדר הציבורי - 0.9%.

4. המרכז למניעת עבריינות נוער כבר מבצע כמה תכניות שמטרתן למנוע עבירות של קטינים. להלן פרטים על כמה מהן: (א) קיימים 40 צוותים בין-מקצועיים בבתי-ספר יסודיים שונים בארץ. הצוות, המנהל על-ידי מנחה מקצועי מטעם המרכז למניעת עבריינות, כולל את מנהל בית-הספר, האחוז, עובדת סוציאלית ומחנך הכיתה. תפקידו של הצוות לדון בילדים הפורז למתחים בבית-הספר, לאתר את הילדים שעל סף העבריינות, להציע תכנית טיפול מתאימה לכל אחד מהם ולעמוד על ביצוע התכנית המוצעת. (ב) קיימות ועדות מקומיות למניעת עבריינות ב-25 ישובים עירוניים בארץ. בוועדות אלה חברים נציגי השירותים השונים המטפלים בילד ונוער, ותפקידן לאתר את הילדים העבריינים ואלה שהם על סף העבריינות ולארגן תכניות מניעה מקומיות תוך כדי תיאום בין השירותים. בין השאר הוקמו בחלק מן הוועדות ועדות-סיור שתפקידן לגלות ילדים משוטטים ולהחזירם למסגרות החינוכיות המתאימות. (ג) המרכז למניעת עבריינות מסייע לגורמים מקומיים, בשיתוף עם שירותים אחרים, להקמת כיתות-לקט שתפקידן לקלוט ילדים עוזבים שנשרו מבתי-הספר, לאבחן אותם ולטפל בהם בתקופה קצרה, במטרה לשבצם במסגרות חינוכיות מתאימות. (ד) בתקופת הקיץ מאורגנות קייטנות מיוחדות לילדים עבריינים ושעל סף העבריינות. הקייטנות מאורגנות במשותף על-ידי משרדי החינוך, הסעד והמשטרה, בשיתוף עם הרשויות המקומיות.

3. נתונים על בתי-אבות

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר הסעד ביום ט"ו בשבט תשכ"ט (3 בפברואר 1969):

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיבני:

1. מה מספר הקשישים המבקשים להתקבל לבתי-אבות ואין בשבילם מקום?

2. מה מספר המקומות בבתי-אבות קיימים?

3. לפי אילו תנאים מתקבלים קשישים לבתי-אבות?

הבית או המוסד, וזה במגמה להגן עליהן מפני סכנה מיידית לשלמותן הנפשית או הגופנית.

התכנית מכוונת בעיקרה לקליטת נערות שנתפסו על-ידי המשטרה בלי שתהיה אפשרות להחזירן לביתן ולא רצוי להכניסן למעצר, או המדובר בבנות שיש צורך דחוף להוצאתן מהבית ואין אפשרות מיידית להעברתן לסידור קבע.

הבת מופנית למקלט לתקופה קצרה, עד מקסימום של שבועיים. בתקופה זו מטפלים בהבטחת המשך הטיפול בנערה, אם על-ידי שירות סוציאלי מקומי ואם על-ידי העברה למוסד מתאים.

המקלט הוא למעשה חדר פנוי בביתה של משפחה המוכנה לקלוט נערות מסוג זה בכל עת שתופינה לשם. תמורת תשלום ממשרד הסעד נותנת המשפחה לנערה אפשרות לינה, כלכלה ושירותים אחרים.

כיום קיימים מקלטים כאלה בשלוש הערים הגדולות, ועומדים לשירות המשטרה והשירותים הסוציאליים. מאז הקמתם, לפני שנה וחצי בערך, הופנו למקלטים כמאה בנות.

6. גידול העבריינות בקרב הנוער בבאר-שבע

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר הסעד ביום כ"ט באדר תשכ"ט (19 במארכ 1969):

בגליון "באר-שבע", בהוצאת מועצת פועלי באר-שבע, פורסם על גידול מדאיג במספר העבריינים הצעירים שחל בשנה האחרונה. נאמר בכתבה שמגיל 8 עד 9 נתפסו בשנת 1968 250 עבריינים, לעומת 153 בשנת 1967. מגיל 9 עד 12 נתפסו 483 עבריינים, לעומת 394 בשנה הקודמת. מגיל 12 עד 14 נתפסו 479 עבריינים, לעומת 365, ומגיל 14 ומעלה - 513 עבריינים, לעומת 415.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם המספרים תואמים את המציאות?
2. אם כן, מה הסיבות לגידול העבריינות בקרב הנוער בבאר-שבע?
3. אילו אמצעים נקט משרד הסעד להקטנת העבריינות בקרב הנוער?
4. כמה עבריינים צעירים נשלחו למוסדות חסות?

שר-הסעד י. בורג:

1. המספרים המובאים בגליון "באר-שבע" שאובים, כנראה, מתוך נתוני המשטרה ומתייחסים לכל איזור הדרום. לפי נתוני משרד הסעד, הופנו על-ידי המשטרה לשירות המבחן לנוער בבאר-שבע 416 קטנים בשנת 1968, לעומת 290 בשנת 1967 ו-303 בשנת 1966.

2. משרד הסעד עורך השנה סקר על אוכלוסיית העבריינים הצעירים ועל אופי העבירות במחוז הדרום, שיוכל כנראה גם לתת תשובה לשאלה בדבר הסיבה לגידול העבריינות בקרב הנוער בבאר-שבע.

3. כדי להקטין את העבריינות, פועל משרד הסעד בכמה מישורים: - (א) במחלקה הסוציאלית המקומית מונו שתי עובדות סוציאליות לטיפול בנוער; (ב) במחלקה לעבודה קהילתית הופעלו שני עובדי חבורות רחוב (הכל מדובר בבאר-שבע); (ג) הוקמה ועדה ציבורית למניעת עבריינות. הוועדה יזמה הקמת שלושה

6 הקיימות כיום. במגמה לשתף את העובדים המקומיים בניהול ענייני הסעד, הוקמה ביהודה ובשומרון הנהלה, ובה משתתפים המפקחים הישראליים ומונהלי המחוזות המקומיים. הנהלה זו מתכנסת בקביעות אחת לחודש, והיא למעשה הגוף העליון העלול את ענייני הסעד באיזור. העבודה בהנהלה מתנהלת ברוח טובה תוך שיתוף-פעולה מלא וענייני בין כל חבריה.

2. באיזור יהודה ושומרון פועלות 86 אגודות צדקה, וברצועת עזה שתי אגודות צדקה.

3. לפי החוק הקיים בשטחים (הירדני והמצרי) אין הרשויות המקומיות מטפלות בסעד. שירות הסעד הוא מכללית בלבד.

4. הגופים הבין-לאומיים הפועלים בפיקוחו באיזור יהודה ושומרון הם: הלותרנים, הקתולים, מועצת הכנסיות למזרח התיכון, המרוניטים, "קויר". כל האיר-גונים הנ"ל עובדים בתיאום-פעולה מלא עם משרד הסעד.

5. בשנת התקציב הזאת אנו מתכננים הרחבת הפעולות כלהלן: (א) שיקום - התחלנו בפעולה זו באופן ניסיוני, ואנו מתכננים הרחבתה בכל האזורים, כשהמטרה העיקרית היא לעזור למספר משפחות רב ככל האפשר לעבור ממצב של נזקים למצב של אי-תלות, של פרנסה בכוחות עצמם; (ב) הדרכת עובדים - על-ידי אירגון ימי עיון וקורסים לעבודה סוציאלית במגמה להעלות את רמתם המקצועית של העובדים; (ג) הרחבת פעולות הנופש לילדי השטחים - השנה אנו מקיימים מחנה נופש בישראל בשביל ילדי המוסדות ואגודות צדקה בשטחים, ובהם ישתתפו במשך העונה כ-1,400 נער ונערה.

5. "מקלטים" לנוער הבורחים מביתם

חברת-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר הסעד ביום כ"ד באדר תשכ"ט (14 במארכ 1969):

מחקר על עולם הפשע, שנערך על-ידי רב-פקד מאיר, הפסיכולוג א. אמית וד"ר מ. אמיר, מציע להקים מקלט זמני לנוער הבורחים מביתם עד לפתרון בעייתם. אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם קיבל משרד הסעד את מסקנות החוקרים הנ"ל?
2. האם המסקנות נבדקות במטרה להשתמש בהן במציאות?
3. האם כבר הוחל ביישומן המעשי?
4. אם לא - מתי בדעת משרד הסעד להתחיל ביישום המסקנות במציאות היום-יום?

שר-הסעד י. בורג:

1. מסקנות החוקרים הגיעו למשרד הסעד.
2. מסקנות המחקר, שזה עתה פורסם, נלמדות ונבדקות במטרה ליישמן במציאות.

3-4. חלק ממסקנות המחקר הופעלו זמן רב לפני ביצוע המחקר. "מקלטים" לנוער קיימים בשלוש הערים הגדולות, ומיועדים בשלב זה לנערות בלבד, מאחר שה-סכנה בשוטטות נערה גדולה מזו שבשוטטות נער. המקלט הנ"ל מטרתו להמציא מקום לינה זמני לבנות בשוטטות או לבנות עוזבות הנמצאות מחוץ למסגרת

3-4. קשירת מפגרים מותרת בנסיבות מיוחדות על-פי תקנות 7(ד), (ה) ו-10 לתקנות הפיקוח על מעונות (החוקת חוסים במעונות ללוקים בשכלם), תשכ"ז-1967. המפגרים נקשרו באישור פסיכיאטר-ניורולוג. לא נקשרו ילדים באוזקים.

5. מאחר שכאמור לא הוכחו לנו העובדות, שעליהן מבוססת השאלתה, לא היה צורך לשים קץ להן.

9. קיצוצים בסרט טלוויזיה על המוסד לילדים מפגרים בנימינה

חבר הכנסת א. אבנרי שאל את שר הסעד ביום ב' בסיון תשכ"ט (19 במאי 1969):

בידיעה שנתפרסמה ביום 14 במאי 1969 בעתון "הארץ" נאמר, כי צוות הטלוויזיה הישראלית, שחדר ממפתיע ב-5 בפברואר לסנטורים בנימינה, מוסד לילדים מפגרים בפיקוח משרד הסעד, צילם קטע המראה בין השאר מטפלת, המכה בקת מעדר נער מפגר, וסניטר המרתק ידו של חניך באוזקים.

קטע הווזעה לא שודר בטלוויזיה בתכנית על בעיית הילדים המפגרים, משום שמחמת לחץ אולץ מפיק התכנית מר יוסף סוקר לקצצו.

שאלותיו הן:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם היא נכונה - האם לדעת השר השיטה הנ"ל לטיפול בילדים מפגרים מתאימה?
3. איזו הכשרה מקצועית קיבל צוות עובדי המוסד הנ"ל?

שר הסעד י. בורג:

1. בסרט הטלוויזיה אין תמונות המראות הכאת ילדים. יש צילומים המראים קשירת ילדים.

2. קשירת ילדים מפגרים מותרת בנסיבות מיוחדות, לפי תעודת רופא. הילדים נקשרו באישור פסיכיאטר-ניורולוג, על מנת שלא יגרמו נזק לעצמם ול-אחרים.

3. חלק מעובדי המוסד הנדון קיבלו הכשרה קדם-רפואית, והם בעלי נסיון של שנים רבות בטיפול בתחום זה. במסגרת המדרשה להכשרת עובדים סוציאליים חיינויים מתקיימים עתה קורסים להכשרת מטפלים במפגרים. בעתיד יושם לב שבמעונות למפגרים יעבדו ככל האפשר אנשים שקיבלו הכשרה מתאימה.

הז"ר ק. לוז:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
כבוד השר, לפי בקשת מי נפסל הקטע הזה מסרט הטלוויזיה?

שר הסעד י. בורג:

אין זה לגוף השאלתה; הגש נא שאלתה בכתב.

10. פיקוח רפואי על המוסדות לילדים מפגרים

חבר הכנסת ש. כהן-צידון שאל את שר הסעד ביום י' בסיון תשכ"ט (27 במאי 1969):

סופר "ידיעות אחרונות" כי קטע מתוך סרט טלוויזיה העוסק בבעיות ילדים מפגרים נפסל בלחץ חורי הילדים

צוותים בין-מקצועיים בבתי-ספר לאיתור ילדים שעל סף העבריינות; הוקמה ועדת סיורים, שאיתרה למעלה מ-100 ילדים משוטטים הנמצאים מחוץ למסגרת בית-הספר (ואני מדבר על באר-שבע בלבד). לטיפול בילדים אלה עומדת לקום "כיתת קלט" בשיתוף עם משרדי הממשלה והרשות המקומית. בתכנית הוועדה גם לטפל בהקדם בבעיית הנעירות הסוטרות ולהציע תכנית לטיפול מתאים.

כדי להקטין את העבריינות בקרב הנוער יש צורך בכוח-אדם, בנוסף על כוח-האדם שמשרד הסעד מפעיל במסגרת יכלתו. כן נתקלים אנו בקשיים בהשגת כוח-אדם ברמה גבוהה לעבודה באזורים מרוחקים.

4. העבריינים מבאר-שבע, שנשלחו למוסדות חסות, מתחלקים כלהלן: 2 במשפחות; 17 במעונות ממשלתיים; 7 במוסדות ציבוריים, ולפי חוק הנוער סודרו 25 ילדים במוסדות.

7. "מעונות" לצעירים הנעדרים מבתיהם

חבר הכנסת ר. ארזי שאל את שר הסעד ביום ז' בניסן תשכ"ט (26 במארס 1969):

במחקר, שפורסם מטעם משרדת ישראל על בעיית הנעדרים הצעירים בני גיל 12-16, מציעים מומחי המשטרה, כדי לבלום את גלי העבריינות בקרב הנוער, על הקמת "מעונות" מיוחדים, שאליהם יופנו צעירים וצעירות הנעדרים מבתיהם.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם הגיע לכבוד השר המחקר הנ"ל?
2. האם מוכן כבוד השר לבצע המלצה זו?

שר הסעד י. בורג:

ראה נא התשובה שהשיבותי היום לשאלתה של חבר הכנסת ורדיגר באותו הנושא.

8. חקירת המצב במוסד לילדים מפגרים בנימינה

חבר הכנסת א. חביבי שאל את שר הסעד ביום כ"ו באייר תשכ"ט (14 במאי 1969):

בעקבות הגילויים על הכאות ויחס בלתי-אנושי במוסד לילדים מפגרים בנימינה, הנני מבקש את כבוד השר להשיבני:

1. הנערכה חקירה על המצב במוסד לילדים מפגרים בנימינה?
2. מה הם ממצאי החקירה?
3. הנכון שהוכו ילדים מפגרים המאושפזים במוסד האמור?

4. הנכון שנקשרו ילדים באוזקים?
5. אילו צעדים ננקטו כדי לשים קץ לכל אותן תופעות שליליות במוסד האמור?

שר הסעד י. בורג:

1. קיים פיקוח מתמיד על המוסד הנדון. בעקבות התלונה נערך ביקור פתע על-ידי מנהל השירות למפגר ומפקחיו. ממצאי הביקור מתייחסים לשיטחים שונים של המוסד, והם הובאו לידיעת הנוגעים בדבר.

2. הפיקוח של משרד הסעד לא יכול היה לאמת עובדה זאת. אולם בעקבות השמועות נמסרה תלונה למשטרה והיא חוקרת בעניין.

— שאלות ותשובות (כהן-צידון, בורג) ; הצעות לסדר-היום (לזו, אונא) —

שר-הסעד י. בורג :

1. כן.
 2. בכל מעון מתקיימים שירותים רפואיים על-פי תקנות הפיקוח על מעונות (החקת חוסים במעונות ללוקים בשכלם), תשכ"ז—1967.
 3. למשרד הסעד מערכת פיקוח משלו, המכירה את התנאים השוררים במעונות השונים.
- כדי לבדוק בדיקה יסודית את התנאים השוררים במעונות, מינתי ועדה שבראשה שופט בית-המשפט המחוזי מרת מרים בן-פורת. מסקנות הוועדה יפורסמו ברבים.

ב. הצעות לסדר-היום

1. בעיית הספקת מים לאפקים

הענייה הונח כבר צינור של 16 אינץ'; הצינור המביא את המים לעיריה הוא עדיין בקוטר של 8 אינץ'. מדוע? — מפאת ריב סמכויות בין משרד השיכון ו"מקורות", כשכל אחד טוען שהשני הוא האחראי להנחת הקו.

ברכית האגירה מכילה 1500 מ"מ. בעוד שצריכת המים ליום אחד הגיעה ליותר מזה; בימים החמים אף לאלפים מ"מ.

היו צריכים לבנות מאגרי מים נוספים ולהתאים את רשת הצינורות לגידול במספר הנפשות. לזה אחראי משרד השיכון. הדברים לא נעשו. לעומת זה בנה משרד השיכון בניינים גבוהים, ולפי מצב סדרי הספקת המים — כמעט שאין המים יכולים להגיע לקומות העליונות. היה צורך לדאוג לסידורים זמניים לפחות. והנה, התברר שדבר זה לא קשה ביותר. אחרי מה שקרה בימי השרב היה אפשר תוך 24 שעות להתקין בוסטר ולהקל על-ידי כך את המצוקה בקומות העליונות. וכיום הספקת המים תקינה פחות או יותר.

התברר, כאמור, שיש חוסר תיאום וריב סמכויות בין הגורמים האחראים. במקרה זה משרד השיכון ו"מקורות" לא יכלו להשתוות מי חייב לבצע, והסובלים הם תושבי המקום. היו שרצו להאשים בכל המצב הבלתי-נסבל את המועצה המקומית. אלה הם דברים בלתי-מבוססים, בחינת עשיית חשבון מפלגתי וניצול צרת רבים לצרכים מפלגתיים. עובדה היא שעוד במארס 1968, כלומר לפני שנה-ורבע, הצביע ראש המועצה על דחיפות הבעיה. במכתבו למנהל הלשכה המחוזית של משרד השיכון בבאר-שבע, מיום 6 במארס 1968, הוא כותב: "החלפת הקו הראשי המוביל את המים לעיריה נמצאת בטיפול משרדך. הובטח לנו כי בדצמבר 1967 יתחילו בביצוע. העיכוב בביצוע החלפת הקו הראשי יגרם להפ-רעות חמורות בהספקת המים לאוכלוסיה, ומפריע לנו כבר כעת בסיום סלילת המדרכות ברחוב הראשי. נראה לנו כי נושא זה ראוי לטיפול מיוחד, בעל עדיפות ראשונית".

אילו היה מקרה אפקים מקרה בודד, לא היה הצדקה להתקפות על המועצה המקומית. על אחת כמה וכמה שזה פרט הבא ללמד על הכלל. משרד השיכון רואה את עיקר תפקידו במתן שיכון לאוכלוסיה הגדלה. יבוצע על כך ועל הישגיו. אבל הוא אינו יכול לעשות זאת בצורה תקינה מבלי שעבודות הפיתוח והשירותים הדרושים

שהתנגדו להצגת התמונות המזעזעות על ידיהם. עוד מוסיפה הידיעה, כי בקטע שנפסל צולמו ילדים מפגרים במוסד פרטי בבנימינה, כשהם קשורים למטותיהם ברוצ-עות ארוכות של תחבושות.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם בדק משרד הבריאות מה הם התנאים שבהם נמצאים הילדים במוסד?
2. איזה פיקוח רפואי מקיים משרד הבריאות על מוסדות פרטיים מסוג זה?
3. נוכח הידיעה שמוסר סופר "ידיעות אחרונות", האם נוקט משרד הסעד אמצעים שיביאו לידי שיפור התנאים במוסד זה?

הי"ר ק. לזו :

אנו עוברים להצעות חברי הכנסת לסדר-היום. רא-שונה נשמע הצעת חבר-הכנסת אונא — בעיית הספקת מים לאפקים.

משה אונא (מפד"ל) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. המקרה של חוסר מים מוחלט בעיריית הפיתוח אפקים בימי השרב הקשים לפני כחודש ימים הפנה את תשומת-הלב למצב האומלל שבו נמצאת עיריה זו בתחום הספקת המים ושירותים אחרים. כמובן, נוצל העניין גם לעשיית חשבונות מפלגתיים.

הסיבה הבלתי-אמצעית של התקלה הקשה שהביאה סבל רב על התושבים, ובעיקר על השכבות מעוטות-האמצעים, היתה הפסקת חשמל, שהביאה לידי הפסקה של הספקת המים. האחראים להפסקת המים אף לא הודיעו על כך לאחראים במקום, והכללו לא יכלו איפוא להודיע לתושבים על התקלה ולדאוג לכך שיוכלו להתכונן במשנהו לקראת המחסור. הספקת המים במיכליות לא התארגנה כראוי, בגלל השריפות שהיו באזור, והמיכליות היו עסו-קות בכיבוי השריפות. אולם, המקרה הזה של ימי השרב הקשים היה למעשה רק מקרה קיצוני של מצב בלתי-תקין בטיפול בענייני העיריה, שהספקת המים היא רק אחד מהם וחיוני במיוחד.

טיפול הזה אחראים גורמים ממלכתיים, ובראש ובראשונה משרד השיכון וחברת "מקורות".

בעייתת של אפקים איננה בעיה בודדת. היא בעיה משותפת לכמה וכמה ישובים, אלא שהתפרצה והתגלתה במקום זה בגלל צירוף של נסיבות, כאמור. הבעיה היא כיצד לתכנן את הישובים החדשים, וכיצד להתאים את התנאים היסודיים לגידול האוכלוסיה. השירותים באפקים היו מיועדים לאוכלוסיה של 5,000—6,000 נפש. גם הס-פקת המים וברכיות האגירה היו מיועדות לאוכלוסיה בסדר-גודל כזה. תכנית הבניה גם היא היתה מושתתת על ההנחה הזאת. בינתיים גדלה האוכלוסיה, ומתכוננים לעיריה בת 15 אלף נפש. כבר בספטמבר 1966 אושרה תכנית-אב חדשה. אולם הפיתוח הדרוש לביצוע תכנית כזאת לא הלך בד בבד עם הבניה ועם גידול האוכלוסיה. היום יש שם אוכלוסיה של 9,500 נפש. סדרי הספקת המים מ"מקורות" לא השתנו עדיין. יתר על כן, בתוך

לבדוק את מצב העניינים בעיירות השונות ולקבוע סדרי פיתוח מחייבים, שימנעו בעתיד הישגות של מקרים מצערים כגון זה שקרה באפקים.

אני מציע לכנסת לדון בנושא זה.

יתפתחו באותו קצב כמו עבודות-הבנייה. כאשר נוצר פער בין שני אלה, מאימות תקלות על התושבים, ותיקים כחדשים. זו גם הנקודה העיקרית שצריכה לעמוד לגד ענינו אם נרצה ללמוד לקח ממה שקרה באפקים. יש

2. מחסור במים בעיירת אפקים

העליון במדינת ישראל, עובד בשכר במועצה הדתית כמוהו כעובד בשכר במועצה המקומית ובתור שכזה הינו פסול מלכתחילה כחבר המועצה, ובהתאם להוראות סעיף 105 (5) לצו המועצות המקומיות משנת 1953 הוא פסול מלהיות חבר המועצה.

ולגבי מר גרינהולץ: "למרות היותו חבר המועצה המקומית באפקים, הוא מתגורר דרך קבע, יחד עם משפחתו, מחוץ לתחום המועצה המקומית אפקים, בקריית-גת — וקשריו עם אפקים אינם אלא קשרי עסקים ועבודה בלבד, ואי-לואת גם הוא פסול מלהיות חבר המועצה המקומית, בהתאם לסעיף 101(1) לצו המועצות המקומיות משנת 1953."

זאת המציאות במועצה המקומית באפקים. מה פלא שקורות תקלות המורות כפי שהיתה התקלה של מחסור במים?

לא אדבר על העזובה הקיימת בעיירה. זו עיירה בת עשרת אלפים תושבים. העיירה אינה גדלה. ארבעים משפחות עוזבות אותה מדי חודש. יוצאי צה"ל חוזרים לעיירה ומדי נוטשים אותה. הנוער בורח. אין אווירה של קליטה. אין מוסדות תרבות. המחסור במים בא לגלות לציבור את התמונה הידועה לתושבי אפקים.

מה קרה בעניין המים? אני מצטער שאינו יכול לקבל את התמונה שצוידה על-ידי חבר-הכנסת אונא. זה לא עניין שקרה רק בימי השרב. זו בעיה כרונית. כל יום שישי, כשיש צריכת מים מוגברת, הברזים יבשים. המים אינם מגיעים לקומות העליונות. הלחץ אינו מספיק. וזה לא מהיום, אלא במשך שנים. עכשיו אומר כאן חבר-הכנסת אונא, שחברת החשמל הפסיקה את הזרם, לא הודיעה על הפסקה והתושבים לא יכלו להתכונן. לו היו מודיעים על כך, גם אז לא יכלו לעשות שום דבר. הבריכה כל כך קטנה וכושר הקיבול שלה כל כך לא מספיק, שגם לו ידעו מראש על הפסקת זרם החשמל לא היה להם מה לעשות.

חבר-הכנסת אונא, הבעיה איננה להגן בכל מחיר על המועצה, כפי שאני לא אגן בכל מחיר על משרד השיכון. אתה הגנת הגנה טוטאלית על המועצה המקומית של אפקים כאשר קרה שם דבר חמור. איך אפשר להצדיק מועצה הסובלת שנים מצב כזה, שבגלל שלוש שעות הפסקת חשמל אין כבר מים באפקים, וזאת משום שהבריכה היא בעלת כושר קיבול קטן ביותר? ומצב זה קיים כבר שנה, שנתיים, שלוש, ארבע, חמש שנים. האם אפשר לסבול דבר כזה? איפה היתה כל הזמן המועצה המקומית? אומרים שהצנרת לא מספיקה. ידוע לי שב-תוך העיר החליף משרד השיכון את הצינורות, וזה היה תפקידו.

ישראל שלמה בן-מאיר (מפד"ל):
המועצה החליפה.

ויקטור שם-טוב (המערך, עבודה-מפ"ם):
משרד השיכון החליף.

הי"ר ק. לוה:

בנושא דומה, הצעה לחבר-הכנסת שם-טוב.

ויקטור שם-טוב (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים. אנחנו כבר רגילים לחשוב שבאותם ישובים, הידועים אצלנו בשם "עיירות פיתוח", חלו בשנים האחרונות התפתחויות חיות, ויש עיירות שעמדו על רגליהן. בקריית-לא מזמן בדימונה ויכול אני להביא את העיר הזאת כדוגמה של שלטון מקומי פעיל וזריז; יש לה לדימונה קצב התפתחות דווקא של צמיחה, לכן גם נעשתה מקום ישוב מושך נוער ועולים חדשים.

אוחז דבר אפשר לומר על קריית-גת. אבל יש עיירות פיתוח אחרות, שלפעמים עולות לכותרות העתים, גם, לצערי הרב בגלל עובדות שמחזירות אותנו לתקופה הידועה, המתוארת במחזה "רביזור" של גוגול. תמונה דומה התגלתה באפקים בקשר למחסור במים.

אינני מעלה את הנושא הזה מטעמים מפלגתיים, אם כי יש לי רושם שחבר-הכנסת אונא, שקדם לי בדיון, הגן יתר על המידה על המועצה המקומית של אפקים — מטעמים מפלגתיים. בימי השרב הקשה של ערב חג השבועות, במשך שבעה-שמונה ימים, לא היו מים באפקים. לברזי הבתים לא הגיעה אף טיפת מים, ואז זעקו התושבים: באו מים עד נפש. עניין זה של מחסור במים, חבר-הכנסת אונא, גילה למעשה תמונה מחרידה של התדרדרות השלטון המקומי בעיירה. אני רוצה לציין רק מספר עובדות, המסבירות איך אפשר להשאיר במשך שנים עיירת פיתוח בת עשרת אלפים תושבים במצב של מחסור כרוני במים. כי זה לא קרה רק בימי השרב של חג השבועות. המחסור במים קיים זה שנים.

המצב באפקים הוא כזה, שראש המועצה, מר מ. מייבסקי, למעשה אינו ראש המועצה. הוא עובד במפעלי הטקסטיל כאחראי על כוח-האדם, ולמעשה אינו מקיים את תפקידו במועצה. יש לו ממלא-מקום, ששמו מלכא רפאל. ממלא-מקומו של ראש המועצה עובד ביישיבת "פורת יוסף" בירושלים, ובדרך כלל אינו נמצא במקום. קראתי את הפרוטוקול מן הישיבה המיוחדת שדנה בבעיית המחסור במים, ישיבת המועצה המקומית, והסי-תבר לי שממלא-מקום ראש המועצה לא היה כלל בישיבה.

יש ממלא-מקום שני לראש המועצה, ששמו משה אלגבתי, אך הוא פועל ללא סמכויות מוגדרות, ואינו יכול לנקוט באמצעים אם יש צורך לעשות זאת. לאחרונה, בגלל המשבר בהרכב המועצה, נכנסו למועצה שני חברים חדשים, יעקב בן-כמון ואליהו גרינהולץ. שניהם צורפו, לדעתי, בניגוד לחוק. בעניין זה נשלח מכתב באמצעות עורך-דין, על-ידי חברי המועצה, לראש המועצה מר מייבסקי. העורך-דין כותב לראש המועצה, שמר בן-כמון, "בנוסף להיותו חבר המועצה המקומית הינו עובד בשכר במועצה הדתית באפקים. על-פי החלטת בית-המשפט

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

קודם לשמע מה אומר; אם תבין או לא — זה בידך, לא בידי.

אפקים, חברי-הכנסת שם-טוב, היא אחת העיירות הטובות בארץ, מן המפותחות ביותר, מן המנוהלות בדרך הטובה ביותר. אין לי שום רצון להיכנס לויכוח עם חברי-הכנסת שם-טוב, שאינו נוגע לעניין איך צריך לנהל עיירה, מה הוא ניהול טוב ומה הוא ניהול לא טוב. יש לי כל העובדות, ואני מוכן לשבת עם חברי הכנסת שם-טוב, אשר אם יהיה אובייקטיבי לגמרי בוודאי יציע לי לפזר מועצות בהרבה מקומות אחרים, עוד לפני שיתחיל אפילו לחשוב על המועצה המקומית באפקים. אינני נכנס למצב המפלגתי. יכול להיות שהוא נמצא בשלטון במקום אחר, או לפחות שותף לו. היום בוודאי הוא נמצא בשלטון בכמה וכמה מקומות.

אולם העובדה היא — והייתי באפקים רק ביום ראשון זה — שהגיעו באפקים למצב של פיתוח בכל מה שנוגע למועצה המקומית, בכל השטחים, למצב שהוא מן המזהירים במדינה. כמעט שאין כבר מקום להמשיך בסלילת כבישים באפקים; בכל השכונות מצב התאורה תקין ביותר; החינוך הוא יעיל וממלא את הצרכים; העיירה נקייה ומצב התברואה טוב. — אנב, עוד נדבר על מצב התברואה אפילו בערים, שחברי הכנסת שם-טוב שותף שם בניהול.

בעיית המים באפקים היא בעיה, כפי שנאמר כבר, שקיימת במקומות רבים בימי שרב. כבר עניתי על כך בכנסת בתשובה לשאלות שהוגשו בעניין זה לגבי מקומות אחרים במדינה. הכוונה לימי שרב, כאשר המים לא מגיעים לקומות הגבוהות, אפילו בתל-אביב, וכשיש הפסקת חשמל גם בירושלים אין מים, כפי שאין במקומות רבים אחרים. אבל אין להגוים בדברים אלה. אם רוצים להתקף משהו, צריך לחפש טענות יותר רציניות ויותר מבוססות מאשר זו.

אברהם ביטון (המערך, עבודה-מפ"ם):

פגיעה בעשרת אלפים תושבים — זה דבר לא רציני?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

זה דבר רציני מאוד, אבל לא על זה התקף אותם. המספרים שהבאת, חברי-הכנסת שם-טוב, בקשר להוצאות המועצה לשירותים דתיים, הם מוגזמים. בוודאי לא 800 אלף לירות ואפילו לא המחצית מזה לא הוצא על בניין ישיבה.

ויקטור שם-טוב (המערך, עבודה-מפ"ם):

יש בידי תקציב המועצה.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

ואשר לבית-הכנסת — אינני בטוח, אך נדמה לי שהוא נבנה על-ידי משרד השיכון, או לפחות בשיתוף, ותבוא עליו ברכה על כך. כי בעיירה כמו אפקים — וכבר ציין זאת לשבח חברי-הכנסת אונא — העבודה נעשית בעיקרה על-ידי משרד השיכון. שם גם אין ועדת תכנון מקומית, אלא לפי חוק התכנון מתמנית ועדה מיוחדת על-ידי שר הפנים ושר השיכון, ולעיריה אין למעשה דעה כיצד לפתח את המקום. למעשה, מוסיפים קצתם כספים מכדי לקנות מקורות אחרים נוסף על כספי המועצה.

נוסף לכך, יש ויכוח בין "מקורות" ומשרד השיכון מי מהם חייב להחליף את הצינורות מחוץ לעיר. אני מגנה את שני המשרדים גם יחד על כך שגילגלו את העניין. אבל היכן היתה המועצה המקומית, למה לא שמענו ממנה זעקה לפני שלא היו מים במשך שמונה ימים?

למה אין בריכה יותר גדולה באפקים? אומרים: אין כסף. באפקים בנו בניין לישיבה שעלה 800 אלף לירות, מזה 600 אלף לירות מתקציב המועצה המקומית. בישיבה לומדים עכשיו 23 תלמידים, ואף לא ילד אחד מאפקים. לזה היה כסף? זה היה הדבר הראשון בסולם העדיפויות? יכולתי לספר כיצד ניהלו את החשבונות של האגודה שבנתה את הישיבה — ללא תקציב וללא פיקוח. אבל זה לא שייך לנושא.

עכשיו בונים בית-כנסת מקומי גדול בעיר. זה יפה. בית-הכנסת עולה 460 אלף לירות. אומרים שיש שם 40 עד 50 מתפללים. גם זה חשוב. אבל האם זה תופס מקום ראשון בסולם העדיפויות? האם לא קודם עניין הבריכה, שצריכה לעלות רק 50–60 אלף לירות? לזה לא היה כסף במשך חמש שנים, וצה"ל ומכבי-אש צריכים לחלק מים בעיירת הפיתוח במיכליות.

נחבע לאחריות את "מקורות", ונחבע לאחריות את משרד השיכון, אם יש על מה לתכוע אותם, אבל קודם כל אנחנו צריכים לתבוע לאחריות את השלטון המקומי, שהזניח עניינים בצורה חמורה. לכן אני חושב ששר הפנים, או סגן שר הפנים, חייב לשקול ברצינות אם לא הגיע הזמן למנות ועדה קרואה באותה העיירה שהיושב-ראש של מועצתה איננו יושב-ראש, שממלא המקום איננו תושב המקום ושני חברים במועצה מכהנים באופן בלתי-חוקי. למעשה אין שם שלטון מקומי.

עניין המחסור במים בעיירת פיתוח, כפי שנתגלה, חייב, לדעתי, לזעזע את כולנו. זהו נושא הנוגע לאזור ספר, שאנחנו רוצים לפתח ולהפוך אותו לכוח משיכה לעולים חדשים.

אני חושב שיש לדון בנושא זה ויש להפנות את תשומת-לבה של הממשלה לצורך לנקוט באמצעים הדרושים לא רק באפקים, אלא בכל עיירות הפיתוח, על מנת שדברים מסוג זה לא יישנו.

היו"ר ק. לוז:

רשות-הדיבור לסגן שר הפנים, לתשובה.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. בעיית המים באפקים, כפי שנאמר, היא בעיה הקיימת במספר ניכר של מקומות בארץ, ובמיוחד באזורי פיתוח. אין בעיה של מים באפקים בימים רגילים בלי תקלות ובלי מצב אקלימי מיוחד, ועל אף העובדה שראש המועצה התירע והמשיך להתירע ולהזעיק את כל הגורמים בנדון זה שנתתי. למעשה היה זה מבט רחוק. הוא חזה מה עלול להיות לגבי התפתחות המקום. אולם לא הורגשה חומרת הבעיה מבחינה מעשית עד אשר נוצרה הקומה בינוציה של העובדות אשר פירט אותן לפנינו חברי-הכנסת אונא.

אברהם טיאר (המרכז החפשי):

אני מבין שהשלטון המרכזי הוא האשם.

משרד השיכון את הכספים למטרה זו; עכשיו הוא צריך למצוא את המימון על חשבון דברים אחרים שהוא צריך לעשותם. אבל עניין זה הוא מתפקידו של משרד השיכון, הוא צריך לעשות זאת.

למועצה המקומית אפקים אושרה על-ידי נציבות המים הלוואה בסך 135 אלף לירות להחלפת הצנורות הפגומים. משרד הפנים משתתף בסכום של 35 אלף לירות למטרה זו. אנו מקווים שביצוע כל העבודות האלה יפתור את בעיית המים גם לטווח ארוך.

אף על פי שהדבר איננו נוגע להצעה בעניין הספקת מים לאפקים, ומאחר שחבר-הכנסת שם-טוב שיווה אופי דרמטי לעובדה שראש המועצה עוסק בעבודה אחרת ואיננו מקבל שכר מהמועצה, אני רוצה לציין שזה רק מספר חדשים שהוא קיבל משרה כמנהל מפעל. מד מייבסקי מאפקים הוא אחד האנשים שפרשו מהצבא כקצין בדרגה גבוהה ויכול היה למצוא עבודה בכל מקום. גם היום הוא יכול להיות מנהל מפעל לא רק באפקים, אלא גם בכל מקום אחר - ואני יודע שהיו לו הצעות כאלה. הוא בעל משפחה גדולה. אני זוכר את ביקורי בדירתו כאשר באתי לסייר בעיירה. הוא, אשתו וארבעת ילדיהם גרו בדירה בת שני חדרים, הוא התאהב בעיירות הפיתוח ואיננו רוצה לעזוב את העיירה. הוא איננו רוצה לקבל משכורת מהעיירה ועושה את מלאכתו בהתנדבות. אותו ממלא מקום, שעליו אמר חבר-הכנסת שם-טוב שהוא עובד בירושלים, התפטר מתפקידו כממלא-מקום והשני נכנס לתפקיד במקומו. הוא כבר איננו סגן. על כן הבעיה איננה בדיוק כפי שתוארה אותה.

העניינים שם מתנהלים בסדר גמור. לפני מכתב מהממונה על המחוז, מד ורדימון, ואקרא את הסעיף האחרון באותו מכתב, שם נאמר: "המועצה המקומית מספקת שירותים לאוכלוסיה המקומית בצורה סבירה ביותר". גם אני מעיד על כך לאחר שהייתי במקום וראיתי זאת במו עיני.

על כן, מבלי להתייחס לבעיות צדדיות שהועלו כאן, קיימת בעיה כפי שתגדיר אותה חבר-הכנסת אונא - ובעיה זו הובלטה לאור מה שקרה באפקים עם כל הפירסומים סביב זה - אבל זו בעיה כללית ביותר והיא ראויה שנקדיש לה תשומת-לב ונדון עליה.

אני מציע על כן, אדוני היושב-ראש, להעביר את שתי ההצעות לסדר-היום לוועדת הפנים.

הי"ר ק. לוז:

האם בעלי ההצעות מסכימים להצעת סגן שר הפנים?

משה אונא (מפד"ל):

אני מסכים.

ויקטור שם-טוב (המערך, עבודה-מ"ם):

אני מסכים.

הי"ר ק. לוז:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את ההצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת אונא ושם-טוב לוועדת הפנים.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את העניין לוועדת הפנים

נתקבלה.

ובכן, פעלו המים שפעלו וקרה מה שקורה כאשר לא חוזים מראש את הצרכים שמגיעים אליהם בתקופה מוקדמת יותר מאשר חישובו ואיכנונו. התחילו לבנות באפקים בניינים גבוהים כאשר לא הצניורות של הקו הראשי ולא הצניורות במקום עצמו לא היו גדולים במידה מספקת כדי שיוכלו - בימי שרב או בימים של ניצול מים מוגבר ביותר - ובזמן שרב, כידוע, יש ניצול מים גבוה ביותר - לאפשר למים להגיע לקומות הגבוהות. כתוצאה מכך לא הגיעו המים לשם. לפעמים קורה דבר כזה ביום ישי, שיש מחסור במים, אבל זה איננו מחסור הגורם לבעיה רצינית. זהו מחסור בשעות מסוימות, כאשר המים מגיעים בקושי לקומות הגבוהות. דבר זה קורה במקומות רבים. אולם כאשר היה שרב ובאותו זמן היתה גם הפסקת חשמל ובאותו זמן גם התקלקלה המשאבה, והכל קרה ביחד - אז קרה מה שקרה.

יש לציין - ואין זה דבר בלתי-רגיל במדינה - שאחרי תקלה מסוימת פועלים בקצב מוגבר לתיקונה. מיד אחרי זה הפעילה חברת "מקורות" משאבה נוספת ועל-ידי כך נפתרה בעיית צריכת המים לטווח קצר. אמנם הורמת המים בלחץ מוגבר גרמה לפיצוצים ברשת המקומית בכמה מקומות, אולם על זה, חבר-הכנסת שם-טוב, אין שום תלונות. כי הפעולות בעניין זה היו בסמכותה ובתחום התפקיד של המועצה המקומית, והצוות הטכני של המועצה המקומית התגבר בכוחות עצמו, ללא שום תקלות, על הפיצוצים האלה, ולא היו כתוצאה מכך תקלות כל-שהן.

בשבוע זה עומדת להסתיים בתחום הישוב התקנת קו ראשי בקוטר של 16 אינץ', אשר בא להחליף את הקו בקוטר של 8 אינץ', שבשעתו הותקן על-ידי משרד השיכון. יכולה להיות ביקורת על משרד השיכון שלא חזה את הצרכים מראש, אבל אם מתחשבים גם עם הלחצים הקיימים, עם הצרכים לבנות במהירות ולפתח במהירות, נכון הדבר שמשרד השיכון פעל - לא רק בעיירה זו, אלא גם בעיירות אחרות - לפי הצרכים לטווח קצר ולא לפי הצרכים לטווח ארוך.

יש בעיות אחרות, במקרה לא באפקים, שנוצרו כתוצאה מהעובדה שפעולות רבות נעשו בשעתו תוך לחץ הזמן והצרכים. וכך נעשו לטווח קצר. פעולות של הנחת צנורות מים והתקנת רשת ביוב בהרבה מקומות בארץ נעשו לפי צרכי השעה ולא לטווח ארוך.

לאחר מה שאירע באפקים הגיע משרד השיכון לכלל הסכם עם חברת "מקורות" על ההזנת קו חדש בקוטר של 12 אינץ' לאורך של שני קילומטר מקצה הצניור בתחום הישוב ועד לקו הראשי של חברת "מקורות". הדבר יביא לא רק להקלה נוספת במצב, אלא אולי גם לפתרון הבעיה. זמן הביצוע של העבודה נאמד בשלושה עד ארבעה חודשים. כן החליט משרד השיכון להזמין תכנון להקמת מגדל-מים, שיפתור את בעיית הספקת המים לבניינים רבי-קומות. עבודה זו כרוכה בהוצאה של 300 אלף לירות. משרד השיכון הבטיח למצוא את המימון הדרוש למטרה זו במידת האפשר עוד בשנת התקציב הנוכחית. אם אתה, חבר-הכנסת שם-טוב, אינך רוצה להגן על משרד השיכון, אני אגן עליו. סכום זה לא היה בתקציב. תקציבו של משרד השיכון איננו גדול ביותר וחברות הן רבות. נכון הדבר שכל עוד הבעיה לא נעשתה חמורה, לא מצא

3. הטיפוס בראשון לציון ומצב התברואה בעיר

ותים התברואיים בראש וראשונה, והשלטונות יתעוררו לפעולה של ממש.

בשידור זה שמעתי את מידעני ראש עיריית ראשון-לציון מטיל את האשמה הדמיונית לנעשה ברמת-אליהו על הבחירות הקרובות או המתקרבות, בעוד שהאסון הפוקד את רמת-אליהו פוקד אותה כבר שנים. איזו תעודת עניות של ראש עיריה, שבמקום להבטיח שירותי תים נאותים לאזרחי עירו, מסתגר מאחורי סיפורי בדים כדי לחפות על אפס מעשהו ואפס מעשיה של הרשות המקומית. שמעתי את דבריו של ראש שירותי התברואה בראשון-לציון, הוא מאשים את התושבים ברשלנות אזורית; את משרד השיכון בהפקרת המשתכנים, בלא שיבטיח חצרן לבניינים גדולים — והבניינים הם שם בני 40 דירות — ובלי שיוקצה ליד הבניינים הגדולים הללו השטח המיועד לפחי האשפה. הוא מאשים את השופטים בפסיקה קלה מאוד לגבי עברייני התברואה, המטילים חמש לירות קנס על עבריון שלא התקין פח אשפה בשטח מגוריו.

אולם נשמע מה בפי התושבים. ד"ר עמנואל מרקו, תושב המקום, אומר: בכל שנה יש מקרי טיפוס ברמת-אליהו. עדות זו מיימה את הדעת הרופא האזורי של לשכת הבריאות הממשלתית, שפסק שהטיפוס הגיע לשם בגלל הפירות המיובאים מהגדה. לא שמענו שבגדה יש טיפוס. פירות מובאים מהגדה גם למקומות אחרים בארץ, ואין שם טיפוס. אם יש טיפוס בגלל הפירות, זה יכול להיות בכל מקום בארץ. סימן הוא שברמת-אליהו יש עוד גורמים המביאים לזוהמה התברואית ולגרימת הטיפוס.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
מה גורם לטיפוס? לא עכברים?

יוסף תמיר (גח"ל):
מיד תשתע.

ממשיך ד"ר מרקו ואומר: המצב התברואי כאן גרוע. גם העדיה וגם התושבים אשמים. אין ביקורת תברואית על חנויות המכולת, אין ביקורת על חנויות הדגים. חנויות הדגים מזרימות את המים המזוהמים לאורך הרחובות של רמת-אליהו, חבר-הכנסת אבנרי, עד לחנויות הפירות והמכולת. ולפי הכללים הידועים ברפואה, יש לראות את המולקל הראשי של חידיקי הטיפוס במים המזוהמים. בכך תסכים אתי.

חברי כנסת נכבדים, לפני כחמש דנו במשרד הפנים ובתקציבו. היה לי הכבוד לדבר על הנושא הזה של שירותי העיריות או המחוזים בתחום השירותים העירוניים. הקדשתי את כל זמני לנושא זה. הצבעתי על כך שמרבית העיריות והגזרות את התפקיד הראשי שלהן, ובמקום לעסוק במתן שירותים לתושביהן — הן עוסקות בכל מיני עניינים שונים ומשונים: חגיגות, קבלות פנים, כתיבת היסטוריה, הכל — רק לא בשירותים לאזרחים.

לאחר ממצאי מקרה ראשון-לציון, לאחר מה שקרה שם, והשידור הטלוויזיוני המעועע, הרי דבריו לפני חודש היו חיוורים לגבי השירותים.

היו"ר ק. לזו:

הכנסת תעבור להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת יוסף תמיר: הטיפוס בראשון-לציון ומצב התברואה בעיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. מצב תברואי מזעזע ומחריד בשכונת העולים רמת-אליהו, בתחום הטיפוס של עיריית ראשון-לציון, הפיל לפני כשבוע קרבן אדם: ילד מת כתוצאה ממקרה טיפוס הבטן. שני ילדים אחרים אושפזו ונקבע שהם נפגעו על-ידי אותה מחלה. תושבים אחרים סובלים מהפרעות בדרכי העיכול, מגירוי קיבה ושילשולים, ילדים לקו במיחושים חזקים ואושפזו בבתי-חולים.

בשכונת רמת-אליהו חוששים התושבים לצאת בערים מבתיהם מחמת עדרי עכברושים שפשטו בחוצות, בחצרות ואף בבתי-המגורים. העכברושים עורכים מלחמות בינם לבין עצמם לשם השגת מזון. אירעו מקרים שהם חדרו לחדרי השינה בבתי המגורים, עלו על המיטות של קטנים ומבוגרים ונגסו בפניהם ובדיהם. היו מקרים שהחיות התנפלו על ילדים ונשכו.

את מאורות העכברושים אפשר לראות בצדי המדרגות רכות הרעועות ובפניות הבתים. הם ניוונים מאשפת הדיירים המתגוללת לעין השמש או נתונה בפחי אשפה ללא כיסוי ומגן. את האשפה מפנים אחת ליומיים או שלושה ימים. מפנים אותה חלקית, כי מה שמפוזר בשטח ולא נמצא בפחים הבדודים, ממשיך להתגולל באין מפריע. אין די פחי אשפה, והתושבים מטילים את הפסולת לרחוב. בינות ערימות אלה שורצים בעלי החיים שגדלם לעתים כגודל חתולים. הבוגרים שבין הילדים בסביבה הפכו את המדרג אחר העכברושים למשחק מבעית. הם הורגים בהם, קושרים להם חוטים ותולים אותם על חוטי החשמל. נהילי זכוכים עטים על הפגרים, מכרסמים בהם ואחר מתעופפים אל שולחנות התושבים.

זהו המצב התברואי של שכונת רמת-אליהו בלב הישוב הישראלי, בשטח שיפוט עירוני של עיר ותיקה בראשון-לציון, באיזור פיקוח משרד תברואות ברחובות. מצב משפיל מבחינה אנושית, מצב מביש מבחינה חינוכית ומצב חמור ביותר מבחינת המינהל האזורי. הוא מטיל חרפה על הרשות המקומית הרשלנית, על משרד הבריאות האדיש, ומטיל אשמה כבדה על התושבים הלא-איכפתיים שנתנו למצב כזה להתהוות.

אני שואל: איך יכול היה לקרות כדבר הזה בישוב ישראלי? התברואה חולה, חולה אנושה.

את הזרקור על הנעשה ברמת-אליהו הפנתה הטל-וויזיה הישראלית בשידור חי מהנעשה בשטח. היו אלה צילומים מזעזעים, שגרמו לחלחלה בקרב מאות אלפי הצופים שהזו בתכנית. הצופים ראו חולדות רקובות הנאכלות על-ידי הובובים, כשהילדים משחקים בהן. ומסביב ערימות אשפה, זוהמה וליכלוך.

אם הטלוויזיה שירתה אי-פעם את העניין הציבורי היום-יומי, הרי היה זה בשידור הזה. אנלי ביא הדבר להקעת המחזלים החמורים בתחום השירותים, השי-

להזעיק את המוסדות ואת הישוב ואת העיריות בנדון — אני מציע, אדוני היושב-ראש, לקיים דיון במליאת הכנסת בנושא זה.

הי"ר ק. לוז:

רשות-הדיבור לסגן שר הפנים, חבר-הכנסת בן-מאיר, לתשובה.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. דומני שצדק חבר-הכנסת תמיר בחלק מדבריו, שהוא לא ניסה ולא רצה לצמצם את הבעיה לעיר אחת במדינה. יש להבין דיל בין הבעיה הספציפית, שהיא הנושא של ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת תמיר, ובין הבעיה הכללית. הנושא שחבר-הכנסת תמיר הביא לפנינו היה בעיית העכברושים ברמת-אלהיו. זוהי, כמובן, בעיה מוגזמת, וכנראה מחפשת לה הטלויזיה עבודה נוספת, משום שאינה יכולה למצוא דברים שיעניינו את הקהל, לכן הלכה והגדילה את העניין הזה והרחיבה אותו מעבר לכל פרופורציה.

אין כל קשר — לפי עדויות רופאי משרד הבריאות — בין טיפוס ובין עכברושים. עכברושים אינם גורמים לטיפוס. אקרא קטע ממכתב שקיבלתי היום, לפי בקשתו, משירותי בריאות הציבור להסברת העניין: "באשר להדעות שהודפסו בעתונות וביתר כלי התקשורת בתקופה האחרונה, הנני להעיר כדלקמן: אמנם קרו שני מקרים של טיפוס הבטן באוכלוסיית רמת-אלהיו, אולם אין כל קשר בין ריבוי החולדות במקום והופעת שני מקרי מחלה זו. טיפוס הבטן מופיע במספר מקרים בכל חלקי הארץ, כ-270 מקרים בכל שנה. ומחלה זו נחשבת למחלה אנדמית בישראל, שמועברת בעיקר על-ידי בני אדם נושאי טפילים של המחלה; וזאת על ידי זיהום מזון כאשר מטפלים בו בחוסר היגיינה אישית אלמנטרית".

חבר-הכנסת תמיר הקשה קושיה, מדוע מקרי טיפוס הבטן אינם מופיעים במקום אחר. הם מופיעים, כ-270 מקרים בכל שנה ובכל הארץ. העובדה שחבר-הכנסת תמיר מצא שפעם אחת נתגלה מקרה אחד ברמת-אלהיו, ועכשיו נתגלו שני מקרים, אין לה קשר עם העכברושים. כפי שציינתי מפי שירותי בריאות הציבור, יש כ-270 מקרים כל שנה. מה שאמר רופא משרד הבריאות מראשון-לציון הוא נכון. אלה הן עובדות רפואיות. והאדם הנבון ביותר אינו יכול להביע דעה על בעיה רפואית, שהיא יותר מוסמכת מזו הניתנת על-ידי רופאים.

ריבוי החולדות מהווה בעיה בפני עצמה. וכבר הצביע חבר-הכנסת תמיר על כך, שלא רק בראשון-לציון קיימת הבעיה. קיבלתי שאלות על ריבוי החולדות בתל-אביב. נשאלתי מדוע אין משמידים את החולדות. עניתי פעם ופעמיים שעושים פעולות מסוימות, אבל הכרחי שיתוף פעולה של האוכלוסיה במקום כדי למנוע ריבוי זה. העיריה עושה כמיטב יכולתה כדי להשמיד את החולדות. אבל כדי להשמיד אותן לחלוטין יש צורך בשיתוף האוכלוסיה, שבה מקרה של רמת-אלהיו — כפי שכתב לי ראש העיר — אינו קיים. אבל אינני סומך רק על מה שכתב לי ראש העיר. כיוון שחבר-הכנסת תמיר הביא מה שנאמר לו על-ידי תושב המקום, והביא קטע מהעתונות, אף אני רוצה להביא קטע מהעתונות. ב"ידענות אחרונות" כותב אורי פורת: "העכבר הוליד הר... שידור הטלויזיה, שתיאר זוהמה בראשון-לציון, היה שידור ב'ראי עקום'. עד כמה

צאו לשוק הכרמל בלבה של תל-אביב, התחלכו שם שעה קלה ותראו מהדורה תל-אביבית של ראשון-לציון.

לכו לשוק רמלה, המסתעף מהכביש הראשי, שלכאורה עושה רושם די נאה, ותמצאו עצמכם מתבי-ססים בבזך וזוהמה שאין דוגמתם בשום עיר אנושית תרבותית.

לכו לרחוב הגליל בתל-אביב, שיש בו מסעדות רבות. תמצאו שם מסעדות שהאוכל מוגש בהן בניגוד גמור ומוחלט לתנאי הבריאות והתברואה. אין פיקוח, אין השגחה, אין ביקורת, אין מי שינהל את העניינים הללו — לא בעיריה ולא בממשלה.

אתמול התפרסם באחד העתונים שדיירי הבתים בשוק הכרמל בתל-אביב מתלוננים על הזוהמה וההזנחה הרבה השוררות בשוק. משלחת הדיירים, שניסתה להתקבל על-ידי אנשי העיריה, נדחתה בטענה כי אינה מוכרת. הדיירים טוענים שילדיהם סובלים מסחרחורות ובחילות ונוזקים לבתי-חולים. וזאת אמת, אני מעיד על כך.

היום קראתי הכחשה של דובר עיריית תל-אביב. הלוואי והשידוחים של עיריית תל-אביב היו כה יעילים כמו שירות ההכחות לעתונים. האמת היא שהעיר תל-אביב מוזהמת ומלוכלכת.

הבעיה היא בעיה לאומית, כללית-ארצית, לא בעיית ראשון-לציון. המצב בראשון-לציון הוא סימפטום למה שנעשה בשלטון המקומי בארץ בשנים האחרונות. משרד חמור פוקד את כל העיריות, ואל לנו להתחמק מאחורי עניין ראשון-לציון ודבריו המוחכמים של ראש העיריה, — כי העניין הוא בנפשו. אנשים שבאים מחוץ-לארץ, אנשי תרבות, ורואים את הליכלוך, הזוהמה וההזנחה, עומדים תוהים ומשתאים, כיצד זה ייתכן שבני תרבות ינהלו כך את הרשויות המקומיות שלהם. ותל-אביב היא דוגמה ראשונה. אך לא רק תל-אביב, גם ערים אחרות, מפתח-תקוה ועד נתניה. תעברו בשווקים ותרואו מה נעשה שם.

יותר מזה: עכשיו קראתי בעתונות שתל-אביב הוציאה 300 אלף לירות על חגיגות יובל ה-60 שלה. לא אדבר על השלטים האינפנטיליים שתלו בעיר, שגם הם נדאי עלו עשרות אלפי לירות. האם לא היה יותר טוב להוציא סכום זה על תיקון מדרכות, גיזום עצים, הוצאת אשפה, ניקוי השווקים, במקום לבזבז אותו על חגיגות? התופעה של ישובים המתקפים ביתושים, סובלים ממכות עכברושים ועוד, היא תופעה חמורה ומדאיגה.

חברת מועצת עיריית תל-אביב הודיעה לפני יומיים — שלושה ...

הי"ר ק. לוז:

חבר-הכנסת תמיר, הנושא של הצעתך לסדר-היום הוא טיפוס בראשון-לציון, ואתה מדבר על תל-אביב.

יוסף תמיר (גח"ל):

הטיפוס בראשון-לציון יהיה מחר טיפוס בירושלים, מחרתיים בחיפה.

הגילוי של ראשון-לציון הוא תמרור אזעקה לישוב ולמוסדות בכללם. ומושם הידרדרות המצב בראשון-לציון, וכדי למנוע תופעות דומות במקומות אחרים, וכדי

"אותם אזרחים שהתלוננו מדה על העיריה באותו שי-
דור, הם הם האחראים לזוהמה שבחצרותיהם. (ראה
תמונה: פחי אשפה יש — אבל נוח יותר להשליך את
הזבל ב"תפוזרת"...) העכברושים ראו בהתנהגות זו של
התושבים הומנה אדיבה."

חברי הכנסת, אולי היתה כאן הגומה, והטלויזיה
פעלה בדרך שפעלה, כפי שתואר בכתבה זו. אבל אני
חושב שעד כמה שלא נרחיב את הדיבור על הצורך
בנקיון יותר גדול וביתר אסתטיקה בארצנו — גם
מטעמי בריאות וגם מטעמי אסתטיקה — לא גמלא
חובתנו. יש הרבה והרבה לעשות בערים רבות בארץ
כדי לתקן את המצב.

ראוי לדבר על נושא זה. למעשה, נטייתי היתה —
לאחר שמיעת דברי חבר-הכנסת תמיר — להסכים
לקיום דיון במליאה. אני חושב שהיה זה דבר טוב אילו
היינו מקיימים בכנסת דיון לא על הנושא המדויק, אלא
על הנושא הכללי של ארץ-ישראל יפה, ארץ-ישראל נקיה
וכדומה. אולם, אנו עומדים למעשה בשבועות האחרונים
של הכנסת, ואם אסכים לקיום דיון במליאה, יתלונן
חבר-הכנסת תמיר שלמעשה אני דוחה אותו לכנסת
הבאה. על כן, אולי יותר מעשי היה להעביר את העניין
לוועדה. אני משאיר את הברירה בידי חבר-הכנסת
תמיר. אני מוכן להסכים לשני הדברים גם יחד.

יוסף תמיר (גח"ל):

אני מסכים להעביר את העניין לוועדה.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

גם אני מסכים להעביר את העניין לוועדה.

היו"ר ק. לוז:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את
ההצעה לסדר היום של חבר-הכנסת יוסף תמיר, בעניין
הטיפול בראשון-לציון ומצב התברואה בעיר, לוועדת
הפנים. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את העניין לוועדת

הפנים

נגד

ההצעה להעביר את העניין לוועדת הפנים

נתקבלה.

4. הפרת הסטטוס-קוו על-ידי "אל על" בהפעלת טיסות קבועות

מלוד בשבת

"ג'רוסלם פוסט". הנה גליון מיום 11 באפריל עד לגליון
מיום 13 ביוני, ובגליונות אלה, שחור על גבי לבן,
במדור לוח הטיסות כתוב לא פחות ולא יותר: "אל על",
טיסה 475 יוצאת לרומא וללונדון בשבת בשעה 9.00.
ושוב: "אל על", טיסה 477 יוצאת לפאריס בשבת
בשעה 10.00.

הבאתי כאן לפניכם גם חוברת "This Week in
Israel" ובה נמסרת ברורות אותה הודעה, כי הנה,

הטלויזיה היא מכשיר מסוכן, אם משתמשים בו בחוסר
זהירות, הוכיח שידור 'מבט לחדשות' ביום חמישי שעבר.
במשך דקות ארוכות תיארה המצלמה מצב נורא, התעכבה
ב'קלון-אפ' אמנותי על גוויתיו אכולת הזובבים של עכ-
ברוש מטיל אימה, והקריין ציין בקול נרגש כי בעל-חיים
מחליא זה נמצא בשכונת רמת-אליהו בראשון-לציון.
ה"סקופ" המצולם הוגש בדרמטיות עוצרת נשימה,
כאילו נתגלה פגר של היפופוטאמוס בשיכון ותיקי ההס-
תדרות בעפולה. מי שראה אותו קטע ב'מבט לחדשות'
(אשר אנב היה העורך ביותר באותה מהדורה), יכול
היה להתרשם כי ראשון-לציון, עיר בת 40,000 תושבים,
היא עיר שורצת עכברושים ומוכת-חולי, וחברי העיריה
שלה אינם אלא חבורה של פושעים העוסקת בג'נוסייד
בעזרת חיידקים.

אותו שידור, הכותרת שלו היתה: עכברוש, שצולם
מזווית אמנותית כל כך, עד כי חבר-מינן המבחיל,
שנראה שרוע על כל רחבו של מסך הזכוכית, נראה
גדול כמו נבלה של חמור. וכאן חוסר הפרופורציה, אשר
אי-הקפדה עליה במכשיר כמו טלויזיה יוצר תמונה
מסולפת כל כך, שנדמה כי אלף מאמרים לא יתקנו
את העוול.

באותו שידור מזעזע הואשמה העיריה בעקיפין
בהפקרת תושביה לזוהמה ולחולי בגלל חדלון אוגים
או רשלנות. אנשי צוות הטלויזיה הגיעו בבהלה לרמת-
אליהו — פרבר עולים במערבה של העיר — לאחר
שנודע להם, כי מכת העכברושים בשכונה זו גדולה כל
כך, עד כי ילד בן ארבע נפטר שם לאחר שחלה בטיפוס
הבטן. לא צריך להיות דוקטור למדיצינה כדי לדעת,
כי מחלת הטיפוס אינה מופצת על ידי עכברושים. זוהי
מחלה הנגרמת כתוצאה מאכילת מזון מזהם.

ראשון-לציון אינה נקיה יותר מכל עיר אחרת
בארץ, אך גם לא מזהמת יותר. יש עכברושים גם
בתל-אביב, בפתח-תקוה ובנצרת עילית. לכן, מיקוד
עדישות המצלמה על העכברושים של ראשון-לציון דוקא,
ללא כל פרופורציה, יש בה משום הוצאת דיבה על עיר
אחת שגשגתה בנימה משועשעת וחסרת אחריות".
עד כאן הכתבה ב"ידיעות אחרונות".

ואני מוסיף, שחבר-הכנסת תמיר לא פעל בדרך
זו. הוא הביא את הדבר לפנינו בפרופורציה הנכונה
כלפי הארץ כולה ולא כלפי עיר אחת.

לעצם העניין ממשיך וכותב אודי פורת בכתבתו:

היו"ר ק. לוז:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת
פרוש: הפרת הסטטוס-קוו על-ידי "אל על" בהפעלת
טיסות קבועות מלוד בשבת. רשות הדיבור לחבר-
הכנסת פרוש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הבאתי כאן לפ-
ניכם את לוח הטיסות המתפרסם בכל ערב שבת בעתון

העליתי כבר בכנסת את דברי יציאת מטוס "אל על" מנירובי, טיסה 162, ביום שישי בשעה 21.25. היינו, בעיצומה של ליל שבת. וגם בעניין זה מתרבות הפרצות. הנה, באותם גליונות של ה"גרסולס פוסט" של יום שישי תראו כמה התרחבו ומתרחבות הפרצות מחוץ-לארץ וגם הן משפיעות.

אם אנו קוראים בלוח הטיסות במדור "אווירונים שמגיעים", אנו רואים כי מטוס "אל על" טיסה 472 מגיע מאמשטרדאם בשבת בשעה 19.25. הרי ברור שהוא יצא בעיצומה של השבת מאמשטרדאם. הוא הדין אם מתפרסם בלוח הטיסות באותו מדור כי מטוס "אל על" טיסה 268 מגיע מניו-יורק בשבת בשעה 19.30, הרי ברור שיצא בעיצומה של השבת מניו-יורק. וכן, אם מטוס "אל על" טיסה 474 מגיע בשבת מפאריס בשעה 20.10, הרי ברור גם כן שיצא מפאריס בעיצומה של השבת.

לאור זה אנו רואים כי הותרה הרצועה לגמרי. מטוסי "אל על" ממריאים ומגיעים בשבתות, מחללים שם ישראל, עוקרים קדושת השבת, ועוברים על הס-טטוס-קוו שאתם קבעתם.

כבוד היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים. מה קורה כאן? מי מכון כאן? מי התיר את הדבר? מי זה החותר, חלילה, לביטולה של שבת קדשנו? האם ועדת השרים למתן היתרי עבודה בשבת התירה זאת? האם הממשלה החליטה להחליטה מכרעת כזאת להפך גם הסטטוס-קוו לשמירת השבת? האם רשאיית חברת "אל על" לעשות כטוב בעיניה ולבנות שם ישראל בעולם?

ואתה, שר התחבורה, כלום יש לך הסמכות להת-עלם מקווי היסוד של הממשלה, שקבעה הסטטוס-קוו בשמירת השבת? שר התחבורה, הריחקת לכת.

ותראו, חברי הכנסת, כיצד התפתחו העניינים. עד מאי 1962 לא נחתו ולא המריאו כלל מטוסים בשבת מלוד, לא של "אל על" ולא של חברות זרות. התחברה הראשונה היתה חברת "אליטליה", אשר ב-4 במאי 1962 המריא מטוס 451 של חברה זו מלוד. וכך פירצה גוררת פירצה, ובאחרונה מקיימות טיסות גם "ט.ו.א." ו"ב.א.א.י.סי." ועוד חברות קטנות וגדולות. הגיעו עד כדי כך שבשבת אחת המריאו באחרונה שישה-עשר מטוסים.

משדה-התעופה בלוד נעקרה חלילה כליל השבת. העובדים עובדים בשבת כמו בימות חול, אך מקבלים תוספת שכר. הדואר פתוח כמו בימות החול. מבדיקים ומוכרים בולים. סניף בנק לאומי פתוח כמו בימות החול, מחללים כספים ועושים עסקאות כמו בימות החול. אין זכר לקדושת השבת בלוד. ואני פונה מעל במת הכנסת להנהלה הראשית של בנק לאומי לישראל, אשר מאז ייסדו מתנהל הבנק למפות בכל סניפיו בשמירת השבת. על ההנהלה הראשית של בנק לאומי להורות לסניפי בלוד שלא ימית עליה חרפה זו.

כבוד היושב-ראש, אני פונה אליך, ובאמצעותך לכל חברי הנשיאות, לומר שבלא הצדקה, בהחלט בלא הצדקה, לא הנחתם לי להעלות דברי בכנסת לפני שבוע ימים, כהצעה דחופה לסדר-היום. אם חברת "אל על" התחילה להפך הסטטוס-קוו של הכנסת בצורה כה תמורה - וברגע זה אני מדגיש את הפרת הסטטוס-קוו

בשבת קודש - "אל על", טיסה 475 יוצאת לרומא ולונדון בשעה 9.00, או "אל על", טיסה 477 יוצאת לפאריס בשעה 10.00.

נסו נא, חברי הכנסת, לצלצל לסוכני הנסיעות ולבקש מקום ב"אל על", ויציעו לכם - כשם שמצי-עים בכל ימות השבוע - טיסה ב"אל על" בשבת לרומא, לונדון ופאריס.

עדים נאמנים שבאו ללוד להיוודע אם אמת נכון הדבר, מי ומי הנוסעים, שמעו ההודעה ברמקולים לאמור: "הנוסעים בטיסת 'אל על' 477 לפאריס מת-בקשים לגשת לביקורת דרכונים", וכך לגבי הטיסה של "אל על" לרומא ולונדון. והנוסעים הם, לצערנו ולמגינת לבנו, יהודים, אחינו ובשרנו. כמה סערה בציבור וב-עתונות, איך זה ש"אל על" מפירה גם את הסטטוס-קוו העלוב. הודרו סגן המנהל הכללי של "אל על", מר שרם, והרגיע והודיע ביום רביעי שעבר, כי חברת "אל על" הורתה השבוע להוציא מלוח הטיסות את שתי טיסות השבת, ועל חברות הנסיעות גאסר למכור כר-טיסים לישראלים לטיסות מיוחדות שיערכו בשבת לצליינים. אולם הנה לפניכם גליון ה"גרסולס פוסט" של יום שישי האחרון, כלומה, אחרי הודעת ההרגעה של סגן המנהל הכללי, ושוב אותה הפירצה - שתי טיסות של "אל על" לרומא, לונדון ופאריס נמשכות. סוכני הנסיעות מוסיפים למכור כרטיסים לישראלים, וישראלים נוסעים.

אין צורך לומר כי בולטת כאן, מצד "אל על", חתירה מתוכננת לחלל קדושת השבת, להפך הסטטוס-קוו, והיא עושה זאת במסווה של טיסות מיוחדות לצליינים.

אני רוצה שנעריך חומרת הפירצה. ידוע, ואני חושב שכולכם יודעים זאת, כי חילול שבת בפרהסיה הוא יותר חמור מאשר חילול שבת בצנעה. גם אם אקבל מה שלא בטוח להתקבל, כי הטיסים הם לא-יהודים, הרי בפרהסיה מתפרסם בלוח הטיסות ש"אל על" טס. ברמקולים מכריזים ש"אל על" טס. מתפרסם בפרהסיה ש"אל על", החברה היהודית, היא העורכת טיסות, ולא מכריזים ולא אומרים ולא מפרסמים כי טייסים זרים, כביכול, מטיסים את האווירונים האלה בשבת.

כשתראו בלוח הטיסות המתפרסם ב"גרסולס פוסט" וב-"This Week in Israel". לא תמצאו כל סימן שזה שונה מאיזו טיסה רגילה, ולא מצויין כלל שטיסות אלה מיועדות לצליינים. לא צליינים הם הנוסעים. את מי, אם כן, חושבת "אל על" להטעות כאן - אינני יודע.

ואם תרצו לומר, כי רבים הצליינים הנמצאים בארץ ורוצים דווקא לעוב הארץ בשבת, איך נוכל לסגור בעדם היציאה? - הנה, לצערנו, "ט.ו.א." מקיימות כל שבת שש טיסות מלוד. בעוד שלושה שבועות תוסיף חברה זו עוד שתי טיסות בשבת. "ב.א.א.י.סי." מקיימת טיסות בשבת מלוד. "אליטליה" מקיימת שתי טיסות סדירות בשבת מלוד. אין עוד, אם כן, בעיית הסגר, רחמנא ליצלן, על צליינים. ואם שתי טיסות אלה של "אל על" מלוד הן פירצה חדשה שהחלה לפני כמה שבועות, או ליתר דיוק לפני למעלה מחודשיים - לצערנו, מחללת "אל על" מזמן את השבת בחוץ-לארץ ללא מעצור.

חברי הכנסת, השתחררו מכבלים קואליציוניים. הצביעו בטוהר מצפונם. מה אני מבקש? אני מבקש להפסיק חילול שבת בפרהסיא, פגיעה חמורה בקדושת השבת. בהצביעכם הצבעה זו על קדושת השבת יעמדו לעיניכם אבותיכם, אבות אבותיכם מכל הדורות. תעלה לפניכם משמעות השבת אצל אבותיכם ובאמצעותכם, או בשנים מקדם. ותבינו: אם זכינו להגיע לארץ קדשנו — אל תעקרו את שבת קדשנו. מי שמהבהב בקרבו הניצוץ הקדוש, החבוי בנשמה היהודית — יעלה ניצוץ קדוש זה, כי המדובר בקדש הקדשים של עמנו, בקיום קדושת השבת בארץ-קדשנו.

הי"ד ק. לוי:

רשות הדיבור לשר התחבורה, לתשובה.

שר-התחבורה מ. כרמל:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. חוששני שאצטרך גם הפעם לאכזב את חברי-הכנסת פרוש, הואיל וחברי-הכנסת פרוש איננו מבקש לקיים את הסטטוס-קוו בתחבורה אלא הוא מבקש לבטל את הסטטוס-קוו בתחבורה, הפעם הזאת כמו בכל השנים. וזאת כדי להשליט מנהגים ונוהגים על כלל האוכלוסיה בניגוד לרצונם ובניגוד למצפונם, ולכפות עליהם מנהגי דת שאינם רצויים עליהם. זאת בקשתו וזה רצונו של חבר-הכנסת פרוש, ותפקידי לאכזב אותו ולומר לו שהממשלה לא תקבל את התכתובת הזו מאגודת ישראל.

אבל בטרם אנש למסור מה שיש לי למסור בעניין "אל על", אני רואה חובה לעצמי להגיב על דברי חבר-הכנסת פרוש, שאמר כאן מעל הבמה הזאת שהחלטת הממשלה להנהיג טלוויזיה במשך שבעה ימים בשבוע היא תקיעת סכין בגב. ואני סבור שחרפה ובושה היא למדברים בשם תורת ישראל לייחס מונח כזה לממלכת ישראל כשהיא באה לספק צרכים חיוניים להמוני העם, ולפי מיטב הכרתי — למנוע חילול שבת.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

עד כדי כך התהום בינינו, שאינך מבין אף מה הן הרגשותינו בעניין שבת קדשנו?

שר-התחבורה מ. כרמל:

חברי הכנסת, חברת "אל על", עתה כבעבר, נוהגת בכל פעולותיה מתוך כיבוד הסטטוס-קוו המקובל לגבי התחבורה בשבת. למרות שהדבר גורם ל"אל על" נזקים כספיים ניכרים וגם קשיים תפעוליים ואירגוניים, ומעמיד את התכורה במצב נחות לעומת חברות תעופה אחרות הפועלות בקווים הבין-לאומיים והנמצאות ביחסי תחרות קשים עמה — אין "אל על" מקיימת טיסות סדירות בשבת ממגל-התעופה לוד ואליו. כלומר: אין מתבצעות בשבת המראות ונחיתות של טיסות סדירות, אלא במקרים שיש סיבה בטחונית לכך, ולצערי איננו יכול לתת דוגמאות או לפרט דוגמאות.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
שבת שבת?

שר-התחבורה מ. כרמל:

גם זה שייך לתרבות, לתרבות יהודית, לחקשיב לדברי הזולת. כשידברת כאן — ישבו הרבה חברי כנסת, שאינם מסכימים לדעתך, ושמעו אותך בכבוד. וזאת אינך מסוגל לשמוע דעה אחרת בכבוד. מתוך קנאות

שקבעה הכנסת — עליכם להבין שבשבילי ובשביל רבבות יהודים פוגעת עמוק עמוק יותר הפגיעה בכללה בקדושת השבת, הפגיעה בתורתנו הקדושה.

אולם גם לדידכם הרי "אל על" פוגעת בסטטוס-קוו שהחליטה עליו הכנסת. איך זה לא הכרתם בדחי-פות הדיון? יגיד לי כבוד היושב-ראש: מהו המודד להכרת דחיפות אם לא זה, להגיב על דבר שאפשר למנועו אם הכנסת תחליט למנועו?

כבוד היושב-ראש ראה בוודאי ונוכח כי סגן המנהל הכללי של "אל על" הודה בפירצה ואף הודיע שיפסיק את הטיסות. אמנם, לא עמד בדיבורו. נכון שבין השיטין סינן שיש איוה טיסות מיוחדות לצליינים, אבל הודה שזוהי פירצה חדשה. אם כן — למה לא נתתם לי רשות להעלות דברי כהצעה דחופה לסדר-היום? טוב שלסיעתנו יש עוד במכסה אפשרות להעלות הצעה רגילה. אחרת לא היתה לנו עוד כל אפשרות להעלות דבר מעל במת הכנסת. האם עולה על רוחכם כי תסתמו את פינן, חלילה, ולא תאפשרו לנו לומר דברנו? נסיון כזה כבר ניסיתם כשראש סיעתנו הרב לוי הועלה הד-רישה של הצעה דחופה על מימצאי מבקר המדינה נגד הרופאים העבריינים על החוק בניתוח מתים. עד כדי כך חשים אתם את עצמכם חזקים, שליטים, אמיצים, כי תמנונו מאתנו לומר דברנו?

אנו רוצים להודיע לכם כי תדעו: במערכתנו על קדושת עמנו, קדושת השבת, קדושת האדם, קדושת החיים והמתים — לא נרד למחתרת. ממרומי הרים ובכל האמצעים נרע אף נתרע כי כאן בארץ קדשנו היינו ונהיה, חיינו ונחיה, לפי רוח קדשי ישראל. וזאת, שר התחבורה, מר כרמל, חברך לסיעתך באחדות-העבודה, או במפלגת העבודה, עלתה לו לתקוע סכין בגו-פנו, בהעבירו על-ידי תכנון את הפירצה הנוראה של הטלוויזיה בשבת. אל יעלה על דעתך, שר התחבורה, ללכת בעקבות חברך ולפרוץ פירצה נוספת בקדושת השבת על-ידי "אל על". זכור תזכור כי קדושת השבת זהו נצח, זהו סוד ויסוד לנצחיות ישראל. העולה על רוחך לפגוע בנצחיות ישראל, בקדושת השבת? היה לא תהיה.

ואני פונה אליך, כבוד יושב-ראש הכנסת, ואני פונה אליכם חברי הכנסת: מי מכם אינו יודע מה מש-מעוטה, מהו הגדל והעומק של משמעות קדושת השבת לעם ישראל, שבת קדש "רזא דשבת איהי שבת דאת-אחדת ברזא דאחד". סוד השבת, זאת המתאחדת עם סוד ה' אחד. ציפור-נפש עם ישראל, עם ה'. שבת קדש בת-זיווגה של כנסת ישראל. קדושת השבת ממלאת את הרוח והנשמה של כל הווייתנו, השבת נועם הנשמות ועונג הרוחות.

אחים חברי הכנסת, תפולנה מחיצות המפלגות וה-פגלים. נתאחד בשבת דא-תאחדת ברזא דאחד, ונגיד לך שר התחבורה, המשרד התחבורה, לחברת "אל על", כי כנסת ישראל המקורית היא בת-זיווגה של שבת קדשנו, ואינה מדרשה לא במישור ולא בעקיפין כי מטוסי "אל על", מטוסים הנושאים השם "אל על", יטוסו בשבת.

ביקשתי מן היושב-ראש להעמיד זאת לדיון, ותאמר הכנסת דברה. הלוואי שהיו דברינו נשמעים. אני מקווה, אולי שר התחבורה, אל תאכזב אותי הפעם. בלמדנו את עברו של עמנו, יודעים אנו כי בשמירת קדושת השבת שמרנו על קיומנו.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):
זה בדיוק מה שהוא רוצה. זה טוב לפני הבחירות.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):
רוצים ששר בישראל יאמר את האמת.

אברהם ביטון (המערך, עבודה-מפ"ם):
ואתה אחראי על האמת? בוש והיכלם.

הי"ר ק. לוז:
אני מבקש לדחול מן הקריאות.

אברהם ביטון (המערך, עבודה-מפ"ם):
תנו לדבר.

הי"ר ק. לוז:
יש רשות דיבור בכנסת.

שר-התחבורה מ. כרמל:
אני מניח לחברי הכנסת להעריך את דברי הפיגול שנשמעו פה מפי אנשי אגודת ישראל, המתמרידים לדבר בשם טובת ישראל.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):
אמר השר שזו טעות דפוס. זה שקר גס. אתה ידע שזה שקר גס. נוסעים בשבת.

הי"ר ק. לוז:
חבר-הכנסת לורנץ, הזהרתי אותך.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):
לבוא ולומר שזו טעות דפוס? קצת כבוד לאינטלי-גנציה של הכנסת.

הי"ר ק. לוז:
אם תחזרו שוב - אנעל את הישיבה. יש רשות דיבור בכנסת.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):
אבל לא רשות לשקר.

הי"ר ק. לוז:
כל אחד רשאי להביע את דעתו.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):
גם לשקר?

הי"ר ק. לוז:
אינכם יכולים לעשות אובסטרקציות, ולא לתת לדבר. אם תמשיכו, אעשה מה שהתקנון מתיר לי.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):
לבוא לכנסת ולשקר? זו צביעות.

שר-התחבורה מ. כרמל:
יש בזה מידה גדולה של צביעות. כאשר אנשי אגודת ישראל עולים על הבמה הזאת ומבקשים לגונן על הסטטוס-קוו. על הסטטוס-קוו מגוננת הממשלה בגלל הסכמים שעשתה ומתוך הערכה להסכמים אלה וכיבודם ומתוך רצון לקיים יחסים תקינים בין תושבי הארץ החילוניים והלא-חילוניים. אולם אנשי אגודת ישראל, מאז ומתמיד, חותרים תחת הסטטוס-קוו, ואין בזה שום דבר של אמת. כאשר הם באים לחגן על הסטטוס-קוו ולמעשה חותרים תחתיו ומבקשים לסכלו.

שהציבור הישראלי לא יקבל ואיננו מקבל אותה, והוא דוחה אותה בשתי ידיו. ואני מאמין שהכנסת תדחה אותה. זוהי קנאות שאי-אפשר לשאת אותה. אינכם מסוגלים לשמוע את הזולת ולהבין את הזולת, ואתם רוצים לכפות את רצונכם על אחרים. איש איננו מבקש מכך ואיננו רוצה לכפות עליכם את רצונו. אתה אינך חייב לנסוע לשום מקום בשבת, אבל אתה רוצה לכפות את רצונך על האחר, שיישב בבית, שלא יסע, שלא יילך. קודם כל תקשיבו לזולת. גם זה שייך למידה יהודית מתוקנת, ואנושית גם יחד.

עם זאת, נכון הוא, כי מתקיימות טיסות הדרכה וטיסות טכניות וכן טיסות מיוחדות במקרים יוצאים מן הכלל. כן מתבצעות טיסות לא-סדירות לצליינים נוצרים בין לוד, לנגדון ופאריס, לפי דרישתם, ואין זו מציאות של "אל על". כפי שנמסר לי מהנהלת "אל על", אין מציעים כרטיסים לאזרחים ישראלים לטיסות אלה. כפי שנמסר לי, גם נתפרסמו בטעות פעם או פעמיים בלוח הזמנים טיסות בלתי-סדירות אלה כטיסות סדירות.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
זה לא-רציני.

הי"ר ק. לוז:
אני מבקש את חבר-הכנסת גרוס לא להפריע.

שר-התחבורה מ. כרמל:
טיסות אלה לא נועדו לאזרחים ישראלים.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
מדי שבוע בשבוע מתפרסם לוח הטיסות.

הי"ר ק. לוז:
חבר-הכנסת פרוש, אני קורא אותך לסדר.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):
השר מטעה את הכנסת.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
אתה מטעה את הכנסת. אתה שקרן.

הי"ר ק. לוז:
חבר-הכנסת פרוש, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
איזה דיבור הוא זה? זו חוצפה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
הוא שקרן. אני מציע לכם להפסיק את הסיפורים האלה ולהגיד שזו טעות דפוס. כבד את הכנסת. לא את התורה, כי לכך אינך מסוגל.

הי"ר ק. לוז:
אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית. אני יכול לבקש שלא לתת לכם להיכנס לאלום.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
הוא שקרן.

הי"ר ק. לוז:
קראתי אותך לסדר שלוש פעמים. ברשותי להפסיק את הישיבה ואחר-כך לאסור את כניסתך לאלום.

נמשך הדבר שנים עד שנפרצה פירצה בגדר זו, ופירצה מסוכנת, כי סופה של כל פירצה, כאשר היא נפתחת, שהיא מתרחבת.

אמרו חברי הכנסת את אשר אמרו, אמר השר את אשר אמר. איני רוצה לקבוע אם נכונים הדברים שהועלו בפי חברי הכנסת פרשו, או שנכונים דברי כבוד השר, ועל כן הגני פונה אל כבוד השר בבקשה להסכים להעברת ההצעה לוועדה המתאימה, בה יידון הנושא בשקט ובלא פולמוס. הרי בין כך וכך מובטח הרוב לכבוד השר. יסכים איפוא להעביר את הדיון לוועדה, ותבוא עליו ברכה.

הי"ר ק. לוי:

לפנינו שלוש הצעות: האחת, לערוך דיון על הנושא במליאה; השנייה, להעביר את העניין לוועדה; השלישית, להסיר את העניין מסדר-היום. נעבור להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה לערוך דיון על הנושא במליאה לא נתקבלה.

ההצעה להעביר את העניין לוועדה לא נתקבלה.

ההצעה להסיר את העניין מסדר-היום נתקבלה.

הי"ר ק. לוי:

הודעה לחברי הכנסת אבנרי, על הימנעותו מהצבעה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא הצבעתי בעד הצעתו של שר התחבורה, משום שאיני מקבל ואיני משלים עם הסטטוס-קוו הגוזר על "אל על", שתהיה חברת תעופה יחידה בעולם, המשביתה את כליה בכל יום שביעי, כלומר, מפסידה שביעית מהכנסותיה.

ודאי שלא יכולתי אף להעלות על דעתי להביע בעד הצעתו של חברי הכנסת פרשו. כאשר הטוריסטים מחבלים ב"אל על" ומכריזים עליה מלחמה ולוחמים בה בכל רחבי העולם, מוזר לשמוע בכנסת של ישראל התקפה שבחריפותה ובאדיקותה ובקיפוציותה אינה גוי פלח מארסיותם של הטוריסטים הפוגעים במדינתנו.

אני חושב שבושה וחרפה היא מה ששמענו היום. אני חושב שיש לגנות זאת בכל החומרה. ואפילו למען תכסיסי בחירות מפוקפקים, שליליים ונתעבים, הייתי אומר, סגנון זה אינו צריך להישמע בכנסת.

5. סדרי הבטיחות בהפעלת כלי רכב במפעלים

הי"ר ק. לוי:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי הכנסת בן-פורת: סדרי הבטיחות בהפעלת כלי-רכב במפעלים.

מדריך בן-פורת (המערך, עבודה—מ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעתי המועלית לפניכם אינה חוזרת על הצעות קודמות שעסקו בנושא תאונות דרכים ומניעתן. הצעתי מתייחסת לשכבת עובדי הממונים על מניעת תאונות, אך בגלל מגבלות שונות אינם יכולים למלא את תפקידם כיאוות. כוונתי לקציני הבטיחות בתעבורה.

בתיקון מס' 3 של תקנות התעבורה משנת 1963

חוייבו מפעלים, שבבעלותם או שבהפעלתם לא פחות מעשרים כלי רכב, להעסיק אדם שאושר על-ידי המפקח על התעבורה, שישמש קצין בטיחות. מתפקידו של קצין זה לפקח על הנהגים, להדריך אותם; לפקח על כך שכלי הרכב של המפעל יהיו במצב בטיחות תקין; לנהל כרטיסות לנהגים ולכלי רכב; לדאוג לקיי דומם המקצועי של הנהגים; לדאוג לסידורי נוחיות נאותים, במיוחד לנוהגי רכב כבד ורכב ציבורי; לעקוב אחר עבירות תנועה והפקת מסקנות מהן; להחזיר את תודעת הבטיחות, ותפקידים מגוונים נוספים, שעיקרם מניעת תאונות דרכים וצימצום הקטל בדרכים.

קצינים אלה, שהם כמאתיים במספר, קשורים עם

מסתבר שמשרד התחבורה מינה ועדה שהציעה בחודש מאי 1968 הצעות שונות במישור התחיקתי. אודה לשר אם ישיבני מה היו ההצעות ומדוע לא פורסמו התיקונים מחויבים. אינני יודע מדוע לא מומשו מסקנות הוועדה כתקנות.

בסיום דברי הנני חוזר ומדגיש, כי לא כבודם העצמי ומעמדם של קציני הבטיחות הטרידו אותי. לכך ידאגו הם עצמם. מטרידה אותי המחשבה, שמא ישנו עוד בלם המסוגל להמעיט את תאונות הדרכים, ואנו מזניחים אותו, ואם הדיון בכנסת יחסוך לנו לפחות הרוג אחד - כדאי הוא הדבר.

אני מבקש לאפשר לכנסת לדון בנושא.

ה"ר ק. לוז:

רשות הדיבור לשר התחבורה, לתשובה.

שר-התחבורה מ. כרמל:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. במפעלים או במוסדות, שבבעלותם למעלה מעשרים כלי-רכב, פועלים קציני בטיחות מיוחדים, וזאת במסגרת תיקון מס' 3 לתקנות התעבורה, שפורסם בקובץ התקנות 1522, מיום 19 בדצמבר 1963. בתקנות אלו נקבע, כי כל מפעל או מוסד, שבבעלותו למעלה מעשרים כלי-רכב, יטיל על אחד מעובדיו שהוא בעל הכשרה מיוחדת, לשמש כקצין בטיחות במפעל. מתפקיד קצין הבטיחות להבטיח שהנהגים המופעלים על-ידי המפעל או הנהגים ברכבו ימלאו אחר הוראות החוק ותקנות התעבורה; לפקח שמצב בריאותם של הנהגים יהיה תואם את דרישות דיני התעבורה; להדריך את הנהגים בענייני נהיגה, טעינה, פריקה, טיפול ברכב ובדיני תעבורה; וכן לפקח על כך שכלי-הרכב יהיו במצב בטיחותי תקין.

ב-170 מפעלים פועלים קציני בטיחות מוסמכים, ובתהליך אישור נמצאים כ-50 מועמדים נוספים, העובדים עתה הכשרה, ויקבלו אישור בקרוב לתפקידם. 220 מפעלים ומוסדות אלה חולשים על למעלה מ-20 אלף כלי-רכב ונהגים.

משרד התחבורה, בשיתוף עם הטכניון העברי בחיפה, מקיים קורסים בסיסיים לקציני בטיחות. עד כה סיימו קורסים אלה 160 איש, ובשנת 1969 יסיימו קורסים אלה קרוב ל-60 איש נוספים. בקרוב יפתחו שלושה קורסים נוספים לקציני בטיחות בתל-אביב וחיפה ל-130 איש. כן מקיים המשרד יחד עם אירגון קציני הבטיחות ערבי עיון, על מנת לעדכן את ידיעותיהם בתחומים השונים שבהם הם עוסקים.

משרד התחבורה מייחס חשיבות רבה לפעולתם של קציני הבטיחות, בהיותם אחראיים לתפעול מספר רב של כלי-רכב הנעים בכבישים. רוב רובו של רכב זה הוא רכב המועסק ברוב שעות היום, כאוטובוסים, משאיות, מכונות מסחריות וכו'. ורוב רובם של הנהגים הם נהגים מקצועיים, הנמצאים שעות רבות ביום ליד ההגה. מכאן שעבודה נכונה של קצין בטיחות מהווה גורם חשוב למניעת תאונות.

אינני מקבל את ההנחה שיש ניגוד בין צרכי המפעל לבין הצורך להבטיח את הבטיחות בכלי-הרכב שלו. יתר על כן, יש זהות אינטרסים בין הנהלת המפעל וצרכי הבטיחות, מאחר שאי-מילוי דרישות הבטיחות, המתחייבות מחוק, עלול לגרום נזק למפעל. לדוגמה: אם תצא משאת לעבודה כשהיא בלתי-תקינה, או יצא

בעל המפעל בזיקת עובד ומעסיק, ומאידך גיסא, קשורים עם המפקח על התעבורה ועם משטרת התנועה בקשרים לא כל כך הדוקים. הם מאורגנים באירגון הנקרא "אירגון קציני בטיחות בתעבורה בישראל". אירגון זה מנהל זה שנים רבות התכתובות עם משרד התחבורה, למען חיווך סמכויותיהם של חבריו והגברת פיקוחם על הרכב ועל הנהגים מבלי שיבולע להם ויימצאו בסכנת פיטורין מצד המעסיק, במקרה שהקפדתם מרגיזה את בעל המפעל.

אביא שלוש דוגמאות כאלה והן: במפעל "ארטיק" פוטר מר צבי רוטמן, ויוזמת התערבותו של עובד מחלקת המוסכים במשרד התחבורה לא עזרה. ב"ארטיק" מול-זלים בתפקיד זה. בחברת "אלינס" חדרה ניטרלו אותו עובד ולא נתנו לו למלא את תפקידו. באגודה "למושב" פוטר קצין הבטיחות בטענה, שמפעלים גדולים אחרים אינם מחויקים קצין בטיחות.

דוגמאות אלה ואחרות הובאו בסקר שהכינו ד"ר גשר ד"ר וקס. הייתי מודה לשר התחבורה אילו היה מעיין בסקר זה והיה מסיק את המסקנות המתחייבות ממנו.

כשהקשבתי לדבריהם של נציגי האירגון, התרשמתי כי נחוצה תשומת-לב מיוחדת לטענותיהם, נוכח הקטל הרב בדרכים והצורך בבדיקת כל הצעה שתמעט קטל זה. גם חברי המועצה הציבורית למניעת תאונות אישור שהנושא טעון בדיקה. על כן יזמתי את העלאת הנושא, כדי שהכנסת תבחן את הכלים הקיימים ומה ניתן לשפר בהם.

אחת הטענות היתה, שהתקנות המחייבות העסקת קציני בטיחות לא נכפו על משרדי הממשלה, רשויות מקומיות, ההתיישבות העובדת וכו'. יש 550 מפעלים ומוסדות כאלה שיש בהם למעלה מעשרים כלי רכב. אמנם בסקרים השונים של משרד התחבורה מופיעים מספרים אחרים, אבל בעניין זה קיבלתי את טענתם של האנשים העוסקים במפעלים. מתוך 550 מפעלים כאלה מעסיקים רק 200 מפעלים קציני בטיחות.

משרד התחבורה לא קבע משום-מה בתקנות את יחסי הגומלין עם המעסיק ומעמדו של קצין הבטיחות במקום העבודה, כדוגמת מפקח העבודה. המדינה פתרה את שאלת מעמדו של מפקח העבודה, אבל לגבי קצין בטיחות טרם נפתר העניין.

מעמדו של קצין הבטיחות אינו כל כך מוכר במשרד התחבורה, אינו מצוייד באינפורמציה השוטפת הנמצאת במשרד התחבורה. מחובתו של משרד זה, אם הוא נותן מעמד מוכר לאותם קציני בטיחות, לדרוש רמה נאותה. אינני גורס שקצין בטיחות יקבל מעמד ללא רמה נאותה. אבל אם ישנה כזו, יש לתת לקצין הבטיחות את המעמד המוכר.

טענה נוספת היא: הואיל ומתפקידו של קצין הבטיחות לטפל גם בצד האנושי של גורמי תאונות הדרכים, מן הראוי הוא שמחלקה או אגף, רשות בעלת רמה וסמכויות במשרד התחבורה, תטפל בקציני בטיחות אלה. היום מטפלת בכך מחלקת המוסכים. אין לה סמכויות והיא אינה מקיפה את הפעולה של קצין הבטיחות. אולי מוטב לשקול אם להעביר את הסמכויות למינהל הבטיחות בדרכים. ייתכן שזה יותר טוב. הוא יכול להדריך, ליוזם מפעם לפעם כישוי חוקי לפעולותיהם.

— הצעות לסדר-היום (כרמל, לוי, בן-פורת); שאלות ותשובות (סנהדראי, אבנר, אבן, מיקוניס) —

נהג עייף וחולה לעבודה ותיגרם תאונה, הרי הנוק דב לאין שיעור מהתועלת שבאותה נסיעה.
מכאן שההצלחה בביצוע התפקיד של קצין הבטיחות תלויה בראש וראשונה באישיותו של קצין הבטיחות, ביכולתו לשמש גורם מחנך, מדריך, מודרך ומכוון לפעילות התחבורתית במפעל שבו הוא עובד. ובמקרה שאין הוא זוכה, במידה הראויה, לתשומת לב מצד הנהלת המפעל, הרי הוא נעזר גם על-ידי החוק וגם על-ידי רשויות משרד התחבורה, כדי ליצור ולהשיג את התנאים שבהם יוכל למלא את תפקידו על הצד הטוב ביותר.

אינני מכיר את המקרים הפרטיים של פיטורי איש זה או אחר. אבל אני יכול להניח שהפיטורים במקרה זה או במקרה אחר יש להם גם סיבות אחרות, או נוספות, על הסיבות האלה שמנית, חברי-הכנסת בן-פורת. אני מוכן ברצון לבדוק כל מקרה, אבל קשה להעלות על הדעת שבעל מפעל, שיש לו עשרות כלי-רכב, יפטר את קצין הבטיחות, למרות שהוא מוכשר לתפקידו, אך ורק בגלל זה שקצין הבטיחות רוצה למלא את תפקידו כראוי וכיאות.

הענקת סמכויות לקצין בטיחות שלא במסגרת המפעל, ולא לפי הוראות בעל המפעל — זהו דבר שאיננו מתקבל על הדעת, הואיל ובכל מפעל יש מנהל שהוא סוף סוף צריך להיות הקובע, הרואה את כלל העניינים של המפעל והקובע לגבי כל תחום וכל מדור. כמובן — כל זה במסגרת החוק, וכאמור, הסדרים האלה במפעלים נשענים על החוק.

אינני רוצה לומר שהמצב הקיים הוא שפיר, הואיל ועדיין יש כשלוש מאות מוסדות ומפעלים, כפי שנמסר לי, שהם חייבים בהעסקת קצין בטיחות מחוץ למסגרת פעולה זו, וכן נוכח המספר הרב של תאונות שבהן מעורבים נהגים מקצועיים. נעשית פעולה נמרצת במשרד התחבורה, כאמור, על-ידי הכשרת אנשים מתאימים והחדרתם למפעלים אלה בתפקידים האמורים. קיים מחסור מסוים בקציני בטיחות מוסמכים, אולם עם השלמת הקורסים המתקיימים כעת, כאמור, הרי שכ-150 קציני בטיחות מוסמכים חדשים יוכלו לקבל תפקידים, ומשרד התחבורה יפעל באורח נמרץ לביצוע התקנות.

אינני חושב שיש מקום בשלב זה להרחיב את הסמכויות של קציני הבטיחות כנגד בעלי המפעלים, וזהו דבר שאיננו מתקבל על הדעת, הואיל ובכל מפעל יש מנהל שהוא סוף סוף צריך להיות הקובע, הרואה את כלל העניינים של המפעל והקובע לגבי כל תחום וכל מדור. כמובן — כל זה במסגרת החוק, וכאמור, הסדרים האלה במפעלים נשענים על החוק.

ג. שאלות ותשובות

שר-החץ א. אבן:

אני מפנה את השואל לתשובות על שאלות של חברי-הכנסת אבנר, תמיר, לוי ופלד, שניתנו ביום 21 במאי 1969. אין עומדת לפנינו שום הצעה או תכנית לגבי הספינות התקועות.

2. ידיעה על מתנדבים מצרפת ומהולנד לאירגוני החבלה

חברי-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר החוץ ביום ב' באדר תשכ"ט (20 בפברואר 1969):
כפי שנתפרסם בעתונות, הודיע יאסר ערפאת, מנהיג אירגוני החבלה, בראיון טלוויזיה מקהיר, כי מת-

היו"ר ט. סנהדראי:

אני מתכבדת לחדש את ישיבת הכנסת. אבקש את שר החוץ לעלות לדוכן ולהשיב על שאלות.

1. ידיעה על מניית בריטניה אל ישראל בעניין הספינות התקועות בתעלת סואץ

חברי-הכנסת א. אבנר שאל את שר החוץ ביום ב' באדר תשכ"ט (20 בפברואר 1969):

האם נכונה הידיעה שנתפרסמה ב"מעריב" של יום 19 בפברואר 1969, שלפיה ביקשה בריטניה מישראל שלא להתנגד לסקר תעלת סואץ בחלקה הדרומי על-ידי מצרים?

ושלפיה התחייבה מצרים לכבד את אמנת קונסטאנטינופול משנת 1888 ?

שר-החוץ א. אבן:

1. ראה נא תשובתי ביום 21 במאי 1969 לשאלות של חברי-הכנסת אבנרי, תמיר, לוי ופלד, באותו הנושא.

2. אינני רואה צורך להתייחס להודעות מצריות על תעלת סואץ מלפני יותר משנים עשרה שנה. החלטת מועצת הבטחון מיום 22 בנובמבר 1967 מאשרת מחדש את עקרון המעבר התפשי בתעלה, ומצרים חייבת לכבד את העקרון הזה הלכה למעשה.

4-7. תשובותיה של ממשלת ישראל לשאלותיו של ד"ר יארינג

חברי-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ"ז בניסן תשכ"ט (15 באפריל 1969):

1. האם הביא השגריר יארינג לידיעת ישראל את גוסת השאלות שהגיש לממשלת מצרים והתשובות שקיבל על שאלות אלה ?

2. אם הובא הדבר לידיעת ישראל — מה היו השאלות ומה התשובות שניתנו עליהן ?

חברי-הכנסת נ. פלד שאל את שר החוץ ביום כ"ז בניסן תשכ"ט (15 באפריל 1969):

הריני מתכבד לשאול:

1. מה היו עיקרי תשובותיה של ישראל לשאלותיו של השגריר יארינג ?

2. מה היו עיקרי תשובותיהן של מצרים, ירדן ולבנון לשאלותיו של השגריר יארינג ?

3. מתי מתכוון השגריר יארינג לחדש את פעילותו באזור ?

חברי-הכנסת א. חביבי שאל את שר החוץ ביום י"ז באייר תשכ"ט (5 במאי 1969):

בעקבות פרסומים סותרים ביחס לתשובות ממשלת ישראל ל-11 שאלות של שליח האו"ם ד"ר גונאר יארינג, הנני מבקש מכבוד השר להשיבני:

מה היו תשובות ממשלת ישראל ל-11 שאלות של ד"ר גונאר יארינג ?

חברי-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום י"ח באייר תשכ"ט (6 במאי 1969):

ידיעות בעתונות מוסרות על התשובה שהוגשה לד"ר יארינג, שליח האו"ם למזרח התיכון, ל-11 שאלות שהגיש לשר החוץ בקשר לעמדת ישראל, לגבי פתרון אפשרי למצב המלחמה באזור.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה ?

2. אם כן, מה הן שאלותיו של ד"ר יארינג ?

3. מה הן תשובות ישראל לשאלותיו ?

שר-החוץ א. אבן:

מראשית שליחותו הסכמנו עם השגריר יארינג לא לתת פומבי לפרטי מגיענו אתו. עלינו לכבד הבנה הדדית זאת, ועל כן לא אוכל להיכנס לפרטים המבוקשים בשאלות.

נדבים מצרפת ומהולנד לוחמים בצד אירגוני החבלה נגד ישראל.

אי לזאת הנני לשאול את כבוד השר:

1. האם משרד החוץ פנה עד כה לממשלות הולנד, צרפת וממשלות אחרות בדרישה לאסור גיוסם של מתנדבים-מחבלים נגד ישראל ?

2. מה פעולת ההסברה של משרד החוץ בנידון ?

שר-החוץ א. אבן:

מהידיעות שבידנו אין, לפי שעה, כל אישור על גיוסם של שכירי חרב לאירגוני חבלה. התעמולה הערבית מנסה לנפח את הנושא מתוך מגמה לתת משקל-יתר לאירגוני החבלה ולשוות להם אופי בעל צביון של שיחורר לאומי הווכה לתמיכה ולתהודה בין-לאומית.

3. ידיעה על משא-ומתן לחילוק

האניות התקועות בסואץ

חברי-הכנסת ר. ארזי שאל את שר החוץ ביום ב' בניסן תשכ"ט (21 במארס 1969):

בעתון "מעריב" מיום 18 לחודש זה נתפרסמה הכתבה הבאה מפי סופר "מעריב" בלונדון: "התקדמות ניכרת חלה במשא-ומתן הבין-לאומי לקראת שיחרורן של האניות התקועות באגם המר בתעלת סואץ — דבר זה עולה מדבריו של סגן שר החוץ הבריטי הממונה על המזרח התיכון, מר גורונוויי רוברטס. מר רוברטס, שהשיב אתמול לשאלות בפרלמנט, אמר בין השאר, ש"אם יתמידו שני הצדדים בעמדתם הנוכחית כלפי בקשתנו של הוועדה המורכבת מבעלי האניות הכלואות, יש יסוד להניח, שהאניות ישוחררו". מר רוברטס הביע תקווה כי הדיון בפרלמנט לא יפגע בסיכוי שיחרורן של האניות, על-ידי סיבוב המשא-ומתן בין ועדת בעלי האניות וממשלת מצרים, כי "יש תקווה, שבקרוב ייערך סקר של תעלת סואץ לצד דרום". בחלק אחר של תשובתי אמר מר רוברטס דברים תמוהים בדבר חופש השיט בתעלה. הוא נשאל, אם לדעתו מפרשת מצרים את מעמדה של תעלת סואץ כנתיב בין-לאומי לפי אמנת 1888. רוברטס ציטט הודעה מצרית מתורשד אפריל 1957, לפיה התחייבה מצרים כביכול לכבד סעיפי אותה אמנת קונסטאנטינופול, ולדעתו "מצרים עודנה עומדת בהצהרתה זו". לדעת מר רוברטס, מתכוונת מצרים להקפיד על ביצוע סעיפי האמנה, והבעיה כולה נראית לו כמתאימה לדיון בין נציגי ארבע המעצמות הגדולות בניו-יורק. בתשובה לשאלה, כיצד הוא אומר שהמצרים מכבדים את האמנה, בשעה שלמעשה הם התעלמו ממנה כל אימת שניתן להם, אמר מר רוברטס כי "אין הבעיה כה פשוטה. התעלה נמצאת בין שני צבאות לוחמים, ולשני הצדדים קשה להצביע על דרכים מעשיות לפינוי התעלה לשיט חפשי". מר רוברטס דחה גם טענה, כאילו לא נוכחות צה"ל בגדה המזרחית מעכבת את ניקוי התעלה, אלא סירובם של המצרים לאפשר את הניקוי, מטעמי יוקרה.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נמשך המשא-ומתן לחילוק האניות התקועות בסואץ ?

2. האם יש לישראל הוכחות על נכונות דברי סגן שר-החוץ הבריטי מר רוברטס כי "מצרים עודנה עומדת בהצהרתה" שנמסרה כביכול בחודש אפריל 1957,

רצוני להדגיש כי לאור דו"חות הגנרל בול ברורה מאוד האחריות המצרית להתדרדרות שחלה במשך 13 ימי תקריות בתקופת ההתדרדרות בגזרת התעלה, שה- מזכיר הכללי מתייחס אליה. דו"ח המזכיר הכללי אינו מתייחס לזהותם של האחראים להתדרדרות בגזרת הת- עלה בתקופה הגדולה.

באגרת, שהגיש נציגו באו"ם לנשיא מועצת הב- טחון ביום 23 באפריל 1969 בתגובה לדו"ח המזכיר הכללי, נאמר בין השאר: "המצב הנוכחי באזור תעלת סואץ הוא תוצאת מדיניות תוקפנית מתוכננת ומוצלחת של ממשלת קע"ם. כפי שצויין במספר איגרות ששלחתי לנשיא מועצת הבטחון, הרי מנהיגים ודוברים רשמיים של מצרים נוטלים על עצמם בגלוי ובהתרברבות ייזום אש וחדירות על-ידי כוחותיהם המזוינים מעבר לתעלה ולתוך הקווים הישראליים. מדיניות עקבית זו של תוק- פנות מתאשרת גם על-ידי הדו"חות הרבים שהגיש הגנרל בול".

נציגותינו בחוץ-לארץ מסבירות בקביעות מי הגורם האחראי לחימומה של חזית זו.

9. עמדת מזכיר האו"ם בעניין איחוד ירושלים

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום י"ח באייר תשכ"ט (6 במאי 1969):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נעשו לאחרונה, על-ידי מזכיר האו"ם או-תאנט, צעדים שמטרתם להשפיע על ישראל לבטל את איחודה של ירושלים?

2. מה פעל מזכיר האו"ם בגדון?

3. מה היה נוסח פנייתו לישראל?

4. לדיעת משרד החוץ — ביזמת מי פעל מזכיר האו"ם?

שר-החוץ א. אבן:

התשובה לשאלה 1 היא שלילית ועל כן אין מקום לתשובה ליתר השאלות.

10. ידיעה על הצעה למנות אישיות רומנית לתיווך במזרח התיכון

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום י"ח באייר תשכ"ט (6 במאי 1969):

"במעריב" מיום שישי, 2 במאי 1969 כותבת סופרת העתון בשווייץ, כי על-פי שמועות באו"ם הציעה רומניה את תיווכה במזרח התיכון. הידיעה מוסיפה ואומרת כי הוצע לאו-תאנט למנות אישיות רומנית במקום ד"ר יארינג.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם היתה פנייה רשמית מרומניה לישראל בעניין זה?

2. אם כן, מה תגובת משרד החוץ להצעה זו?

3. מה עמדת משרד החוץ לגבי המשך שליחותו של המתווך הנוכחי מטעם האו"ם גונאר יארינג?

שר-החוץ א. אבן:

1. הכתבה משוללת כל יסוד. התשובה היא איפוא שלילית.

יחד עם זאת ביכלתי לאשר שאכן קיבלנו מה- שגריר יארינג נוסח השאלות שהגיש לממשלות מצרים, ירדן ולבנון. כן קיבלנו נוסח התשובות של מדינות אלה, ולצערי לא היה בהן דבר המצביע על רצון מצידן לע- שות שלום בר-קיימא עם ישראל, או לנהל משא-מתן על קביעת גבולות מוסכמים ובטוחים. אשר לתשובות שלנו לשאלות השגריר יארינג, חזרנו בהן על עמדת ממשלת ישראל, הידועה היטב לכנסת.

אשר לחידוש פעילותו של השגריר יארינג, כידוע פעילותו הוקפאה בעקבות פתיחת השיחות בין נציגי ארבע המעצמות בניו-יורק, והוא חוזר בינתיים לתפקידו כשגריר ארצו במוסקבה. בשלב זה לא ניתן להעריך מתי יחדש את פעילותו.

הז"ר ט. סנהדראי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנר.

אורי אבנר (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד השר, לגבי המשפט האחרון של התשובה, האם התנה השגריר יארינג נתאים לחידוש שליחותו, עד כמה שידוע לממשלת ישראל?

שר-החוץ א. אבן:

הוא רואה את שליחותו כקיימת, הוא לא התנה נתאים לחידוש השליחות. הוא אמר שיחדש את שלי- חותו כאשר יהיה בידו חומר שיצדיק את חידוש פעילותו.

8. עמדת מזכיר האו"ם בעניין

האחריות לקרבות בתעלת סואץ

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר החוץ ביום י"ז באייר תשכ"ט (5 במאי 1969):

מזכיר האו"ם פירסם ביום 23 באפריל 1969 הדעה חריגה על המצב באזור תעלת סואץ. הוא קובע: "למעשה קיים עכשיו מצב של מלחמה ממש לאורך התעלה". ההדעה הופנתה למועצת הבטחון. הפירסום הבלתי רגיל הנ"ל נראה מגמתי מכמה וכמה בחינות, ובין היתר מתעלם ממלוא אחריות המצרים להפסקת משטר "הפסקת האש" כפי שנקבע ביום 11 ביוני 1967.

בקשר לכך אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. על מי הטילו משקיפי האו"ם את האחריות על הקרבות בתעלה בשבוע שקדם ליום 23 באפריל 1969?

2. האם מד או-תאנט התעלם מקביעה זו בפיר- סום הדעתו הנ"ל?

3. אם כן — מה הניעו לכך?

4. מה היתה תגובת משרד החוץ לפירסום הנ"ל?

שר-החוץ א. אבן:

ביום 21 באפריל 1969 הגיש המזכיר הכללי דו"ח למועצת הבטחון, ובו כתב בין השאר כי מאז 8 באפריל 1969 במיוחד התערערה והלכה שמירת הפסקת האש בגזרת תעלת סואץ. כן כתב המזכיר הכללי בדו"ח זה כי הפסקת האש בגזרת התעלה נעשתה כמעט בלתי- אפקטיבית לחלוטין וכי קיים שם למעשה מצב מלחמה פעיל.

משאירות מקום לספק שאינן פרי טעות או דשלות אלא הן מחושבות ונותנות ביטוי למדיניות של ק"מ.

ב-21 באפריל 1969 שלח המזכיר הכללי של האו"ם איגרות זהות לק"מ ול"א, ואמר כי אינו סבור כיפים באיזור התעלה. בין השאר אמר כי אינו סבור שפעולת המשקפים בסואץ יכולה או צריכה להימשך ללא סוף בנסיבות אלה. וזאת מבלי להטיל האשמה על מצב זה על המצרים. נציגו באו"ם השיב באיגרת מיום 23 באפריל 1969, הכוללת הבעת צער על שמכתב המזכיר הכללי עלול ליצור רושם מטעה כאילו שני הצדדים נושאים במידה שווה באחריות למצב. האיגרת הישראלית אומרת, בין השאר, כי אשמת המצרים מוכחת על-ידי כמה ד"חות של הגנרל בול שהוגשו למו-עצת הבטחון והמוזכרים בפירוט ובציון של מראי-מקום. כן אומרת איגרתנו כי הרשויות הישראליות בכלל, וה-כוחות הישראליים המזוינים בפרט, מכבדים בקפדנות רבה את מעמדם ותפקידיהם של משקיפי או"ם בגזרת הסואץ ומשתפים פעולה מלאה עם הגנרל בול כדי לקיים שקט בהתאם להחלטות מועצת הבטחון על הפסקת האש, והם עושים כמיטב יכולתם כדי להקטין עד למינימום מוחלט כל סיכון למשקיפים, לצידום ולמיתקני האו"ם.

בנוסף על הגשת איגרת רשמית זו לאו"ם, משרד החוץ אינו מחמיץ שום הזדמנות כדי להעלות בצי-נורות דיפלומטיים והסברתיים את פרשת ההתנכלויות המצריות לאנשי האו"ם ולמיתקני האו"ם בגזרת התעלה. לאחרונה חובר במשרדי מסמך הכולל ציטטות מדו"חות הגנרל בול, שהוגשו למועצת הבטחון בהדשיים האח-רונים והמצביעים על עשרות מקרים של התנכלויות מצריות באנשי האו"ם. המסמך כבר נמצא בשימוש בארץ ובנציגותינו בחוץ-לארץ, וניתן לדאוגו בספריית הכנסת.

דעת-הקהל, ובעיקר במדינות המשגרות מאנשי צבאן לשרת בסגל המשקיפים, מתעוררת יותר ויותר לצורך בפעולה יעילה שתשים קץ לתוקפנות המצרית נגד מנגנון האו"ם.

14-15. פרישתו של ד"ר יארינג מתפקידו

כשליח האו"ם למזרח התיכון

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום י"ח באייר תשכ"ט (6 במאי 1969):

לאור שיחותיו של מזכיר האו"ם ארתאנט עם שליח האו"ם למזרח התיכון גונאר יארינג, אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה הוא מעמדו העכשווי של שליח האו"ם למזרח התיכון?
2. האם קויימו לאחרונה מגעים בין מר יארינג לבין נציג ישראלי רשמי כל שהוא?

חבר-הכנסת א. שוסטק שאל את שר החוץ ביום כ"ו באייר תשכ"ט (14 במאי 1969):

לאור החלטת שגריר או"ם למזרח התיכון, גונאר יארינג, לפרוש מתפקידו ולחזור לכהונתו כשגריר שבדיה במוסקבה, אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם מנסדה הודעה רשמית לישראל על הח-טתו של יארינג ופירוט נימוקיה?

2. ראה תשובתי לשאלה 1.

3. הצהרתי בהודמנויות שונות שממשלת ישראל מוסיפה לראות בשגריר יארינג את נושא השליחות הבין-לאומית מטעם מועצת הבטחון, שליחות שתפקידה לקדם הסכם בין מדינות ערב וישראל לקראת כינון שלום צודק ובר-קיימא באיזור. שליחות יארינג היא המעמד הבין-לאומי המוסמך היחיד, המוסכם על-ידי ישראל וממשלות ערביות מסויימות למען קידום הסכם על כינון השלום.

11-13. הפגזות מצריות על משקיפי האו"ם

בגזרת תעלת סואץ

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום י"ח באייר תשכ"ט (6 במאי 1969):

נוכח ההפגזות המצריות באיזור תעלת סואץ, אשר בחלקן מכוונות גם לעבר המבנים המשמשים את מש-קיפי האו"ם, ובעקבות הצהרות מזכיר האו"ם על האפ-שרות שמשיקיפי האו"ם יוצאו מן האיזור בגלל הסכנה הנשקפת להם, - אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה מספר משקיפי האו"ם, שנפגעו על-ידי ההפגזות המצריות בצד הישראלי של תעלת סואץ?

2. אילו אמצעים נוקט שר החוץ כדי להביא לידיעת העולם כולו, והנציגויות באו"ם, את ההרס והנזק המכונן שגרמו המצרים בהפגזותיהם למשקיפי האו"ם?

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום כ"ה באייר תשכ"ט (13 במאי 1969):

דיעות בעתונות וברדיו ביום ו', 2 במאי 1969, מסרו על הצהרתו של מזכיר האו"ם ארתאנט, כי אם יימשכו הפרות הסכם הפסקת האש באיזור תעלת סואץ, יוצאו משקיפי האו"ם מן המקום.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם היתה פנייה ישירה של מזכיר האו"ם לנציג ישראל לגבי אפשרות הוצאתם של משקיפי האו"ם מאיזור תעלת סואץ?

2. מה היה הנוסח המדויק של הפנייה?

3. מה היתה תשובתה של ישראל לפנייה זו?

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום כ"ה באייר תשכ"ט (13 במאי 1969):

סופר "דיעות אחרונות" בארצות-הברית מר גרשון יעקובסון מוסר בעתונות מיום 25 באפריל 1969, כי דו"ח משקיפי האו"ם באיזור תעלת סואץ מוסר כי המצרים ריכוזו אש על עמדות משקיפי האו"ם. לנוכח אזהרתו של מזכיר האו"ם, ארתאנט, כי באם תימשכנה ההפגזות המסכנות את שלום המש-קיפים, הם יוצאו מהאיזור, אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן, האם הבהירה ממשלת ישראל באו"ם מי המסכן את שלום משקיפי האו"ם באיזור?
3. אם כן, באיזו מסגרת נעשתה הבהרה זו?

שר-החוץ א. אבן:

נסיבות ההתקפות המצריות החוזרות ונשנות על משקיפי או"ם ועל צידום בגזרת תעלת סואץ אינן

שר-החץ א. אבן:

לשאלה 1 - התשובה שלילית. לא נמסרה אזהרה מעין זו.

לשאלות 2-5 - ראה הנ"ל.

18. שיחות נציגי ארבע המעצמות**והקפאת שלחות של ד"ר יארינג**

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החץ ביום י"א בסיון תשכ"ט (28 במאי 1969):

בנאום, המצוטט ב"דיעות אחרונות" מיום 27 במאי 1969, נאמר מפי צ'רלס יוסט, נציג ארצות-הברית באו"ם ובישיחות הארבע: "התייעצויות אלו בין המעצמות החלו לאחר שנכשלו כל מאמצי אירגון האומות להביא את הצדדים לדיונים על הסדר".

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם פתיחת שיחות הארבע היא תוצאה של ביטול שלחות של גונאר יארינג?
2. אילו פעולות ישירות נקטו המעצמות להבאת הצדדים היריבים למשא-ומתן ישיר?

שר-החץ א. אבן:

1. שיחות נציגי ארבע המעצמות בניו-יורק לא באו בגלל ביטולה, כביכול, של שלחות יארינג. השליחות לא בוטלה, אבל פעילותו של מר יארינג הוקפאה, והוא חזר לפי שעה לתפקידו כשגריר ארצו במוסקבה בעקבות פתיחת שיחות אלה.

2. לא ננקטו כל פעולות בכיוון זה.

19. פירסומים אנטישמיים בברית-המועצות

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החץ ביום י"א בסיון תשכ"ט (28 במאי 1969):

סופר "דיעות אחרונות" מר גרשון יעקובסון מספר בעתונו מיום 26 במאי 1969 על כמה פירסומים אנטי-שמיים ארסיים שיצאו לאור באחרונה בברית-המועצות. מסמך נוסף הוצא לאור לפני ימים מספר ועליו חתום פיטר יקיר, היסטוריון יהודי באקדמיה למדעים בברית-המועצות ובנו של גנרל יהודי שהוצא להורג במשפטי הטיהורים בסוף שנות השלושים ברוסיה. במסמך זה מוקעת מדיניותה האנטישמית של רוסיה המו-נעת יהודים מלעלות לארץ ואוסרת עליהם קיום חיים יהודיים דתיים.

נוכת כל אלה, אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם יזמה ישראל פעולות מרחיקות לכת נגד האנטישמיות הגוברת בברית-המועצות במסגרת האיר-גונים הבין-לאומיים המתאימים?
2. אם כן, מה הן תוצאות הפעולה?

שר-החץ א. אבן:

רצוני לתקן קודם כל טעות שנפלה בדברי השואל: במסמך שהגיש ההיסטוריון פיטר יקיר לוועדה לזכויות האדם של האו"ם מדובר בזכות הפרט להגן ולהפיץ את השקפותיו באמצעים חוקיים. כדוגמה של משפט שרירותי שנערך בברית-המועצות - דוגמה אחת מני רבות - מזכיר המסמך את המשפט של תמהנדס קוצ'ובינסקי מקיוב, שדון לשלוש שנות מאסר בגלל דרישתו לאפשר לו לעלות לישראל. אין המסמך מוקיע את מדיניות ברית-המועצות המונעת יהודים מלעלות לישראל.

2. אם כן, האם קשורה החלטת, לפי ידיעתך, בתשובות שקיבל לגליונות השאלות שהציג לישראל ולארצות ערב בקשר למצב באזורנו?

3. האם קשורה התפטרות, לפי ידיעתך, בדיוני ארבע המעצמות שהתקיימו במקביל לפעולתו?

שר-החץ א. אבן:

אני מפנה את השאלים לתשובותי בכנסת ביום 14 במאי 1969 על שאלות של חברי-הכנסת ורדיגר, אבנרי, פלד ותמיר, באותו הנושא.

16. הסדר היחסים עם השוק האירופי המשותף

חבר-הכנסת א. שוטסק שאל את שר החץ ביום כ"ו באייר תשכ"ט (14 במאי 1969):

"מעריב" מיום 9 במאי 1969 מוסר, כי ממשלת גרמניה פנתה לישראל וביקשה ממנה לדחות את הדיון בבקשות שהפנתה אל השוק האירופי המשותף. לפי ידיעה קיים סיכוי רב יותר שבקשות אלו יענו לאחר שייבחר נשיא חדש לצרפת.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן, מה הוא נוסח בקשתה האחרונה של ישראל לגבי הסדר היחסים עם השוק האירופי המשותף?
3. מה הוא, אם כן, המועד שבו תועלה בקשתה של ישראל לדיון?

שר-החץ א. אבן:

1. הידיעה בדבר פניית ממשלת גרמניה איננה נכונה.

2. מטרת ישראל כיום - להשיג הסכמת המדינות החברות בקהיליה הכלכלית האירופית לכריתת הסכם גלובלי, זאת אומרת, הסכם אשר יבטיח פטור מיריבי ממוכסים למרבית יצואנו לקהיליה.
3. לפי ידיעות שבדיננו יש לצפות לדיון מועצת השרים של הקהיליה בבקשתנו עוד לפני פגרת הקיץ. נציגינו מפתחים פעולת הסברה בשש הבירות לקראת דיונים אלה.

17. ידיעה על אזהרת ישראל למצרים**באמצעות מזכיר האו"ם**

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החץ ביום ד' בסיון תשכ"ט (21 במאי 1969):

בעתונות הישראלית נתפרסמה היום ידיעה, לפיה הזהירה ישראל את מצרים, כי תגזית עליה מהלומה כלכלית אם זו תמשיך בהתקפותיה לאורך תעלת סואץ. בידיעות בעתונות נאמר כי הידיעה הועברה באמצעות מזכיר האו"ם לנציג מצרים באו"ם.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם נכונות הידיעות הנ"ל?
2. אם כן, מה נאמר באזהרה הישראלית?
3. האם ביקשה ישראל תשובה על אזהרתה?
4. האם תוכן האזהרה הועבר גם לגורמים בין-לאומיים נוספים?
5. האם העביר מזכיר האו"ם את אזהרת ישראל למצרים, מיד לאחר שקיבלה?

חוברת ל"א, ישיבה תי"ט

— שאלות ותשובות (אבן, הררי, ש. תמיר); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת (סנהדראי, ליאור) —

אשר לשאלות עצמן:

ברמת ראשי ממשה ושדי חוץ. ב-19 באוקטובר חתמו שתי הממשלות על הצהרה משותפת שגרשה בא"ם לפי סעיף 102 למגילת האו"ם, הנוגע להסכמים וחוזים. הצהרה משותפת זו קובעת סיום מצב המלחמה, כינון "יחסי שלום, ידידות ושכנות טובה"; יחסים דיפלומטיים וקונסולריים; התחייבויות לאי-התקפות ולכבוד הדדי של העצמאות והשלמות של שתי המדינות תוך שמירה על זכות ההגנה העצמית לפי סעיף 51 למגילת האו"ם. כן קובעת ההצהרה הסדרים מוסכמים על שבויים ותי-ביעות כספיות וכוונה לעשות חוץ מסחר וספנות. ההצ-הרה מקיימת שטח מסויים בידי ברית-המועצות עד לחתימת חוזה שלום סופי שטרם נחתם.

2-3. לא הוצעה הצעה מעין זו לישראל. על כן לא החליטה ממשלת ישראל להגיב על מתכונת זו של שלום לכאן או לכאן. עמדת ישראל היא שישלח חותרת לחוץ שלום עם כל מדינה ערבית שכנה.

21. דברי שר החוץ בראיון לעתון

הגרמני "די ולט"

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום א' בתמוז תשכ"ט (17 ביוני 1969):

עתון "מעריב" מיום 11 ביוני 1969 מוסר כי בר-איון לעתון הגרמני "די ולט" אמר שר החוץ: "תנאי מוקדם לניהול שיחות מעין אלו הוא גילוי ריאליסם דוגמת זה שמצא ביטוי בדברי המלך חוסיין".

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נאמרו הדברים מפי השר?
2. אם לא, מה היה הנוסח המדויק של דברי שר החוץ בראיון לסופר העתון "די ולט"?
3. מהו הריאליסם המדיני של חוסיין שעליו דיבר שר החוץ?

שר-החוץ א. אבן:

1. התשובה שלילית.
2. הנוסח המדויק של דברי בראיון ל"די ולט" היה לאמור: "ישראל נכונה לשיחות על אודות הכל, בקוותה כי חוסיין ינקוט עמדה ריאליט מדינית".
3. כשנשאלתי מה תגובתי על דברי המלך חוסיין למר וינסטון צ'רצ'יל, בהם אמר המלך כי הוא מעריך את ישראל וסבור כי יש להגיע לשלום אתה, אמרתי כי עמדה כזו היא יותר ריאליסטית מכל עמדה שה-מיע נאצה, אך נראה כי עמדת מצרים קובעת למעשה את מדיניותן של מדינות ערב אחרות.

ד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הפיקוח על בתי-ספר, תשכ"ט-1969; 2. חוק לימוד חובה (תיקון מס' 5), תשכ"ט-1969; 3. חוק לימוד חובה (תיקון מס' 6), תשכ"ט-1969 — שחזרו מועדת החינוך והתרבות. 4. חוק מס עובד (תיקון מס' 4), תשכ"ט-1969 — שחזרו מועדת הכספים.

כן הונחו מסקנות-ביניים של ועדת הכספים בעניין הסעת חנים של חיילים.

לשאלה 1: — נציגי ישראל באירגונים הבין-לאומיים השונים קיבלו הוראות להעלות את הפליית יהודי ברית-המועצות ולהדגיש את עניין רדיפת הקיבוץ היהודי בשטח התרבות והדת היהודיים וכן למחות על האיסור שהטיל השלטון הסובייטי על קיום חיים קהילתיים. כך למשל עוד ב-10 במרס שנה זו, כלומר למעלה מחודשיים לפני פירסום הכתבה שהשאלתה מבוססת עליה, הופיע נציג ישראל בוועדה לזכויות האדם שעל-יד אירגון האו"ם בז'נבה, השופט צלטנר, וגינה בחדי-פות את המסע האנטישמי המתנהל בברית-המועצות. במיוחד מחה נציג ישראל נגד פירסום ספרי תועבה אנטישמיים כגון אלו של קיצ'קו ואיבאנוב ונגד המסע האנטישמי בעתונות ובכלי-התקשורת הסובייטיים.

במסגרת נאומי בעצרת הכללית של האו"ם הע-ליתי אנוכי את פרשת הפליית יהודי ברית-המועצות. במושב האחרון של מועצת אירופה בסטראסבורג, ב-16 במאי 1969, העלה את הבעיה חבר-הכנסת אברמוב, ואמנם קיבלה המועצה החלטות מתאימות בנושא זה.

לשאלה 2: — יזמת ישראל הביאה להתבטאויות נוספות של נציגי מדינות חברות באירגונים בין-לאומיים בנושא זה. הדינאים זכו לפירסום בעתוני העולם והם עשויים לחזק את רוחם של יהודי ברית-המועצות שיראו בהתבטאויות אלו הוכחה לדאגת ממשלת ישראל לשלומם.

20. ידיעה על הצעה לישראל לחתום על הסכם עם מדינות ערב דוגמת ההסכם בין ברית-המועצות ויפאן משנת 1956

חבר-הכנסת י. הררי שאל את שר החוץ ביום ג' בתמוז תשכ"ט (19 ביוני 1969):

לרגל הידיעות, לפיהן הוצע כביכול לישראל הסכם עם מדינות ערב דוגמת ההסכם שנחתם בין ברית-המועצות ליפאן בשנת 1956, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הוא יכול להסביר מהו האופי והתוכן של הסכם ברית-המועצות — יפאן?
2. האם הוצעה הצעה מעין זו לישראל על-ידי ממשלה כל-שהיא, ערבית או אחרת?
3. הנוכחה הידיעה שמשרד החוץ בדק תכנית מעין זו והחליט החלטה כל-שהיא ביחס אליה?

שר-החוץ א. אבן:

1. בין 13 באוקטובר ל-19 באוקטובר 1956 הת-קיים משא-ומתן ישיר בין ברית-המועצות לבין יפאן

היו"ר ט. סנהדראי:

נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת ת. ליאור:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו על שולחן הכנסת, לקריאה שנייה ושלישית: 1. חוק

ה. הצעה לסדר-היום הודעותיה החוזרות של ראש הממשלה על התנגדותה לשילוב השטחים המשוחררים ויושביהם בישראל ובכלכלתה

ועוד קודם לכן, בראיון שפורסם בעתון "למרחב" בדצמבר 1968: לשאלה: "מה דעתך בוויכוח בשאלת האינטגרציה של ערביי השטחים?" השיבה ראש הממשלה: "אם המדובר בכך, שהכל פתוח, אני בנקודה זאת מוצאת את עצמי, בפעם הראשונה אחרי הרבה שנים, בדעה אחת עם בן-גוריון. כוונתי לאימה שב-עבודה ערבית בכל תחום של עיסוק המלכלך את הידיים, שתחזיר אותנו למה שהיינו בגולה. הדבר הוא מחוץ לכל שיקול פוליטי. אינני יודעת אם אלה המדברים על אינטגרציה יודעים בדיוק כיצד זה יסתדר, ואיך אפשר לעשות זאת, מבלי לתת גושפנקה להתחמקותם של יהודים בישראל ממלאכות אלה."

העמדה הזאת, כמו הנוסחאות המהוקצעות של שר החוץ, של אנשי מפ"ם ושל אחרים, על "מדינה יהודית", או על "התחדה לצביונה היהודי של המדינה", קיבלה את משמעותה האמיתית, החשופה והכנה בדבריו של השר פנחס ספיר ב"קול ישראל", בדברו על יהודה ושומרון ועל האפשרות של העברתם לשלטון הור, ביום 9 בנובמבר 1968, בשעה שאמר שלדעתו "בכך אין אנו מוותרים על משהו, אלא משתחררים מעול".

בהתאם לאותו קו עצמו קיבלה הממשלה, בדצמבר 1968, את ערעורו של השר ספיר על הצעדים הראשונים שהחל לנקוט שר הבטחון, ביהודה ובשומרון, לשילובם המשקי בישראל.

מסתבר איפוא, גברתי היושבת-ראש, שהתקפות המוצהרת של הגברת מאיר כלפי חוץ, היא בעיקרו של דבר ניהולית, לגבי הצורה בה תגיע הממשלה להסדר, אשר על חלק מרכזי ממהותה, הווה אומר, על נסיגה ממירב השטחים ביהודה, בשומרון ובסיני, אין היא חריגת. אין פלא איפוא, שעל אף צידקת הטיעון הנוהלי של ראש הממשלה בדבר משא-ומתן ישיר, הרי כמו בכל מקרה של טיעון פרודוראלי, ויהא צודק ככל שיהא, יש סייג אובייקטיבי לכוח השכנוע הטמון בו, ואין הוא יכול לכבוש לבבות, ובודאי אינו יכול לבוא תחת הוויכוח היסודי.

אכן, אין ספק שמציאותם של מיליון ורבע ערבים בארץ-ישראל המערבית - ערבים ישראלים ותיקים, ערבים ישראלים מירושלים, וערבים בשטחים המשוחררים - כרוכה בבעיות רבות. אולם, מציאותם זו בארץ ישראל היתה נתון ראשוני אשר הציונות המדינית מעולם לא התעלמה ממנו, ותמיד השיבה עליו תשובות נועזות, כנות וריאליסטיות. הציונות מעולם לא התכוונה למדינה ריקה מלא-יהודים. מעולם לא התכוונה ליצור גיטו יהודי מורחב. הציונות מעולם לא היתה סתגרנית, או גוענית או שובניסטית. כל כולה של התורה הציונית נשען על רוב עברי בארץ-ישראל, מתוך ידיעה ברורה מראש שיהא בה מיעוט ערבי נכבד ביותר. וכל מי שב-הקשר זה אומר נואש מראש לעלייה גדולה של יהודים מדרום אמריקה, שעם הם יושבים על לבה רותחת, מצפון אמריקה על בעיותיה המחורפות, מאירופה ודרום-אפריקה וגם מארצות הגוש המזרחי, - הרי הוא כמת-ייאש מן הציונות עצמה ומעתידה של ישראל בכל גבול שהוא.

היו"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת שמואל תמיר: הודעותיה החוזרות של ראש הממשלה על התנגדותה לשילוב השטחים המשוחררים ויושביהם בישראל ובכלכלתה. רשות הדיבור לחברי-הכנסת תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים. בשבוע האחרונים הצהירה ראש הממשלה הצהרות רבות בדבר סירובה של ישראל לקבל תכתובת של ארבעה עמדות, בדבר הצורך במשא-ומתן ישיר עם המדינות השכנות, ובדבר הרצון להגיע לחוזה-שלום איתן.

בכל אלה אין מחלוקת מהותית בעם, והדברים האמורים של הגברת מאיר לכשעצמם מקובלים על כולנו.

לאחרונה הוסיפה הגברת מאיר ואמרה כי הבעיה, כפי שהיא עומדת עתה, אינה שטחים או שלום, מכיוון ששליט מצרים אינו מתכוון לקבלת השטחים בלבד, אלא לחיסולה של ישראל. בכך הגיעה הגברת מאיר, ראש הממשלה, למסקנות אשר נשמעו מפי האופוזיציה מזה שנתיים, וגם הראוי היה שתסביר מסקנתה זו גם לשר החוץ ולחברים נוספים בממשלה.

התוצאה של שתי העמדות האמורות והמנוגדות הללו, של שליט מצרים מזה ושל ראש ממשלה ישראל מזה, בהצטרפן להצהרה הישראלית כי כל עוד כזה יהיה מצב הדברים, לא תהא תזוזה מקווי הפסקת האש, - התוצאה היא שקיימת אפשרות ממשית וריאלית שישאר תישאר בקווים הנוכחיים פרק-זמן ממושך.

לפיכך יש להעתיק את מוקד הדיון מן השאלה התיאורטית והבלתי-מציאותית: "שטחים או שלום", אל השאלה המעשית הניצבת לפני האומה. וזו תמציתה: מכיוון שבנתונים הקיימים והעתידים להימשך יש, לדעת הכל, להישאר בקווי הפסקת האש - מה עלינו לעשות בינתיים בשטחים המשוחררים, במעמדם, וכיצד יש לנו הוג ביושביהם? האם יש לקיים את המצב כמות שהוא, כלומר, לנהוג בשטחים הללו כבשטחי אויב, המוחזקים זמנית לכל דבר, או לשלבם במדינת ישראל, על-ידי התלת החוק הישראלי, הנתחלות הישראלית ושילוב יושביהם, על משקם וכלכלתם, בדקמת חיי המדינה?

את התשובה לשאלה הגורלית והקובעת הזאת השמיעה ראש הממשלה בהודמנות רבות. אסתפק בשתיים: -

בדיון המדיני במרכז מפלגת העבודה, כפי שפורסם בעתון "דבר" ב-6 ביוני, אמרה ראש הממשלה: "זה פתרון קל מדי: הבנים שלנו לאוניברסיטה - הערבים מהשטחים יעבדו. בדיוק - זה היינו בגולה. אני מתנגדת שנהפוך את חיינו על אדמתנו לכלכלה גלונית שממנה ברחנו. בלי עבודה עברית ובלי מלחמתנו לעברה עברית, לא היתה קמה המדינה. יש חברים שאינם מפקחים. אני מודה שאני מפקחת מהסכנה האיומה הזאת".

חוברת ל"א, ישיבה תי"ט
— הצעה לסדר-היום (ש. תמיר) —

ריאליסטים היה בדברים האומללים ההם. הלך-רוח דומה, ודיבורים מפה לאוזן על פחדו דמוגרפיה, הכתיבו ב-1956 את הנסיגה מרצועת עזה, אשר צריך היה לשוב ול-שחררה בצל סכנה כה איומה ובמחיר כה יקר.

והיום? אנו חייבים לחת את הדעת על מה שמת-חולל בקרבם של יושבי השטחים הללו. אם אין אנו מצמידים את האינטרסים שלהם לשלנו, ככל שרק ניתן, כלום אין אנו תורמים את תרומתנו לדחוף גם את המהססים בשיניהם, ואת הפוסחים על שתי הס-עפים, לתוך זרועותיהן של כנופיות הרצח?

בקפאון הצפוי כתוצאה מן העמדות המוגזגות שהזכרתי בראשית דברי, איזה עתיד את מבטיחה בעמדתך זו לענף ערבי מן השטחים, בן שבע-עשרה או שמונה-עשרה? את מגידה אותו כידיני לכל דבר. את קובעת שהחוק החל עליו הוא חוקה של ירדן. את מאשרת בעמדתך כי אנו יושבים בשטחו ככובשים צב-איים גרידא, ואת מבטיחה לו, מוצהרות, לתקופה הנר-אית לעין, מעמד נחות גם מבחינה משקית וחברתית. במלה אחת — את מעמידה לגנר עיניו מחר קודר התורם את תרומתו הטראגית להתנגדות.

גדולה מזו: איזו התחלה של פתרון את מציעה לגנר שלנו בן השבע-עשרה או השמונה-עשרה? השלום עם המדינות הערביות אינו באופק, גם לדברך. הגבוי לות רותחים. לאויב עדיפות מספרית בכוח-אדם ובי-נשק, וגם עדיפות בגיבוי בין-לאומי. גם הזמן אינו פועל נגדו. ואם בתקופת הביניים הזאת, שגם לדידך עלולה להתמשך פרק-זמן ארוך מאוד, בשעה שבין כך ובין כך אנו משלמים מחיר כה כאוב, אם בתקופה זו שום דבר מהותי לא ישתנה בשטח עצמו, היכן נקודת האור? היכן ראשיתו של המסלול המעשי לשלום?

התשובה היחידה היא: גיצול מירבי של הזמן היקר הזה העומד לנו, תוך התמקמות שאינה צבאית גרידא, אלא מלווה העמקת שורשים. הוזה אומר: חוק ישראל, התנחלות ישראלית, שילוב השטחים ויושביהם במשק הישראלי, יזמה בשיקום הפליטים, עליה מוגברת, ובי-ראש ובראשונה — אל השטחים הללו.

כל הדיבורים הנכונים שלך, גברתי ראש הממשלה, על כך שזרים לא יחליטו בעדנו — ואת חוזרת ומדגישה זאת כלפי כל בירות העולם, וישר כוחך על כך —, כל הדיבורים הללו הם חסרי משמעות אם אנו תוקעים עצמנו מבחינה מעשית בנקודת הקפאון. באשר לא הכרזות הממשלה אלא מעשיה בשטח, הם שיקבעו אם זרים יחליטו בעדנו או לא.

הסירוב ליצור מציאות חדשה בשטח, מציאות שתקבע על-ידינו — משמעותו היחידה של סירוב זה היא הזמנה ללחץ מוגבר של האויב, ובסופו של דבר, גם ללחצים בין-לאומיים חמורים ומרים. כאן לא יישאר חלל ריק. במקום שאנו לא נפעל וניצור עובדות — יפעלו הכוחות העוינים.

ולבסוף, כשאני שומע את דברי ראש הממשלה, הנותנים עדיפות לנושא מלאכת-הכפיים בישראל על ציוניים שהם הכרח לעצם קיומנו, אני יכול, למגינת-לבי, שלא להיכרך בוויכוח הטראגי בין הציונות הגדולה לבין הציונות הסלקטיבית; בין אלה שזעקו וחבעו לה-עביר את לבקבי, על כל יהודיה, עם הקיוסקים שלהם ועם הרוכלים בשיניהם, כמות שהם, לארץ-ישראל, לבין אלה שנרתעו מכך באשר ביקשו עליה סלקטיבית של

גברתי ראש הממשלה, כיצד ניתן לדבר על חתירה לשלום-אמת באיזור, כשאין מוכנים לתת זכות עבודה שווה לתושבים העתידיים להישאר בתחום שלטוננו לפרק-זמן ארוך? כיצד את יכולה לדבר על שלום במזרח התיכון, אם את רואה סכנה איומה בקליטתם של 25,000 ערבים אשר באזורי שליטתנו, במשק הישראלי הרעב לידיים עובדות?

הרי בסופו של דבר מוקד התבערה אינו במצרים, לא בסוריה ולא ברבת-עמון, אלא כאן בארץ-ישראל המערבית, בינינו לבין הערבים השוכנים בה, ורק מכאן יוכל לנבט ולצמוח עץ השלום.

יתר על כן, מה הם הדיבורים הללו על "עבודה עברית", בנוסח מלפני ארבעים שנה, כשיושבים בקרבנו 320,000 ערבים אורחי ישראל ועוד 60,000 ערביי-יור-שלים שאוחדה עם ישראל, ושאת, גברתי, ראש ממשלה-תם ממש כשם שאת ראש ממשלתם של האזרחים היהודיים של המדינה?

כלום יכול בר-דעת להניח ברצינות שבמשך שנים יצליח לקיים בשטח המוזכר הזה של ארץ-ישראל המ-ערבית, בדרך מלאכותית וחסרת סיכוי, שלושה סוגי ערבים: ערבים ישראלים, ערבים ירושלמיים וערביי השטחים, אשר לגבי כל אחד מהם נקיים התייחסות שונה ונפרדת?

כלום לא אמרנו במגילת העצמאות ש"מדינת יש-ראל תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה, תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל, תקיים שוויון-זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; — — — וכי היא תפעל להקמת האחדות הכלכלית של ארץ-ישראל בשלמותה"?

גדאה את העובדות נכוחה: אם לא יקבלו ערביי השטחים, ולו בהדרגה, את מעמדם של ערביי ישראל, לא יהא מנוס מכך שערביי ישראל ישתעבדו להלך-רוחם של ערביי השטחים; כי הם נתונים כבכלים שלו-בים, הם אנו חייבים להתחיל במקום כלי-שהוא, והיכן קל יותר וטבעי יותר לעשות זאת מאשר כאן בבית?

גברתי ראש הממשלה, אם אינך מתכוונת לדב-רים האמורים שציטטתי מן העתונות, ואין זו אלא הנמקה הנראית לך נוחה ומשכנעת לשם הכנת דעת-הקהל, בצורה זזהירה ומוסווית היטב, לקראת הנסיגה העתידה, הרי הדברים חמורים מאין כמותם. אם זו כוונתך האמיתית, הרי טבעית התשובה שהשיבות למר-דניאל קליפטון, סגן עורך ה"ניו-יורק טיימס", הוא שאל אותך אם את תומכת בדברי ראש הממשלה המ-נוה, לוי אשכול, אשר אמר זמן קצר לפני פטירתו, כי ישראל אינה רוצה להחזיק בשטחים המיושבים ערבים ביהודה ובשומרון, ואת השיבות: "אני מקווה שלא לקלקל את המדיניות הנבונה של אשכול". כלום זו כוונת הדברים?

אולם, אם את באמת מתכוונת לדברים שאמרת, וזו הבשורה התברתית והרוחנית שאת מטיפה לישראל המתחדשת — הרי הם חמורים לא פחות מכך.

אכן, כבר היה לעולמים. הלך-רוח דומה הכתיב לך ב-2 באוגוסט 1947 את ההכרזה הבאה: "אם תהיה חלוקה טובה יותר, לא נעמד על כך שיפו תישאר גמדיגית היחידית". התבונני נא אחורה וראי איזה חוסר

צוי. אך נדמה לי, כי היתה זו, והינה גם עכשיו, תבונה עליונה, שכל עוד זאת תשובתו של נאצר וחבריו במדינות ערב, נהיה אנו מלוכדים, בלא מחיצות, על הדבר היסודי, על שני דברים שהם אחד: קודם כל, הגנת המדינה באותם מקומות ששם אנו עומדים, בלי לזוז אפילו סנטימטר אחד בטרם יהיה שלום חתום, לאחר משא-ומתן, בין שכנינו ובינינו. והדבר השני: העם הזה, ואפשר לומר ברובו המכריע — ואיני יודעת אם שייך חבר-הכנסת תמיר למיעוט הקטנטן של הכנסת, המתנגד לקו המדיני של הממשלה אם לא, אין זה ברור לי —, העם הזה מלוכד כולו בדרישות הבסיסיות שיש לנו כלפי אויבנו, להבדיל גם כלפי ידידנו.

נדמה לי, כי עם מלוכד ומאוחד במאבק כזה הוא בגדר עדיפות ראשונה. תמיד אמרנו: עד לרגע שיהיה על מה להתווכח. עדיין, לצערי הרב, אין על מה להתווכח.

אני מודה לחבר-הכנסת שמואל תמיר על שציטט גם את הפסוק האחרון שאמרתי. מאז ומתמיד חשבתי, גם עכשיו, כי הסיכסוך שלנו עם שכנינו שונה לגמרי מסיכסוכים שונים בין מדינות שהיו וישנן, מפני שאין הוא נטוש על דבר קונקרטי, על שטח כל-שהוא, כי אם על כך שאנו אומרים, כי רוצים אנו להתקיים ויש לנו זכות קיום, ואילו הם אומרים: איננו רוצים שתתקיימו ואנו שוללים מכם את זכות הקיום. אין סיכסוך כזה בשום מקום אחר בעולם. וכל עוד אלה חילוקי-הדעות שבינינו ובין שכנינו — על מה נתווכח בינינו לבין עצמנו?

על מה הוויכוח? יכול בהחלט להיות ויכוח מעשי, לגיטימי-מעשי: הואיל ואנחנו אחראים בהחלט לתע-סוקתם וחיייהם של תושבי השטחים, ולשירותים — ואני מוסיפה: גם לפיתוח — בשטחים, בכפרים וגם בערים, אין להם כתובת אחרת, יכול איפוא להיות ויכוח על אידיאולוגיה (בכל איני מבינה, אבל אצלנו אפשר להל-ביש כל דבר לבוש של אידיאולוגיה), יכול איפוא להיות ויכוח: מה הפתרון המעשי? יעבדו רבבות אצלנו או ניצור להם תעסוקה?

ואני רוצה לשאול את חבר-הכנסת תמיר: אחרי כל הפאתוס של העתיד והעבר וההווה, והנער והזקן בשטחים — מדוע הוא מגביל זאת ל-25 אלף?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

כי שר הבטחון העלה את הנושא הזה. מחר יהיה זה יותר.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

סלה נא, עכשיו אני מתווכח עם חבר-הכנסת שמואל תמיר, ואני רוצה לדעת. יש הרבה יותר ערבים אשר זקוקים לעבודה בשטחים. יש הגבלה או אין הגבלה? עשרים וחמישה? שלושים? ארבעים? חמישים? שישים אלף? מה ההגבלה הזאת? כל הגדולות הללו וכל ההז-דעויות על אי-הצדק שבדבר — זה רק עד 25 אלף? ואחרי זה יהיה הכל צודק ויהיה טוב ויהיה יפה ויהיה אמת?

אין איפוא ממש בדבר. ומעולם לא אמרתי ולא שמעתי איש מחברי אומר: שום ערבי אינו יכול לעבוד את הקו הירוק כדי לעבוד בשטחנו. יכולים, ועוברים, ועוד יעברו בוודאי. אבל אם חבר-הכנסת שמואל תמיר נחלה בזמנים המודרניים שאנחנו חיים בהם, ועובר בצורה אלגנטית על נימוק אחד יסודי שבדברי, והוא, שאיני

עלית מובחרת וחלוצית, אשר תבקש דרך חיים חדשה ומיוחדת.

או בא הוויתור האיום על ציונות גדולה וגואלת, במלה אחת — ציונות שתציל מיליוני יהודים, בשל כל מיני שיקולים צדים של מבנה משקי זה או זה, נסיונות חברתיים אלה או אלה, וכיוצא בהם. הפעם שוב אורבת לפתחנו הסכנה המזועזעת, שנוסחות חברתיות, הנטולות כל אחיזה בתקופה המודרנית ובמציאות החדשה, יועדפו על ציוני הבטחון והקיום של ישראל.

האומנם נגזר עלינו, שעלולם לא נלמד לקח? אני מבקש לקיים דיון בנושא במליאת הכנסת.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לראש הממשלה, לתשובה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מתארת לי שחבר-הכנסת שמואל תמיר צריך היה להתגבר כארי כדי להסכים, לכל הפחות, לחלק מן הדברים שאני אומרת. על מידת ההתגברות הזאת ועל אומץ-הלב הזה אני חייבת לברכו, אך לא אוכל, באותה מידה, להיות אחיבה כלפי דרישתו להכיר ב-copyright על חלק מן הדברים שאני אומרת, שהם חלק מתפיסתי, ומתפיסת חברי שר החוץ וחברים אחרים בממשלה והממשלה כולה, לגבי הערכת מצבנו המדיני והערכת הכוונות של שכנינו.

אם מסכים חבר-הכנסת תמיר גם לדברי אלה — אברכו שנית, אך איני יכולה לקבל את הדרישה ל-copyright וחבל.

ועתה לגופו של עניין: נוגע ללב כאשר שומעים אנו את הדאגה של חבר-הכנסת תמיר לצדק סוציאלי ולחברה בנויה על שוויון. דווקא על כך, נדמה לי, יש לי ולחברי אפשרות לדרוש copyright לעצמנו, ולא להיפק.

חבר-הכנסת תמיר עירבב בדבריו מושגים המו-כחים, כי הפאתוס לא תמיד מתאים לדברים. הוא גם ציטט, אך כמובן רק חלק מן הדברים שאמרתי בשיבת מרכז המפלגה. מה שמרתי במרכז המפלגה ומה שעניתי לעתונאים, עניתי אני לא בשם הממשלה.

אמנם בוועדת השרים לעניני השטחים אנו דנים בבבעיות התעסוקה והפיתוח בשטחים. אין שם, לפי מיטב הכרת, חילוקי-דעות אידיאולוגיים. במידה שיש חילוקי-דעות, הרי הם עומדים במרחק של אלפי מיליון מן האידיאולוגיה שהציע לנו חבר-הכנסת שמואל תמיר, כאשר אנו דנים בעניין בוועדת השרים לעניני השטחים.

בדיון המדיני שבישיבת מרכז מפלגתי אמרתי גם דברים נוספים: אמרתי, שאין שמץ של ספק, שאין לערבי השטחים כתובת אחרת מחוץ לכתובת של מדינת ישראל, לא בעניני תעסוקה ולא בעניני שירותים, ועלינו ורק עלינו, החובה לדאוג לכך.

יש בעיה מדינית. אולי יש חילוקי-דעות. איני יודעת מי ומה, מי חושב כך ומי חושב אחרת, מפני שמאשרה אני שמבתחילה לא הלכנו עלי-פי הצעתו של חבר-הכנסת תמיר ולא הכנסנו את עצמנו, את המדינה, את העם לוויתור סוער, שאיני יודעת למי הרוב בו — לא מעניין אותי ברגע זה —, כי עדיין לא שמעתי בצורה מוגדרת מצד זה או זה, מצד שני ושלש, מה הר-

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

דרוש חוק חדש; יש מציאות חדשה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

איפה הצדק החברתי? מה תגיד לנער הזה בן השבע-עשרה בשטחים...

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אבטיח לו שוויון מלא עם זכות בחירה מיד כשיהיה חוק אזרחי חדש.

שמואל מיקוניס (מק"י):

אפשר לעשות את זה במשך שבועיים.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

בהחלט.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אני אבוא, או אתה תבוא, לנער הזה בן השבע-עשרה, ותגיד לו: בהדרגה, תבחר לכנסת. תשב בכנסת. ולנער בן שבע-עשרה שלי, שאני רוצה לחנך אותו שלא יהיה גזעני שוביניסטי — אחך אותו כך: אתה בגיל 18 מיד מקבל זכות בחירה; ההוא — בהדרגה. זה פשוט שובה את הלב, השוויון הזה, הצדק הזה.

אברהם טיאר (המרכז החפשי):

להם את אומרת — בכלל לא.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

בדיוק כך.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

להכניס פה דרך אגב את ערביי ישראל וירושלים, כאילו בעיני ערביי ישראל הם כעין סוג נבדל, — אינני רוצה להשתמש בתואר המתאים לדיבור כזה, שיש יהודים ויש גם אחרים. כלום אמרתי שלרעבי ישראל וירושלים לא צריכה להיות עבודה בכל התנאים בדיוק כמו לנו, היהודים? אתה מלמד אותי איך להתייחס לערבים? באמת, מאימתי?

היו שנים, אדוני, והרוב היושב כאן עדיין לא שחך אותן. מה הדיבורים האלה, כאילו פתאום נשכחו כל הדברים, הוויכוחים והמעשים. ערביי ישראל? אין שום הבדל בשום זכות ביניהם ובין אזרחי יהודי, ובשום דבר.

אני מאושרת מכך שאותם ערביים מהשטחים, הפו-עלים הבאים לעבוד כאן, הנשלחים על-ידי לשכת העבודה, מקבלים גם שכר שווה לפועל העברי. שכר שווה לפועל העברי ולפועל הערבי הישראלי.

אין לו אותו אומץ-לב שיש לחברי-הכנסת שמואל תמיר. אינו מפתח. יבואו ערבים. יש קטף — הם יעשו לנו את הקטף, יש כל מיני עבודות אחרות שצריך לעשותן — הם יעשו לנו את העבודות. אנחנו, טוען חבר-הכנסת תמיר, חיים בתקופה אחרת, לא כמו הבטלנים האלה מלפני שישים שנה, כאשר חלמו בעד עבודה עברית. עבודה עברית, חבר-הכנסת תמיר, התפיסה של עבודה עברית אז, הגשמת הסיסמה של עבודה עברית, היא שנתנה לנו את המדינה. הסתלקות יהודים מכל עבודה, שיש לעשות בארץ ומסירתה לאחרים, זהו הרס כל התוקף, כל הבסיס המוסרי של המדינה הזאת. ומכך אני פוחדת, יכולים להיות חילוקי-דעות.

חברי-הכנסת תמיר צריך היה למעשה לקום ולומר:

רוצה שנהיה פנויים מעבודה ויעשו זאת אחרים לנו — מה אעשה ואני עדיין חושבת ומשוכנעת שאלמלא עבודה עברית בכל מקום, בחקלאות, בבניין, בסלילת דרכים, בייבוש ביצות — לא היינו מגיעים למדינה. ואגיד עוד יותר: אלמלא כל זה, לא היה לנו למרות זכותנו היסודית, ההיסטורית — לא היה לנו בסיס מוסרי לדרוש מדינה שמישהו אחר בונה אותה. לא היינו יכולים לגסוע כאזרחים חפשיים בכבישים שאחרים סללו בשבילנו. על זה, חבר-הכנסת תמיר, היה הוויכוח, אם אתה מזכיר זמנים עברו. אין כל רצון לחזור לוויכוחים שהיו. על מה היה הוויכוח? על עלייה סלקטיבית? על זה היה הוויכוח? הוויכוח היה: האם הציונות יכולה להסתפק בדרישות ובהכרזות מקסימליסטיות, ולא לעשות עבודה אפורה, אפורה מאוד, יום-יומית; האם יכולים בחורים ובחורות מבתי אומדים ממזרח אירופה, עדינים מאוד, עם ידיים לבנות מאוד, לבוא לארץ וללכלך את הידיים הללו, ולכונן פה את הגב ולעשות עבודה שדורי דורות לא עשונו אותה בשעה שהיינו בגולה. על זה היה הוויכוח, לפי דעתי.

המציאות הכריעה בוויכוח הזה. אין לי כל רצון לחזור לוויכוחים אחרים. אבל אתה חוזר לוויכוחים ההם. אומץ-לב יוצא מן הכלל. אתה רוצה ללמדנו שיעור, שנהיה בעד עלייה. באמת, בכל זאת קצת צניעות, יי-פנות של צניעות. אתה מספר לנו שיש יהודים באמריקה הלטינית ויש יהודים באמריקה הצפונית, ועוד באילו מקומות יש יהודים.

אבל נשארה לי בכל אופן נקודה אחת לא-ברורה. אחרי שלא נחה דעתי של חבר-הכנסת תמיר — יכול להיות ויכוח בינו, אבל אני נחה דעתי — מבלי להגיד שלא רצינו גטו יהודי, שלא רצינו מדינה גזענית, שלא רצינו מדינה שוביניסטית — אילו הייתי במצב-רוח של ויכוח באמת, מאותם הימים... אבל לבי אינו נמשך לוויכוח הזה. אבל חבר-הכנסת תמיר מוכרח להניח שהיה רוב בעם לדעותיו אולי אינו מובטח; אולי, אז, אם יוחלט בניגוד לדעתי — הוא כבר נתן ציונים איזו מדינה תהיה זאת: גזענית, שוביניסטית, גטו. חסרה לי איפוא נקודה אחת. אני מביעה את דעתי, אמרתי זאת במרכז המפלגה: אני רוצה מדינה יהודית, רוב יהודי, מכריע, בלי כל ספק, ושאינו יכול להשתנות בן-לילה. זוהי גזענות? שוביניסם? זוהי גלות — רוב מכריע יהודי? מעניין איך אפשר להפוך ארגומנטים לעת הצורך. אני חשבת שזאת הציונות. אני לחמתי נגד חברי במפ"ם הרבה שנים, ויש לי אתם והיה לי אתם תמיד דבר משותף הרבה יותר מאשר בין חברי-הכנסת תמיר ובני. אבל בנקודה זאת של מדינה דו-לאומית לחמתי נגדם. ולא חשבתי, לא ראיתי ואינני רואה את עצמי ולא את חברי לא כגזענים ולא כשוביניסטים. ציונים. גם הם היו ציונים, אבל הם חשבו שמדינה דו-לאומית גם היא ציונית, ואני פסלתי את זה, ורציתי שיהיה כמו בכל מדינה אחרת, שיש רוב ברור, ובמקום שאין — אוי ואבוי להם. אין העם היהודי ראוי לכך?

אבל אני רוצה לדעת: בגן-עדן זה שציינו לנו חבר-הכנסת תמיר מול ההווה שבתפיסת-עולמי — ומה בדבר זכות בחירה למיליון ורבע? מסכים או לא מסכים?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

בדואי מסכים. אמרתי: ולו בהדרגה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

מדוע בהדרגה?

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי להודעה על הימנעותו מהצבעה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. נמנעתי מהצ"ב בעה, מכיוון שלא יכולתי להסכים כמובן, בשום צורה שהיא, עם חבר-הכנסת תמיר. אבל, לצערי, אינני יכול גם להסכים לחלק מדבריה של ראש הממשלה.

חבר-הכנסת תמיר חי בעולם דמיוני משלו, מגורש מן המציאות העולמית והארץ-ישראלית. קשה להתייחס לעולם זה. אוכל רק להצטער שחלק מסויים בדעת-הקהל שלנו חי עמו בעולם פרטי דמיוני זה.

אם בכלל אפשר להשתמש במלה "גטו" בקשר לוויכוח זה, הרי עולם דמיוני זה הוא הגטו. עולם זה בנוי על התעלמות כפולה, התעלמות מן המתרחש בעו"לם, ובעיקר בין ארצות-הברית וברית-המועצות, והתעלמות מעצם קיומו של עם ערבי-פלשתיני בעל דגש לאומי, תגובות לאומיות, כבוד לאומי משלו.

אני מעז לומר כאן: התעלמות זו מעידה על בעליה שהם עצמם אינם אנשים בעלי הרגשה לאומית אמיתית, ואינם מבינים הרגשה לאומית מהי. אלא שנגועים הם בגידול ממאיר שהוא היפוכה של לאומיות אמיתית — שוביניזם, וגורע מזה. שהרי אדם לאומי, המרגיש בהר-גשה לאומית משלו, מוכרח להבין את ההרגשה הלאומית, ואת עוצמתה של ההרגשה הלאומית, עם הטוב והרע שבה, עם הסיכויים והסכנות שבה, אצל העם השני.

ובאופן מעשי: כל התנחלות בשטחים היום תתן דחיפה עצומה לארבע המעצמות להחיש ולהגביר את מאמציהן ולהעמיד מול העובדה המוגמרת, הקטנה, של כמה ישובים בשטחים המוחזקים, את העובדה המוגמרת הגדולה של הסכם לכפיית שלום, לא שלום שאנחנו רוצים בו, לא השלום שאנחנו יכולים להשיג אותו, לפי דעת, כי אם שלום מסוג אחר.

יוסף פישר (המערך, עבודה—מפ"ם):
גם אתה חי בגטו.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

גרוע מזה, ההתעלמות הזאת, אשר השתקפה היום בבירור מדבריו של חבר-הכנסת תמיר, עומד עמה חזון סוציאלי — אם אפשר לקרוא לזה חזון — מאד מפק"פק, הוא החזון הסוציאלי של רודזיה ושל אפריקה הדרומית, של עם שליט, של עם שליט אשר הופך להיות מעמד שליט, ועם גשלת ההופך להיות מעמד גשלת; עם של מנהלים, מנהלי עבודה ואינטליגנציה המחזיק בשלטון מזה, ועם של פרולטרס שאיננו שותף בשלטון, מזה.

אמרה ראש הממשלה — וזהו אחד המקרים הנדירים שאני מוצא את עצמי בהסכמה עמה...

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
מחמאה מופקפקת מאוד לראש הממשלה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אני רוצה לומר שהחזון הזה הוא סכנה לקיומו של העם מזה, סכנה לקיומה של המדינה הזאת, יותר מאשר הגישות האחרות.

גברתי ראש הממשלה אמרה, כאשר התייחסה לסי-כוי השלום: אין על מה להתווכח. כלומר, אין שום

אני מציע לבית להכריז על סיפוח כל המקומות שהם היום בידינו. אני אתווכח אתו, לא אשנה את דעתו, אבל למעשה זהו מה שצריך היה לעשות. לא נחוצה ההודעה זעזעו התברתית, לא נחוצה הופעתו כנביא של חברה צודקת בישראל. אני מעיזה לומר שבנינוי זה, לפחות, היו נביאים יותר מוכשרים ויותר מוסמכים ממנו בישראל.

אגיד לנער הערבי בשטחים: מדינת ישראל אחראית לחייו, להתפתחותו; אני רוצה שתלך ללמוד בבית-ספר מקצועי, תלמד מקצוע; אנחנו אחראים לתעסוקתך, אנחנו רוצים לפתח גם את הכפר שלך, להביא מים, חשמל, כביש, אנחנו רוצים לדאוג לתעסוקה גם להוריו, גם לאחיו הגדולים יותר, אנחנו רוצים שיהיה לך יותר טוב משהיה לך בעבר.

ואשר לגער שלנו, הנערים שלנו בני השבע-עשרה מבינים איפה הצליל הוא אמיתי, איפה הצליל צורם קצת את האוזן. בגיל שמונה-עשרה הם הולכים לצבא. הם אחראים לחייהם. לא צריך ללמד אותם. אין לי פחד לבוא לנער בן שבע-עשרה ולומר לו: בשנת 1967 היתה סכנה לקיומו, לחייו. לו חס ולחילה היתה מתגשמת כוונתו של נאצר, היה זה יום שחור לעתיד כל עם ישראל; ניצלנו; הנה אנחנו קיימים; אנחנו רוצים שלום עם שכנינו. אין עדיין עם מי לדבר. השכנים אינם רוצים בשלום. אנחנו צריכים לעשות את הכל. אבל עד אז, הנה אנחנו עומדים והנה האחריית שלנו כלפי כולנו; הנה מה שאתה צריך לעשות — יש מקומות הדיבורים על ההתנחלות עדיין לא הביאו להריסת דונם אחד. מפ-גנים שאין להם טעם ואין להם תוכן עדיין לא גרמו להקמת שום דבר, לא עובדה התיישבותית ולא עובדה פוליטית.

לפני הנער בן השבע-עשרה שלנו אעמיד לדוגמה את חבריו המבוגרים קצת יותר, היושבים בגולן, בסיני, בבקעת הירדן, בנח"ל ובמקומות אחרים. זה מה שאגיד לו. את זה הוא יכול לקבל או לא לקבל. נער בן שבע-עשרה אצלנו לא יקבל אם ידברו אליו דברי דמגוגיה. הוא מפתח מדי. האוזן שלו מוסיקלית ועדינה מדי.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

מה התשובה הזאת אם לא דמגוגיה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אין לי פחד לדבר עם נער בן שבע-עשרה שלנו ולא עם נער בן שבע-עשרה בשטחים.

אני מציעה, גברתי היושבת-ראש, להסיר את ההצעה מסדר-היום.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

תשובה לא נתת.

הי"ר ט. סנהדראי:

לפנינו שתי הצעות: האחת, להסיר את העניין מסדר-היום, והשנייה, לערוך דיון עליו במליאת הכנסת. אעמיד אותן להצבעה זו מול זו.

הצבעה

בעד ההצעה לערוך דיון על העניין

— מיעוט

בעד ההצעה להסיר את העניין מסדר-

— רוב

ההצעה להסיר את העניין מסדר-היום נתקבלה.

לנית של קהל הספחנים, גורמים נזק עצום למעמדו במאבק המתנהל סביב המשבר המזרחי-תיכוני, מערימים מכשולים קשים בפני סיכויי ההידברות והשלום בין ישראל לערב.

חברי הכנסת, אין אף גורם אחד בישראל שאינו מכריז על רצונו בשלום, בכלל זה חברי-הכנסת שמואל תמיר וחבריו מן המרכז החפשי. השאלה היא רק מי ומה עושה למען השלום, מי ומה עושה נגד השלום? מה תורם אובייקטיבית לסיכויי השלום, ומה אובייקטיבית עומד בסתירה לסיכויי ההידברות והשלום הישראלי-ערבי? אני משוכנע עמוקות, כי התכנית שהעלה כאן חבר-הכנסת שמואל תמיר לספח את השטחים המוחזקים ויושביהם הערביים למדינת ישראל, תכנית שב-עקבותיה באה גם פעולת הצעירים שהתכוננו להקים התנחלויות-קבע בהר נריזים, מכונות למעשה לסתום את הגולל על אפשרות השלום, לויתור על השלום ולהס-תכנות במלחמות אין-סוף, ובלבד לקיים התפשטות טרי-טוריאלי בדגל "ארץ-ישראל השלמה".

הכינוי שמכנים זאת — בשם המפורש "סיפוח" או בשם "שילוב השטחים המשותפים ויושביהם בישראל ובכלכלתה" — לזה אין ערך רב. קהל הספחנים בורר לו את הניסוח המתאים במקום המתאים, ואף מנסה, כפי שעשה חבר-הכנסת תמיר, ליפות את הסיפוח בני-מוקים אנטי-גזעניים ודמוקרטיים, אך אין זה משנה את אופי תכניתם, שהוא אופי ריאקציוני, סיפוחיסטי, אנטי-לאומי.

השוביניות הערבית האנטי-ישראלית, זו המופיעה נגד זכות קיומה של ישראל, נגד הכרה בה ושלום אתה; ועל אחת כמה וכמה זו של "אתפת" ואירגוני הטרור והאחרים, המופיעים בגלוי בעד חיסול מדינת ישראל בכוח-הדווע — אלה מדשנים לא במעט את הקרקע של ספחני תנועת ארץ-ישראל השלמה.

כל אלה בקרב מנהיגי תנועת ארץ-ישראל הש-למה, אשר בשם קידוש זכרונות היסטוריים, החשובים כשלעצמם, מוכנים להעמיד בסכנות את ההווה ההיס-טורי ואת העתיד ההיסטורי של עמנו; אשר בשם סיפוח השטחים המוחזקים מפרקים את ישראל מנשק הצדק ומפקירים אותו להחמדות-כוח בלבד; אשר בשם אותו סיפוח מתעלמים ומעלימים את הזכויות הלא-מיות החוקיות של העם הערבי בשטחים המוחזקים, תוך התייגות בפוה של "מגן הערבים" — מספקים חיזוק ישראלי למערכה השובינית האנטי-ישראלית של מנהיגי ארצות ערב והתנועה הלאומית הערבית, אשר — מצדם הם — מתעלמים מזכות קיומה של ישראל ושואפים לחסלה.

השערויות של קיצוני תנועת ארץ-ישראל הש-למה ניוונות, לצערנו, גם מן העובדה, שהמשלה עצמה "החליטה לא להחליט", עד היום, באופן חד-משמעי על כיוון של העדפת שלום על שטח; שהמשלה עצמה אינה מתנורת מהקמת התנחלויות-קבע אלה ואחרות; שהמשלה עצמה נטרפת על-ידי המגמות הסותרות בתוכה בין מעדיפי ארץ-ישראל השלמה על שלום לבין מעדיפי שלום על שטח.

חברי הכנסת, ישראל עומדת במערכת-התנגונות צבאית ומדינית כבדה מאוד. רק החיבור של כוח וצדק, רק הכרה הדדית בזכויות הלאומיות הצדקות של שני

סיכוי. לפי מיטב הבנתי אין זה נכון. בסקר שטרחתו לערוך אותו בעצמי — ואינני רוצה להרחיב עליו את הדיבור היום, כי בשבוע הבא יהיה ויכוח גדול יותר —, מסתבר ששיחות ארבע המעצמות מתנהלות במגמה ברורה, להביא לאותו שלום שהכנסת החליטה עליו, שאת מכריה עליו, כלומר, משאי-ומתן ישיר בשלב מסוים של הדברים, אשר יסתכם בחוזה ישיר. איש אינו יכול לומר שהדברים האלה יביאו בוודאות לידי תוצאה חיובית, אבל בוודאי אין לאיש הזכות — וגם לא היכולת — לומר בשלב זה שאין סיכויים למאמצים אלה.

והי דרך אחת, בעלת סיכויים, לשלום, וידוע שאנחנו דוגלים בדרך שנייה, שהיא בעינינו טובה יותר ובעלת סיכויים רבים יותר להגיע לשלום — הדרך של ההידברות ישירה עם העם השני.

ויכוח אין — כמו שאמרה ראש הממשלה, וכמו שרוצה ממשלתה. ויכוח אין — אבל מעשים יש, מעשים החולכים בכיוון הפוך, ובכלל זה גם המעשים שראש הממשלה רמזה עליהם בסוף דבריה, ככוונה לעתיד — המשך ההתנחלות, הרחבת ההתנחלות בשטחים. לא ברור לי לשם מה, לאיזו מטרה.

נעשים עתה מעשים שאני מצטער עליהם, ובסוף דברי אני רוצה לומר זאת במשפט אחרון. אני, כחבר הכנסת, כאזרח ישראלי, וגם כאדם, אשר נדמה לי חרד לבטחון המדינה לא פחות ממישהו אחר, מצטער צער עמוק על מה שקורה עכשיו בירושלים העתיקה, בעק-בות — ואל נשכח שזו היתה התחלה — המעשה הפסול מעיקרו של שר הדתות, שהרס בתים בתירוצי-שווא, בתי-רוץ כוזב. אחר כך היו מעשי טרור שבהם נפגעו ערבים יותר מאשר יהודים, ועתה יש מעשה של עונש קולקטיבי.

שלמה כהן-צידון (המרכז החפשי):
150,000 לירות פיצויים — זהו עונש קולקטיבי?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אני אומר את הדברים בבהירות ואני מציע, גברתי ראש הממשלה...

הי"ר ט. סנהדראי:
עכשיו אינך מציע; אתה רק מנמק הימנעות.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אני אומר את הדברים בזהירות, ואחרי ששמעתי את דבריה של גברתי ראש הממשלה, וברוח הדברים שאת השמעת, אני מציע לראש הממשלה ולממשלה — את המעשה האחד הזה לשקול עוד פעם היטב.

הי"ר ט. סנהדראי:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת מיקוניס, שינמק את הימנעותו שלו מהצבעה.

שמואל מיקוניס (מק"י):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. נמנעתי מהצבעה מתוך הכרה ברורה, כי אני דוחה בכל תוקף את ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת שמואל תמיר מן המרכז החפשי, ומביע את סיפוקי מכך, שנמנעה מקבוצת הצ-עירים המסויימת לבצע התנחלות-קבע שרירותית בהר גריזים לרעת האינטרסים הלאומיים של ישראל. צעדים כאלה של העמדת המדינה בפני עובדות מוגמרות של התנחלויות-קבע, אף בניגוד לחוק, המלווים תעמולה קו-

עמנו אנו. כל הילוך האימים על ישראל הן בקווי הפסקת האש והן ביורה הבין-לאומית לא ירחינו את שוחרי השלום בארצנו מלהמשיך בכל הכוח והאחריות בחזית ההגנה הלאומית; בחזית המאבק על השלום בין ישראל לערב על בסיס החלטות מועצת הבטחון מיום 22 בנובמבר 1967, תוך דחיית פירושה השרירותי על-ידי שליטי ערב ואפטרופסיהם מן החוץ; בחזית המאבק והתביעה מן הממשלה להחליט בדחיפות על מסכת של עקרונות צודקים לשלום עם הצד הערבי, שיתרמו הן לשיפור מעמדנו במערכה המדינית והן לעידוד הכוחות הריאליסטיים ושוחרי ההידברות בתוך המחנה הערבי. השאלה היא לא רק מה יעשו הערבים, אלא גם מה עושה ותעשה ישראל כדי לקדם את סיכויי ההידברות והשלום בינינו לבין שכנינו.

הצדדים, עשויים לפרוץ דרך אל שלום צודק ובר-קיימא ישראלי-ערבי.

לצערנו, עד היום הזה אין סימונים מצד שליטי ארצות ערב ומנהיגי התנועה הלאומית הערבית, שיעידו על נסיגה כלשהי מסירובם להכיר במדינת ישראל, לברות אתנו שלום ולנהל משא-ומתן אתנו לשם קידום מטרות נעלות אלה. אך אין זאת אומרת, כי על ישראל לחדול מלעבוד למען השלום.

נכון הדבר, כי השתפרו הניסוחים והצעדים הטאקטיים של הצד הערבי לגבי המשבר הישראלי-ערבי הנוכחי מאז מלחמת ששת הימים. בניסוחים ובצעדים האלה הנעדרים שלום, אמת וצדק, גבר אלמוט הערמומיות ואף הדמאגוגיה הפורגסיבית בעזרת מלומדים שונים מן החוץ, אך אין הם מסוגלים להוליך שולל את

1. חוק עידוד התעשייה (מסים), תשכ"ט—1969

(המשך הדיון)

הז"ר ט. סנהדראי :

הכנסת תעבור לסעיף מ"ג בסדר-היום: חוק עידוד התעשייה (מסים), תשכ"ט—1969, קריאה ראשונה, המ- שך הדיון. רשות הדיבור לחברי-הכנסת בדד, ואחריו — לחברי-הכנסת שושטק.

יחנן בדד (גח"ל) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הכל בא, כרגיל, מאוחר. במשך שנים, בכל הזדמנות שדנו בתיוקן פקודת מס הכנסה, הייתי מציע שני דברים: תיוקן סדרי הפחת ומתן עידוד להשקעות; כלומר — מתן הקלות במס הכנסה לגבי אותן הכנסות ואותם רווחים שישמשו להשקעה נוספת במפעל. אני זוכר שדיברנו על כך עוד בשנים 1951, 1952, 1953, 1954. סוף סוף הביאה הממשלה הצעה באותם קווים. כיוון שזו הצעה ממשלתית, היא מעובדת יפה. אבל שני הרעיונות בהצעה זו הם רעיונות הידועים מאז. וקשה שלא לשאול מדוע רק בשנת 1969 הובאה ההצעה? מה קרה, האם צריך היה לשקול בדבר כל כך הרבה זמן? את התשובה לכך אנו מוצאים בדברי ההסבר לחוק, בהם נאמר שרווחיות התעשייה ביחס לרווחיות הענפים האחרים, היא קטנה. הדבר הוא נכון. כי יש ענפים שבהם הסובסידיות הגדולות מוסיפות לרווחיות.

אולם הנימוק העיקרי הוא — צריך לעודד השקעות. אין די השקעות במשק הישראלי. בודאי, כאשר הרווחיות היא קטנה, ואחרי הנסיון החמור של המיתון, אין השקעות. רווחיות קטנה והעדר השקעות הם שני דברים ההולכים בד בבד. כאשר אין רווחיות — אין השקעות. דבר זה הוא ברור. אבל מדוע אין רווחיות? לכך יש כמה סיבות. האחת — מבנה ההון. מה קרה לגבי מבנה ההון? ההון נגזל מהתעשייה על-ידי שיטות המיסוי. אחת הדרכים לכך היתה תשלומי חובה בימי ההתייקרות והפיחותים. נאמר לתעשיינים: מה שאתה מרוויח כביכול בגלל הפיחות, אתה חייב לשלם עליו מס. הסחורות במחסן הן אותן סחורות, המלאי במחסן הוא אותו מלאי, אבל אומרים לך שהוא שווה יותר וגוברים מס. אולם המפעל צריך לחדש את המלאי. הוא צריך לייצר סחורה חדשה, הייצור עולה יותר. בצורה זו, אחרי כמה מחזורים כאלה, נעלם ההון.

דרך שנייה — שיטת חישוב הפחת. את הפחת אין מחשבים לפי הערך, לפי מחיר חידוש הציוד, אלא לפי מחיר הציוד בזמן הרכישה. אם מכונה עלתה אלף לירות מותר לך במשך 10 שנים להוריד ממס הכנסה אלף לירות. אבל אחרי עשר שנים אתה צריך לקנות מכונה והיא עולה 20 אלף לירות. בדברי ההסבר לחוק נאמר שאין תחלופת ציוד במפעלים. איך יכולה להיות בתנאים כאלה תחלופת ציוד, כאשר שיטת הפחת לא התחשבה בכלל בצורך לחדש את הציוד? אומרים לנו שגם במדינות אחרות נוהגים כך. יש הבדל בין הקפאת מחירים במשך שלושים שנה בארצות-הברית ובין הקפאת מחירים שהיתה מלווה פיחותים כל שנתיים-שלוש בישראל.

ועכשיו אולי גם כן לא היינו זוכים להצעה זו. קמה חברה חדשה, החברה לישראל. אינני יודע מה יהיה עתידה, אבל זה סימן לשאיפות חדשות. קיום הוועידה הכלכלית — זה גם כן סימן לשאיפות חדשות. מה יהיה מזה — אינני יודע. לא שכחנו שבשנת 1967 הוכנסו לתקציב 120 מיליון לירות לתיוקן מזה ההון בחברות תעשייתיות. אינני יודע מה הוצאנו מזה — 8 מיליון, 10 מיליון, 15 מיליון. היתה יומה, היתה תכנית; אבל ביצוע — לא היה.

לגבי החוק הזה המונח לפנינו, בודאי אפשר קודם כל להגיד שהוא די מסובך. יש בו תנאים, חצאי-תנאים ורבעי-תנאים וכו', לגבי חישוב פחת מפטנטים ורכישת ידע, שסוף כל סוף גם זה יהיה; לגבי חישוב פחת ממכונות, מכונות שנעשו בחוץ-לארץ ומכונות שנעשו בארץ; לגבי חישוב פחת מהפרשי הצמדה, סוף סוף; וגם לגבי אותה הקלה שרוצים לתת במס הכנסה בקשר עם ההשקעה של חלק מהרווחים. הייתי מעדיף שזה יהיה הרבה יותר פשוט.

הבעיה הנוספת היא השאיפה לאיחוד מפעלים. אין ספק שהיום מפעלים קטנים מדי, מפעלים קטנים ורבים, מבחינת הטכניקה המודרנית זה לא טוב. מדוע יש אצלנו כל כך הרבה מפעלים קטנים? משום שאין נותנים להם לגדול, וזאת בגלל שיטות המיסוי חקיימות. בהצעת חוק זו יש הצעה לתרופה. ומה היא התרופה? אם שני מפעלים שייכים לאותו ענף והם מש-

פקידים יחליטו, זה יהיה סופי, דבר זה פוסל את כל ההצעה ופותח דרך ליחס של איפה ואיפה. דבר זה מהווה פגיעה ראשונה בשיטת מס ההכנסה שלנו, המבוססת על חוק, על שמירה על החוק ועל עליונות בית-המשפט. במקום שכל אחד יקבל מה שמגיע לו, לפי הגדרות אלה, שהן די מסובכות, יקבל מה שהפקידים יחליטו. לשם כך דרוש החוק? סובסידיות, העדפות, פריבילגיות, פטורים, אשראי, אשראי במטבע חוץ, פרמיות — נותנים ממילא לכל מי שרוצים לתת. אם נקודה זו בחוק לא תשתנה, קשה מאוד יהיה לשכנע אותנו שחוק זה ראוי לתמיכה.

ה"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שוסטק, ואחריו — לחבר-הכנסת שורש.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני חושב שהחוק הוא חיובי מאוד. אני רק מצטער שהוא בא באיחור כה רב. אילו היה חוק זה מובא לפני שנים, נדמה לי שלא היה צורך עכשיו בתרופות המוצעות בחוק זה לחולשות העיקריות של התעשיה כפי שהן מפורטות בחוק.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

לא מאוחר, ארבעה חודשים לפני הבחירות.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

מבחניה זו, זה לא מאוחר.

בכל דיון כלכלי ובכל דיון תקציבי נדונו החולשות של התעשיה כפי שהן מפורטות בחוק שלפנינו. אילו חוק זה היה קיים קודם, רווחיות התעשיה היתה שונה, ותחלופת הציוד לא היתה כל כך איטית. בודאי שאילו היו האמצעים הממלכתיים למחקר ורכישת ידע גדולים יותר, היה מצב התעשיה שונה. עדיין אינני משוכנע שהתרופות המוצעות בחוק הן התרופות לכל התחלות אים המפורטים במבוא לחוק. אינני בטוח שהרווחיות הנמוכה של התעשיה בהשוואה לסקטורים אחרים תמצא את פתרונה על-ידי התרופות המוצעות בחוק. כמובן אפשר לעשות חשבון אריתמטי, שכיוון שניתנת הנחה במס הכנסה בחישוב אחר של פחת, הרווחיות תהיה גדולה יותר. אולם רווחיות התעשיה אינה קשורה רק בגורמים אלה, ואינני בטוח אם בעזרתם בלבד נגדיל את רווחיות התעשיה.

אולם כמובן טוב שחוק זה מובא סוף סוף. ועד כמה שאני מבין הכוונה היא לאשרו עוד במושב זה. אני רק רוצה לשאול את סגן שר האוצר מספר שאלות. והשאלה הראשונה היא — מדוע מגבילים את החוק אך ורק לחברות ומוציאים מתחולות מפעלים שהם בבעלות של יחידים? שותפויות? הייתי מבקש לקבל הסבר, מדוע לא ייחנה מאותן הקלות מפעל גדול שאיננו חברה אלא רק "הולדינג קומפני", כפי שנהוג בארצות אחרות? אם אנו מעוניינים לעודד מפעלי ייצור ותעשיה ורוצים לתת הנחות במס הכנסה — וההנחה היא באמת רק ממס הכנסה ולא ממס חברות, כי אילו היתה ניתנת הנחה ממס חברות הייתי יכול להבין את ההגבלה לגבי חברות רשומות בלבד — מדוע מוציאים מכלל ההטבות מפעלי ייצור אמיתיים שאינם חברה תעשייתית, אלא מפעלים השייכים לאדם אחד או לשותפות?

לימים זה את זה, על-ידי הספקה זה לזה, של חומרים, של מוצרים וכו', או שהם קשורים זה בזה, מותר יהיה להם להגיש דו"ח משותף למס הכנסה. למה הכוונה? אם לאחד יהיה הפסד ולשני יהיה רווח, הרי מובן שב-דו"ח מאוחד זה יותר קל.

הצעה שנייה היא, שאם שני מפעלים מענף אחד מתאחדים, מתמזגים, ואם לאחד מהם היה רווח ולשני היה הפסד, זה גם כן ילך יחד וגם זאת תהיה הקלה. הבעיה היא בשביל מי נכתבו הסעיפים האלה. על כך עוד נדבר בוועדה, בשלב יותר מאוחר. מי היה מעוניין בשני סעיפים אלה? — הסקטור שבו קל מאוד לעשות מיוונים, לעשות מאזנים מאוחדים, כי בסופו של דבר הכל נמצא תחת יד אחת. נניח, ואני בכונה נותן דוגמה פנטסטית, שיש בסקטור שני בתי-חרושת לצינוורות — לאחד יש הפסדים, לשני רווחים. הם יתאחדו. מספיק שחברת-גג השולטת על השניים תגיד להם לעשות זאת, אין שום קושי, אז יהיה רווח, תהיה הקלה במס הכנסה.

ככל שאני קורא את הסעיפים האלה, ובשעה זו קשה להיכנס לפרטים, נעשה לי יותר ויותר ברור מי הוא האיש שבשבילו הכינו החייתים באוצר את החליפה הזאת. היא הוכנה ממש על פי מידתו כמעט שלא דרושים תיקונים.

שמואל מיקונים (מק"י):

אתה חושד בכשרים.

יוחנן בדר (גח"ל):

אני יודע, אני מדבר על הצד הפיסקלי. אתה יכול להגיד שזה דווקא טוב. בזה אתה רק תאשר את מה שאני אומר. אינני נכנס פה לבעיה אם זה טוב לבלוע את הסקטור הפרטי לגמרי, אם זה טוב לתת יתרונות נוספים לסקטור ההסתדרותי ולסקטור הקיבוצי, נוסף לכל היתרונות שנותנים להם כבר עכשיו. אינני נכנס לזה, אני רק קובע שנותנים, ולכן, תשמח.

בהצעת חוק זו יש חידוש אחד, שיהיה צורך להתנגד לו בכל הכוחות. וזה החידוש בפרוצדורה. כל ההצעה הזאת היא בעצם הצעת תיקון לפקודת מס הכנסה. כל מה שכתוב כאן נוגע בסופו של דבר לקביעת הכנסה. ויש הקלות.

עד כה היינו דגלים לכך שבענייני מס הכנסה יש ערעור לפני בית-המשפט המחוזי, ואפילו אחרי שניתן פסק-דין של בית המשפט המחוזי — יש ערעור לפני בית-המשפט העליון. לזה היינו דגלים. כאן אומרים לנו: בית-משפט הוא דבר לא טוב, לבית-משפט אי-אפשר להאמין שהוא יוכל להחליט בצדק מה מגיע ומה לא מגיע לפי חוק זה; תהיה ועדה של שלושה פקידים ממשלתיים והם יחליטו, כי לזה דרושה מומחיות. מה צריכים מומחים אלה להחליט לפי הצעה זו? הם צריכים להחליט האם מגיע לפי סעיף 2 (א) או לא מגיע, האם מגיע לפי סעיף 19, 22, 25 וכו'? מה הם צריכים להחליט? הם צריכים להחליט על סוגיות משפטיות. ובכן אומרים: השופטים אינם מומחים. האם שלושה פקידים אלה יהיו מומחים לכל דבר? המומחים דרושים להכרעה. בית-המשפט שומע מומחים, שואל מומחים, הוא בוחר לו מומחים. אילו לפחות היו אומרים: בשלב ראשון תהיה ועדת ערר של פקידים, ואחר-כך יינתן פסק-הדין — ניחא. אבל לא, אומרים: מה ששלושה

הוצאות הריבית, הפחת, הפרשי ההצמדה — אלה הביאו את התעשייה הישראלית למצב של חוסר אפשרות להתחרות עם העשיית דומות בחוץ-לארץ, בעיקר בתחום היצוא. אנו מכירים ארצות אשר החוקים הקיימים בהן לעידוד השקעות הון נותנים הנחות עוד יותר גדולות מאלה, הניתנות בחוקים שלנו, לפיתוח התעשייה באזורים אשר המדינה מעוניינת לפתחם. באיטליה — לפיתוח התעשייה בדרום איטליה; בצרפת — לפיתוח התעשייה בדרום צרפת; באנגליה — לפיתוח התעשייה בצפון אנגליה ובצפון אירלנד. יש ארצות שבהן החוקים לעידוד השקעות הון מאפשרים הקמת תעשיות בעזרה ממשלתית — גם לצורך השקעות וגם לצורך הון חוזר — והתמיכה של הממשלה גדולה יותר מזו שאנו נותנים בחוקים שלנו.

במצב זה צודקת הממשלה כאשר היא מנסה לסייע למפעלים התעשייתיים — והייתי מוסיף פה: גם החקלאיים — אשר תפקידם העיקרי הוא הרחבת הייצור, וכן יצוא להחלפת יבוא, ולתת להם אפשרות לקיים בסיס כספי איתן, ועל ידי כך להקטין את הוצאות הייצור ולאפשר קיום התחרות עם סחורות של מפעלים בחוץ-לארץ, הקיימים עשרות ולפעמים גם מאות בשנים, מפעלים אשר הצליחו לצבור הון עצמי.

עד לפני שנתיים, כאשר הממשלה החליטה על ביטול ההצמדה להלוואות ארוכות זמן, הגיעו הוצאות הריבית להון ההשקעות ל-12 עד 15 אחוזים, שום תעשייה לא היתה יכולה לקיים עצמה ברמה זאת של הוצאות ריבית להון השקעות. ההוצאות של ריבית להון חוזר, המבוסס בחלקו על תיווך שטרות, הגיעה גם כן ל-15 ולפעמים אף ל-17 אחוזים. מצב זה השתנה באופן יסודי בשנתיים האחרונות, עם ביטול ההצמדה. תיקון החוק לעידוד השקעות הון, וההחלטה על חלוקת הארץ לאזורים, הביאו לירידת שער הריבית על הון יסודי להקמת מפעל, לשיעור של 6-7 אחוזים, ללא הצמדה, ותשלום מענקים במסגרת של 25 עד 33 אחוזים. חוק זה הביא את התעשייה שלנו לאפשרות של התחרות ולריכוז הון עצמי.

חוק זה, שעליו אנו דינים היום, צועד צעד קדימה. לאלה המשקיעים את רווחיהם בהרחבת המפעל או בהחלפת ציוד, כלומר, הוצאת הציוד הישן והכנסת ציוד מודרני חדש — מאפשר חוק זה לשלם חלק מההשקעה הזאת כבר בשנים הראשונות לאחר רכישת הציוד, על ידי פחת מוגדל ועל ידי אפשרות של תשלום חלק מהוצאות הפרשי ההצמדה, לאחר הפיחות שהיה לפני שנה וחצי. על ידי כך היוו הוצאות הייצור שלהן קצת יותר דומות לאלה הקיימות במפעלים דומים בחוץ-לארץ. על כן, באופן עקרוני יש לתמוך בחוק זה.

אני רוצה להסב תשומת לבו של סגן שר האוצר, אשר הביא את החוק לפנינו, לדברי שר האוצר כאשר דיבר על ענייני התקציב. כבר אז אמר שחוק זה נמצא בהכנה בממשלה, והודיע שהמשיגים תעשייה, תחבורה, מלונאות, יכללו גם ייצור חקלאי, אשר חלק גדול ממנו מכון לייצוא. עברתי על כל סעיפי החוק וחיפשתי אחר מילוי ההודעה הזאת של שר האוצר. לצערי הרב לא מצאתי זאת בניסוח. אם כי אני יודע שבפסקה הדיון של בית-המשפט העליון נקבע כי המושג תעשייה כולל גם אותם המפעלים התעשייתיים המעבדים תוצרת חקלאית, בתי אריזה, בתי קרור לתוצרת חקלאית.

שמעתי דברי חבר-הכנסת בדר והחשש שלו בקשר למויזוג מפעלים בקו ייצור אחד, לצורך קיזוז. האם אין הכוונה ל"כור", שיש לה כל מיני מפעלים, והיא תיחשב כתברת-אם וכל יתר המפעלים שלה ייחשבו לחברות-בת, ואז אפשר יהיה לעשות קיזוז כולל, כפי שכתוב בחוק, בין חברת-האם ובין חברות-הבת? אם זוהי הכוונה, אפשר להגיע למסקנה שכל החוק לא נוצר אלא רק בשביל חברות כאלה. או שמא הכוונה היא שבאותו קו ייצור צריכות להיות גם חברת-האם וגם חברת-הבת, מבלי להתייחס לחברת-הגג שקוראת לעצמה בשם חברת-אם.

לעומת כל ההקלות הניתנות לחברה לישראל, — הקלות והטבות עצומות — אם רוצים לעודד את התעשייה המקומית, הרי שההקלות וההנחות הניתנות בחוק זה אינן מספיקות. צריך היה לתת הקלה גדולה יותר, בעיקר ממס הכנסה. היום ההנחה המוצעת היא רק 10% ממס הכנסה ולא ממס חברות. הקלה של 10% אין בה עידוד מתאים לתעשייה.

אינני יודע אם כל התחזיות האופטימיות של הכלכלנים שלנו, שאנו עומדים לפני התפתחויות כלכליות חיוביות, הן נכונות. אנו יודעים שיש דעה אחרת במדינה, ויש תחושה אחרת בחוגים הכלכליים ביחס להתפתחויות הכלכליות. הלוואי והצדק יהיה עם האופטימיסטים ולא עם הפסימיסטים. מכל מקום צריך לתת עידוד גדול יותר בתשלום מסים, כדי להעלות את הרווחיות של התעשייה — עידוד גדול יותר מאשר העידוד הניתן בחוק שלפנינו.

לגופו של עניין, אנו בעד העברת החוק לוועדה.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שורש. — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת בהיר, ואחריו — לחבר-הכנסת וילנר.

אריה בהיר (המערך, עבודה-מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. יש טוענים שהחוק הזה צריך היה להיות מובא לכנסת כבר לפני זמן רב. אבל אני חייב לומר להגנת האוצר, שחייב היה לבדוק ולברר היטב פרטים רבים לפני הגשת החוק.

חוק זה, לפי התחזיות בעתונות, יקטין הכנסות מס ההכנסה ומסים אחרים בסכום המתקרב ל-50 מיליון לירות. אין זה סכום מדויק, כי אמת תחזית בלבד. אין לי כל ספק שלא מעט צריכים היו להתחבט ולשקול, כאשר תקציב הכספים מחייב הקצבות כל כך גדולות, וכל יתר הסעיפים התקציביים שהזמן גרם גדלים כל הזמן — האם אנו יכולים לתת הנחות נוספות על אלה אשר ניתנו לפיתוח התעשייה במשך השנים האחרונות. באופן עקרוני יש לאשר את החוק ולתמוך בו. ואסביר מדוע.

הגימוך העיקרי שלי הוא: כל לירה שאפשר לחסוך שו, שאפשר להשאיר במפעל יצרני, תוך הנחה ובתנאי שהכסף הזה מיועד להשקעה חדשה ולא מתחלק כדידידו לבעלי המניות או לבעלי המפעל — כל לירה כזאת, בסופו של דבר, חוסכת למדינת ישראל לכל הפחות שתי לירות. אחרת צריכה הממשלה לתת הלוואה להקמת המפעל, להרחבתו או לביסוסו לצרכי ההשקעות, לבניינים, לציוד או לצורך הון חוזר.

החוק הנוכחי מאמין את מדיניות הממשלה, המכוונת להגדלת הרווחים של בעלי ההון הגדולים, בעלי ההון הזרים ושותפיהם הישראלים, על חשבון הפועלים בשכבות הביניים ועל חשבון העצמאות הכלכלית של ישראל.

הצעת החוק באה להקטין את מס ההכנסה המוטל על חברות העשיה מ-25% ל-15%. כן באה הצעת החוק לאפשר הגדלה ניכדת של שיעורי הפחת על מכונות וציוד ועל זכויות יוצרים, ידע ופטנטים, שב-עבר לא ניתן להם פחת. יותר ניכוי נוסף של הפחת והפריש הצמדה בעקבות הפיתוח שחל בחדש נובמבר 1967. במלים אחרות: נוסף לכל ההנחות החדשות, המס וההיטלים האחרים, יחזירו לבעלי החון רטרור-אקטיבית את ההפרשים מאז 1967, והם יזכו ברווחים נוספים מן ההפקר. כן ישוחררו בעלי התעשיה ממס על רווחים כתוצאה ממיזוג מפעלים תעשייתיים.

אנו בהחלט בעד עידוד הפיתוח התעשייתי העצמי, כמו שאנו תומכים בפיתוח החקלאות וכל ענפי המשק, אך כל מדיניות הממשלה מכוונת להקל על השתלטות ההון הזר על המשק הישראלי והתעשיה בכלל זה, וכן להענקת זכויות יתר לבעלי התעשיה ולבעלי ההון בכלל על חשבון הפועלים וכלל העמלים.

למרות הגידול בייצור התעשייתי, הלי היסודות של ההתפתחות אינם בריאים כלל וכלל. הם נובעים במידה רבה מהשתלטות גוברת של הון זר ושיעבוד התעשיה הישראלית להון הזר. כן הוא נובע במידה רבה מגידול הייצור הצבאי בעקבות מלחמת יוני; ושלישית, מקיום האקספורט לשטחים הכבושים, דבר שהוא תופעה זמנית. הדרך לפיתוח התעשיה על יסודות בריאים היא בשינוי יסודי של המדיניות הרשמית, במדיניות של אי-תלות במזנופולים זרים, במדיניות של שלום ויצירת תנאים לפיתוח קשרי כלכלה עם הארצות הסוציאליסטיות ועם ארצות אסיה ואפריקה, ולאחר השגת הסדר שלום, פיתוח קשרי כלכלה עם הארצות הערביות השכנות.

השינוי הכלכלי הנוכחי אינו בנוי אפוא על יסודות בריאים, ולכן לא מקרה הוא שאף חוגים כלכליים רחוקים מאתנו רואים תחזית קודרת לכלכלה הישראלית, אם תימשך המדיניות הכלכלית והמדיניות הכלכלית הנוכחית.

לפני כחודש ימים פורסם דין וחשבון של מחקר שערך ה"אקונומיסט" על כלכלת ישראל. הד"ח הזה חווה משבר כלכלי בישראל, דילדול בקצב גובר של יתרות מטבע חוץ, הורדת רמת החיים על-ידי צמצום הצריכה, ואפילו עוד לפני הבחירות העלאה נוספת של מסים ומחירים, דבר שהממשלה כבר החלה בו. הרשות הממלכתית לתיכנון כלכלי שלד משדר ראש הממשלה המליצה על ספיגה מיידית של 500 מיליון ל"י מן הציבור, בעיקר על-ידי הגדלת המסים על היבוא.

גם התחזית של בנק ישראל, כפי שהתפרסמה בעתונות 16 לחודש זה, קובעת כי בגיגה להעברה קודמת עלולות יתרות מטבע חוץ לקטון חשנה ב-200 מיליון דולר במקום 100 מיליון, כפי שהעריכו קודם לכן. הסיבה לכל אלה - המשך המשבר באזורנו והגברת מירוק היוון וההוצאות הצבאיות.

אינני יודע אם בתוך המושג הזה נכלל המכלול של ההובלה המשרתת את התעשיה והמחצבות.

הייתי רוצה לשמוע מפי סגן שר האוצר בדברי תשובתו הודעה מוסמכת, האם עצם העובדה שהחוק הזה נקרא חוק לעידוד התעשיה אינה מונעת את האפשרות לכלול במסגרת החוק - בהתאם לדברים שייקבעו לביצוע - גם את התעשיות במשקים חקלאיים וייצור חקלאי. בעיקר מאחר שבזמן האחרון מרחיבים את הייצור החקלאי לשם יצוא.

נוסף לענף העיקרי של הייצור החקלאי, ענף ההדרים, הרי במשך שלוש השנים האחרונות הריחב הייצור החקלאי את תחומיו, ובשנה האחרונה גדל במידה ניכרת. בהשוואה לשנים קודמות. התחזית של הייצור החקלאי לשם יצוא לשנים הבאות היא תחזית אופטימית, הנובעת מן התוצאות הטובות והמחירים המתקבלים על הדעת, שקיבלה התוצרת שלנו בשוקי אירופה, והשם הטוב שהיא רכשה לעצמה.

העובדה שהערך המוסף מגיע ל-75% ביצוא החקלאי, ביצוא מוצרי פרי הדר ומוצרי מזון, היא המחייבת אותנו לכלול אותם במסגרת חוק זה.

על כן אציע לוועדת הכספים להוסיף לשם החוק מילה נוספת, ואציע לקרוא לו: חוק עידוד התעשיה והחקלאות.

כאשר הובא בשעתו החוק לעידוד השקעות הון, שקבע את תשלום המענקים, הובטח כי המענקים לפיתוח הענפים החקלאיים ייעשו באמצעות משרד החקלאות, לא בדרך של חוק, אלא בדרך של הקצבות תקציביות. כבר אז חשבתי, כי אין זה מוצדק, כי צריך היה לכלול בחוק לעידוד השקעות הון את ההשקעה לפיתוח ענפי החקלאות, שהם למעשה תעשיה חשובה.

החוק המובא לפנינו עכשיו חייב לכלול גם ייצור חקלאי ואני מקווה, שלא יראו את הנושא הזה כנושא חדש בזמן הדיון והבידור שיקויים בוועדת הכספים.

בסיכום, מבלי להיכנס לפרטים, אני תומך בהעברת החוק לוועדת הכספים, ואני מקווה, כי ועדת הכספים תביאנו עוד לפני תום עבודת הכנסת, למען תוכל הממשלה לעמוד בהבטחתה לאלה שביססו והרחיבו את התעשיה. ובתוך הוועדה, אני מקווה, יוכנסו התיקונים המשתמעים מהבידור שהתקיים פה ומדברי התשובה של סגן שר האוצר.

היו"ר י. גבון:

רשות הדיבור לחבר הכנסת וילנר, ואחריו - לחבר הכנסת אבנרי.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. החוק המוצע מכונה חוק עידוד התעשיה, אך למעשה מכון הוא למתן הקלות במסים והיטלים אחרים לבעלי ההון, לתעשיינים ולאחרים. אין זה חוק לעידוד התעשיה, אלא חוק להעשרה נוספת של בעלי התעשיה.

בהציון את הצעת החוק אתמול בכנסת אמר סגן שר האוצר, כי חוק זה הוא האחרון - הלוואי ויהיה האחרון - במערכת החוקים שבאו בעקבות הוועדה הכלכלית - הכוונה לוועידת המיליונרים - והוא מהווה גולת הכותרת שבה.

גדלה השליטה בכלכלתנו מצד מונופולים אמריקאיים, מערב-גרמניים, בריטיים ואחרים. החוק הנוכחי אינו נחוץ למשק הלאומי, אינו נחוץ לעמלי ישראל. מהם דורשת הממשלה הקפאת השכר, הקטנת הצריכה "לטו-בת הכלל". בשבילם אין חושבים כלל על הקלת עול המסים, על הורדת מחירים של מצרכים ושירותים חיוניים. להיפך, מגדילים את עול המסים ומעלים את המחירים. אין מדינות רבות בעולם המשמשות גן-עדן כזה להון הזר כמו שמשמשת מדינת ישראל. החוק החדש מוכיח פעם נוספת, שהממשלה היא ממשלה שעניין העמלים והעצמאות הכלכלית ממנה והלאה, כשם שעניין השלום רחוק מתחום מדיניותה.

החוק הזה נתמך בכנסת, ולא במקרה, על ידי נציגי גח"ל והמרכז החפשי. הוא תואם את הפרוגרמות המעמדיות שלהם בשירות בעלי ההון. אך מה לחוקים מסוג זה לתנועות הפועלים, למפלגות הפועלים?

אנו מציעים להחזיר את הצעת החוק לממשלה.

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו לחבר-הכנסת שערי.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

כנסת נכבדה. נדמה לי, שלא יכול להיות ויכוח על כך שצריך לעודד את התעשייה, להקל על הייצור התעשייתי, מתוך מגמה לפתח את המשק.

המדינה המודרנית - אפילו מדינה קאפיטאליסטית מובהקת - מתערבת בחליכים כלכליים, על מנת לדאוג לרווחת האוכלוסיה. המכשירים המוניטריים והפיסקאליים, - לרבות, כמובן, הקלות במס - הם בין האמצעים המשוכללים להכוונת המשק הכלכלי ואפיקי ההשקעות בו. גם על כך לא צריך להתנהל ויכוח.

כלכלה יעילה, משק מפותח, אי-אפשר לבנות על פילנתרופיה. האדם זקוק לזירבון, והרווח הוא המדרבן העיקרי. אין להתעלם מעובדה זו. פראיזולוגיה דוג' מטית של סוף המאה הקודמת לא תשנה עובדה זו. היום המשקיע רוצה לזרווח. לא תתן לו להרוויח - לא יזווג, לא ישקיע, והחברה תמצא את עצמה לוקה בחסר.

האידיאולוג יכול לבוא ולומר: לא איכפת לי; אין לחלק את ההכנסה הלאומית, את העוונה הלאומית, בצורה כה בלתי-שווה, ולהעניק למעטים המון רווחים, ואילו לפועלי התעשייה להעניק מעט.

אך מהי האלטרנטיבה? חברי-הכנסת וילנר וחבר-הכנסת מיקוניס יכלים להציע הלאמת המשק; אך האם היום ההלאמה תקדם את האינטרס החברתי? נכון, הממשלה מעניקה הטבות, מענקים. במרבית המפעלים המאושרים יש בצורה זו או אחרת הון ממ-לכתי. אך האם ההלאמה תאפשר פיתוח המשק או יבוא הון, שדווקא היום הוא חיוני ביותר לפיתוח המ-ערכת המשקית? במלים פשוטות: האם השאלה היא איך צריך לחלק את העוונה הלאומית או איך להגדיל אותה קודם כל?

מבחינה זו חמגמה בחוק המוצע היא חיובית; היא תואמת בהחלט את צרכי הזמן ואת האינטרס הלאומי.

בשבוע הבא תהיה לנו ההזדמנות לדבר על מדי-ניות הכללית של הממשלה במסגרת הדיון על הודעת ראש הממשלה על עבודת משרדה. שם נתייחס לשאלות המכריעות גם לגבי הכלכלה והתעשייה, אך במסגרת הדיון הזה אגיד, כי את כל עול הוצאות המלחמה וה-כיבוש מטילה הממשלה במידה גדלה והולכת על הפו-עלים, על כלל העמלים ושכבות הביניים, ובאותו זמן מביאה לכנסת חוקים המקטינים את מסי בעלי ההון הגדולים.

בזמן שמטילים על הציבור מלוות בטחון בזה אחר זה מגישים היום לפנינו, לפי הצעת החוק הנוכ-חית, הצעה על מסירת 50 מיליון ל"י מאוצר התעשייה לתעשיינים, וזה רטרואקטיבית. אחד הנימוקים, אם לא הראשי, להצעת חוק זו, הוא כפי שמונח במבוא הרשמי להצעת החוק: "רווחיות נמוכה של התעשייה בהשוואה לסקטורים אחרים של המשק". כמובן, אין שיעור לרווחים. מיליונרים רוצים להיות מיליארדרים, אך הנסיון להעמיד את בעלי התעשייה - הכוונה אינה לדגי הרקק - כמסכנים שיש להזרים לכיסיהם עשרות מיליוני לירות נוספות על חשבון הפועלים והמוני העם, כל הצגת הדברים בצורה כזאת היא מהתלה ממש.

מה היא האמת על רווחי התעשייה? אביא מספר עובדות מהזמן האחרון (בלבד: 1) מפעל הצמיגים "שמ-שון" - רווחיו גדלו בקצב מסחרר, לפי דו"ח מר עפרון, המנהל הכללי של מפעל הצמיגים. אני מצטט לפי הדיווח ב"הארץ": "הרווחים גדלו מ-150 אלף לירות רווח נטו לחדש אפריל 1967, ל-1.7 מיליון לירות באפריל 1968, ל-2.5 מיליון לירות רווח נטו לאפ-ריל 1969. וכל זה על הון עצמי של 6.5 מיליון לירות, (כלל האמצעים העצמאיים 11 מיליון לירות) ועל רכוש קבוע לאחר פחת, בסך 7 מיליון לירות. הרי אלה תוצאות יפות ביותר". כמובן מבחינת בעלי ההון.

2) חברת "כור" - לפי ציטוט מ"דבר" מיום 5 במאי 1969: "חברת 'כור' תעשיות בע"מ הגיעה לרווח של 50 מיליון לירות בשנת הכספים 1968, מהכ-נסותיהן של כ-35 חברות הפועלות בתוכה. מתוך הרווח הכולל הועברו לשותפי 'כור' כמפעלים השונים כ-15 מיליון לירות. שכום דומה שולם כמס הכנסה. פרטים אלה מסרו אתמול מנכ"ל 'כור' אלוף (מיל.). מ. עמית, ומנהל אגף הכספים של החברה מר נ. בלומנטל במ-סיבת עיתונאים בירושלים".

3) "דובק" - אני מצטט מ-"הארץ" מיום 8 ביוני 1969: "חברת סיגריות 'דובק' הכפילה את רוו-חיה בשנה האחרונה. הרווח לפני ההפרשה למס בשנת 1968 הסתכם ב-1.8 מיליון לירות, לעומת 917 אלף לירות בשנת 1967. הרווח אחרי הפרשת המסים הס-תכם ב-821 אלף לירות, לעומת 420 אלף לירות בשנת 1967. שנת 1968 הייתה שנת גיאול ל"דובק". חברת "דובק" כבר הרוויחה על דייווידנדה בשיעור של 12% במזומן, וגופף על כך מניות הטבה בשיעור של 30%". שיעורי רווחים אלה הם מן הגבוהים בעולם.

היום, לכבוד הוועידה החדשה של המיליונרים, הנפתחת אחרי הצהרים, דנים אנו בדחיפות על הצעת חוק להגדלה נוספת של רווחי התעשיינים בעלי ההון, המיליונרים למיניהם.

דבר זה אופייני לממשלה. מדינת ישראל מתרחקת יותר ויותר מעצמאות כלכלית, ובאורח ישיר ועקיף

שהרווח איננו חטא; שיש צורך לעודד כל מפעל, בין פרטי, בין ציבורי, הסתדרותי או ממשלתי, להגיע לרווחים. במידה שיגיע לרווחים, יגיע גם להתרחבות וישפר גם את מצב המשק, ויהיה אפשרות גם לשפר את מצב הפועל. אני רואה את תוצר הלוואי הזה של הוועדה הכלכלית כדבר חשוב ביותר.

אמנם, חבר הכנסת וילנר תיאר את מדינת ישראל כגן-עדן למשקיעים, ואולי צריך לחלק את גאווה לכל באי הוועדה הכלכלית כדי שידעו שכאן גן-עדן למשקיעים, כי לפעמים אנחנו שומעים שזה לא בדיוק כך. אבל לי נדמה שבתחום זה של השגת רווחיות מתקבלת על הדעת, למדות השיפור שחל בזמן האחרון, טרם הגענו לשיעור סביר.

קיים כלל אחד יסודי בעולם, שהרווח מהשקעה בייצור צריך להיות בערך כפול מהרווח שאפשר להשיג מריבית על הלוואות. אם משהו יז והוא הולך ליצור, הוא לוקח על עצמו גם סיכון מסוים. ולכן רצוי מאוד, כדי שילך לכיוון זה, שידע שאם הוא רוכש גם סיכוי של רווח יותר גדול. לא תהייה השקעות בתעשייה אם הרווח שאפשר יהיה להפיק ממתן הלוואות יהיה יותר גדול מאשר הרווח שאפשר יהיה להפיק מהשקעות.

לצד, המצב במדינת ישראל הוא עדיין כזה של רוב הריבית שאפשר לקבל מהלוואות היא יותר גבוהה מאשר הרווח שאפשר להפיק מהתעשייה. כל זמן שלא נהפוך את התהליך הזה, לא נגיע לשינויים מהפכניים בהגברת ההשקעות והייצור.

לכן אני מקדם בברכה את המגמה שבאה לידי ביטוי בחוק הזה, להוריד את המסים - מס הכנסה, פחת - כדי להגדיל על-ידי כך את הרווח. אני מצוין במיוחד את ההצעה להגדיל את הפחת.

רבותי חברי הכנסת, אנחנו נמצאים כעת בתקופה של התפתחות טכנולוגית מרעישת ומדהימה. אורך החיים של כל מכונה, של כל תהליך ייצור, הולך ומתקצר. אורך החיים של כל מוצר הולך ומתקצר. אי פעם יש צורך להוציא מהשימוש מכונה שהיא עדיין טובה מבחינת היכולת הפיסית שלה. אבל היא כבר לא מתאימה לתהליכי הייצור המודרניים. לכן הכרח הוא לקצר את תקופת הפחת, כדי לאפשר תחלופה יותר מזוהרת של הציוד.

אני מקדם בברכה גם את המגמה לעודד מיוזגי מפעלים. אני בהחלט בעד הצעת הקיזוז כפי שהוצעה. כאשר אומרים: בתנאי שזה מיוזג של מפעלים שיש להם אותו קו ייצור, אני בהחלט מסכים לכך. אין אנחנו רוצים לאפשר על-ידי איחוד מפעלים שאין ביניהם כל קשר, השתלטות ממס הכנסה. לעומת זאת, כשיש איחוד של מפעלים שעובדים באותו קו, הכוונה להגיע ליחידת ייצור יותר גדולה. אז יש הצדקה לתת גם הנחות ממס. לעומת זאת, אם אפשר יהיה לאחד כל מפעל עם כל מפעל, בודאי שיהיו רצון ויכולת להתחמק מתשלום מס הכנסה על-ידי זה שמאחדים מפעל מפסיד עם מפעל מרוויח ועושים קיזוז. אם אותו דבר קורה במפעלים שהם בני אותו קו ייצור, הדבר הוא רצוי ביותר.

רצוני לציין עוד מגמה אחת, שבאה לידי ביטוי בחוק הזה, ונדמה לי שבצענין זה נצטרך לעשות הרבה יותר בעתיד הקרוב. זו הפעם הראשונה שהחוק קובע את האפשרות לתת פחת על נכסים בלתי-מוחשיים, כמו ידע, מחקר, פטנטים וכיוצא בזה.

אבל בכל עידוד אין לשכוח גם את הצד השני. יש בהחלט מקום להבטיח רווחים, אבל אסור שזה יהיה על חשבון הפועלים וציבור השכירים. יש עליות מחירים במשק. זה משתקף על כל צעד ושעל. אסור בשום פנים להסכים לכך שבנטל ישאו השכירים בלבד, ואילו את הרווחים יפיקו בעלי התעשייה בלבד.

מה לא דורשים מהשכירים? - הקפאת שכר, אפילו צווי ריתוק, כשהמשכורת הניתנת היא לעתים משכורת רעב, כמו משכורת הדוורים; העלאת גורמות ללא תשלום פרמיות, כפי שרצו לעשות בנמל אשדוד; העלאת מסים, כפי שבוצעה לאחרונה וכ'.

יש להבין דבר יסודי: כשם שמעודדים את היום, כך גם צריך לעודד את בעל המקצוע, את העובד הש-כר. גם לגבי פועל הגורם המדרבן: הרווח. עקרון ההדדיות צריך לחול על שני הגורמים הפועלים במשק. חזרנו והעלינו לא פעם בכנסת את הדרישה - וגם בשבוע שעבר עמדנו על הדרישה - להעניק הק-לות למי שחוזר ומשקיע את רווחי מפעלו ברכישת ציוד ובהרחבת המפעל. ההצעה הולכת רק במקצת בכיוון זה. ההקלות המוענקות הן: הגדלה בשיעורי פחת; התרת ניכויים נוספים של פחת והפרישי הצמדה בעקבות פחות 1967; עידוד מיוזגים וכ'.

אבל זוהי רק מחצית הדרך בכיוון הצעתנו. כלומר, ההקלות ניתנות כדי לעודד להשקיע, אך אינן מתנות את ההשקעה עצמה בהטבות במסים, - להוציא, כמובן, הפחת המוגדל. באמרי זאת איני מתעלם מה-הוראה בחוק הקובעת הפחתת שיעורי מס ההכנסה המוטל על חברות 25%-ל-15%, אם ההכנסה מיו-עת לקידומו ולפיתוחו של המפעל. זוהי הקלה שולית, אם כי כמובן בכיוון הרצוי.

לגבי פרטי החוק, אפשר היה, אולי, לשנות פה ושם בפרטים; לאמץ את השיטה של הטלת מס לפי מחזור העסקים של החברה; לשים את הדגש בכך שההקלה ניתנת רק אם ברור שהרווח מושקע בחברה. כאמור, עקרון זה אינו מהווה אבן-פינה של הצעת החוק, וביקרתנו מכוונת כנגד אי-אימוץ עקרון זה. אף-על-פי-כן נצביע בעד העברת הצעת החוק לוועדה.

בשתי ידיים אנו תומכים בפרק השביעי של הצעת החוק, המעודד מיוזג מפעלים. יחידות גדולות תגברנה את ההתמחות, תבאנה להחליף מחיר הייצור, תאפשרנה שיכלול ומודרניזציה, תקלנה על גיוס הון. על פי הכל-לים המוצעים בפרק השביעי כדאי לנהוג גם בענפי כלכלה נוספים, לא דווקא מפעלים תעשייתיים.

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שערי, ואחריו - לחבר-הכנסת מיקוניס.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

כבוד היזביראש, כנסת נכבדה. הוועדה הכל-כלית העולמית הביאה ליצירת שותפות עסקית בין ישראל ויהדות העולם. היא הביאה לקשרי שיווק נרח-בים, לקשרים חדשים, להשקעות חדשות. אמנם ההש-קעות לא באו באותה מידה כפי שציפינו. אבל נראה שהוועדה הכלכלית הביאה לתוצר לוואי חשוב ביותר, והוא תהליך מזו-זר של ליברליזציה במשק. של הקלות במסים, של צימצום הבירוקרטיה, ונדמה שסוף סוף ה-כל מגיעים למסקנה - חוק מחבר-הכנסת וילנר -

שמואל מיקונים (מק"י):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. חוק עידוד התעשיה, המוגש לנו כיום לדיון בחפזן הראוי לביקורת, הוא, כדברי סגן שר האוצר, - גולת הכותרת במערכת החוקים שבאה בעקבות הוועדה הכלכלית. אני מוצא ששם החוק, חוק עידוד התעשיה, הוא שם טוב. אני מסכים בהחלט כי יש צורך לערוך את התעשיה, לפתחה ולהרחיבה, ובמיוחד - זו שהיא בבעלות התעשיינים הישראלים. אך אני בוחן את החוק לפי קנה-מידה זה: האם מגמתו ותוצאותיו יתרמו לעידוד התעשיה או לטפילות מוגדלת של בעלי ההון?

יש בדברי ההסבר לחוק כמה נקודות המצביעות באמת על קשיים שונים של התעשיה. יש גם כמה צעדות בחוק המכוונות למניעת קושי זה או אחר. אך נראה לי, שהחוק בכללו איננו יכול להתמודד עם מירב הקשיים האלה, כיוון שהענקו זכויות יתר נוספות לבעלי המפעלים אינה חופפת דוקא התמודדות ריאלית עם קשיי התעשיה.

רבות, משונות ומוגזמות הן ההקלות המוצעות: שיעור הפחת יוגדל לצרכי מס ההכנסה במידה ניכרת; לגבי מכונות וציוד מתוצרת ישראל יופחתו שיעורי הפחת במשך תקופה של 4 שנים בלבד, ושל תוצרת חוץ בת-קופה של 6 שנים. כידוע לנו, כיום תקופת הפחת נעה בין 10 ל-15 שנים. ברור איפוא לכל, כי אין המדובר בפחת ריאלי. אורך החיים של מכונות וציוד הוא הרבה יותר מאשר 4 שנים, ואף יותר מ-10 שנים, כנהוג היום. המדובר בחוק הוא בחישוב פחת מלאכותי, שתכליתו להגדיל את רווחי בעלי התעשיה.

החוק בא להתיר ניכוי נוסף של פחת בעקבות הפיחות בשער המטבע שחל בנובמבר 1967. ועוד: כדי להגדיל את רווחיותה של התעשיה, כדברי סגן השר, מוצע להקטין את מס ההכנסה מ-25% ל-15% לגבי אותם רווחים שישווקו בפיתוחו של המפעל התעשייתי. יכול חבר-הכנסת שערי לחשוב שהתעשיינים יפנו את הסכומים האלה, שיתפנו כתוצאה מן ההקלות, למחקר, ויכול אני לחשוב שיפנו אותם לקניית "קאדילק" או כדי לבנות וילה.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):
אבל זה מותנה בהנחה מיוחדת.

שמואל מיקונים (מק"י):

אני יודע שיש הנחה מיוחדת, אבל לא מקרה הוא שהתעשיה הפרטית, וגם הציבורית, השקיעה כה מעט במחקר עד היום הזה. התעשיה רוצה שהממשלה תעשה את המלאכה. הממשלה השקיעה כמעט 50 עד 60 אחוז במחקר. יש בעלי תעשיה שמפתחים את התעשיה, שיש להם יזמה, מפתחים את המפעלים, אבל לעומתם יש גם אחרים, הרוצים רק לגרוף רווחים ולא יותר. יש טפילות בקרב חוגים מסויימים של בעלי ההון. חברת-אם, לפי החוק, וחברת-בת יוכלו להניש דין-וחשבון מאוחד לצורך חישוב מס ההכנסה, ובדרך זו יוכלו לקזז הפסדי אחת מהן כנגד רווחי השנייה.

סגן שר האוצר לא גילה לנו כמה יעלו לאוצר המדינה ההקלות האלה בסך הכל. סוף סוף, כל החוקים שבאים להעניק הקלות מסתכמים באיזה סכום שנלקח מקופת האוצר. אולם הדבר נודע מפי הממונה על הכנסות המדינה, מר משה נויטרפר, שאמר לעתונאים,

אדוני היושב-ראש, בתחום המחקר התעשייתי אנחנו נמצאים במצב מפגר, והייתי אומר: מצב קטסטרופלי. חברי הכנסת, אנחנו מוציאים אמנם אחוז מתקבל על הדעת מבחינת התוצר הלאומי לצרכי מחקר, אם אנחנו מצרפים לכך את המחקר הבטחוני. אבל הבעיה הגדולה היא איך צריך לחלק את הכסף למחקר. אם ניקח את ההוצאה הממשלתית למחקר, הרי ש-57% עד 60% של התקציב הממשלתי מוצא לחקלאות, ורק אחוז קטן מאוד מוצא לתעשיה. בדרך כלל ההוצאה הממשלתית למחקר בחקלאות גדולה פי שלושה מההוצאה לתעשיה, בו בזמן שהתעשיה, חלקה בתוצר הלאומי הגלמי הוא פי שלושה מזה של החקלאות - 25% מול 8%. אנחנו רואים את הפרופורציה של 1 ל-9 הקיימת במחקר, גם אם מצרפים למחקר הממשלתי את המחקר שמנהלים גורמים פרטיים, שאגב, חלקם במחקר קטן ביותר.

שמואל מיקונים (מק"י):

גם מחקר זה הולך ליצוא.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

אני לא בא לטעון נגד המחקר החקלאי. אני חושב שהשגנו הישגים נכבדים ביותר בתחום זה. אני רק רוצה להבליט את האפסות של המחקר התעשייתי. אותה תעשיה, שהגיעה כבר לתפוקה של 8 מיליארד לירות שלנה, מוציאה סכומים אפסיים, 10 עד 15 מיליון לירות, לצרכי מחקר, וגם אלה בעיקר על-ידי גורמים ממשלתיים.

פירוש הדבר שאנחנו חייבים לנקוט באמצעים הדרסטיים ביותר כדי לצאת מן הנחשלות בתחום זה של המחקר התעשייתי. זה צריך להתבטא גם על-ידי עידוד ממשלתי ישיר. יש הרבה ענפי מחקר שבהם הממשלה צריכה להיות היוזמת. המחקר בארצנו הוא חלק מהתשתית, וכשם שהמדינה דואגת לתשתית, היא צריכה לדאוג גם למחקר. אבל יש לעודד גם מחקר של מפעלים תעשייתיים ורכישת ידע על-ידם. התרת פחת על פטנטים, על ידע ועל זכויות יוצרים - זוהי תופעה חדשה, שלא היתה קיימת, תופעה חיובית ביותר, שאני מקדם אותה בברכה.

לכסוף, אדוני היושב-ראש, גם אם החוק כולו מהווה ביטוי למגמה הרצויה ביותר, יש צורך לדאוג לעוד שני דברים. ראשית כל, לא להכביד הכבדה ביוזם פרטית על עצם ביצוע החוק. נדמה לי שיש כאן יותר מדי ועדות פקידים אשר צריכות לתת את האישורים. אני בהחלט מחייב שתהיה אפשרות, כמו לגבי כל חוק מס הכנסה, להגיש עירעור לפני בית-המשפט על-ידי כל אותם גורמים שלא יהיו מרוצים מן ההחלטות של ועדות הערר השונות.

דבר שני: הבעיה היא לא רק אנחנו יוצרים כלי טוב, אלא אם ישתמשו בכלי הזה בצורה טובה, וזו היא כבר שאלה של מנטליות ושל אווירה.

אני רוצה לקוות שהענק סוף סוף להכרה שרווח איננו חטא, אלא דבר רצוי, ראוי לעידוד, ואני מקווה שנגיע גם לביצוע נאמן של החוק הזה. נצביע בעד העברתו לוועדה.

היז"ר י. נבון:

רשות היבור לחבר-הכנסת מיקונים.

חוברת ל"א, ישיבה תי"ט, ט' תמוז תשכ"ט (25 יוני 1969)
— חוק עידוד התעשיה (מסים) (מיקונים, נבון) —

ווחים של בעלי התעשיה — זאת נראה לאחר שיוכנסו בו השינויים הדרושים. הרי זהו חוק עצום, אשר מביאים אותו לכנסת בחפזון. כיצד אפשר ללמוד את החוק תוך זמן כה קצר? הנה, למשל, מצאתי את הסעיף הזה על איחוד מפעלים, ריכוז יתר של מפעלים — ואני מוצא שזהו סעיף חשוב מאוד — ויש עוד שורה של סעיפים חשובים, אבל הכל נעשה בחפזון.

האם זה חוק עידוד התעשיה, או חוק עידוד הר-ווחים המופרזים של בעלי התעשיה — זאת נראה לאחר שיוכנסו בו התיקונים הדרושים. גם בדיון הקצר שהתקיים היום — וזה דיון של "יום שישי הקצר", כי ביום ד' רוב החברים עוזבים את הכנסת — נשמעה שורה שלמה של הערות שכדאי לשים לב אליהן.

הוספת תיקונים או אי-הוספת תיקונים, מבחינת אינטרס הפיתוח של התעשיה, בהצעת חוק זו, ידריכו אותי אם לתמוך בחוק זה בקריאה שלישית או לדחותו. בינתיים, בגלל ספיקות מסויימים שהתעוררו אצלי עם לימוד החוק, ואשר חלק מהם העליתי בדיון, אימנע מלהצביע בעד ההצעה להעביר את החוק לוועדת הכנסת המתאימה.

הי"ר י. נבון:

חברי הכנסת, סגן שר האוצר הביע צערו על שלא יכול היה לשמוע כל דברי המשתתפים בדיון היום, כי הוא נאלץ ללכת לוועידה הכלכלית. הוא כתב לי, כי יקרא את הסטינוגרמה של הדברים שנאמרו בהמשך הדיון, והוסיף: "כל הנקודות הללו תתלכנה באופן מפורט ומלא בוועדת הכספים, ושם אשתתף באופן אישי בדיונים, ואתייחס להערות השונות". סגן שר האוצר ביקש שהכנסת תעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים בלי דברי סיכום שלו.

אני מעמיד איפוא להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים	10 —
נגד	1 —
נמנע	1 —

ההצעה להעביר את הצעת חוק עידוד התעשיה (מסים) תשכ"ט-1969, לוועדת הכספים נתקבלה.

הי"ר י. נבון:

הישיבה הבאה של הכנסת — ביום ב' הבא בשעה 16.00. ישיבה זו נעולה.

כי הקלות אלה יעלו לקופת המדינה בשנה הבאה בסכום של 50 מיליון לירות. צריך לדעת מה "מוכרים" לנו ומה מחזירים לנו.

סגן שר האוצר בא אל הכנסת ומבקש לאשר חוק מיוחד לעידוד התעשיה, ואחת הטענות היא הרווחיות הידרדה בענף כלכלי זה. זוהי טענה חשובה בדברי ההסבר, ומן הדין היה אילו היה סגן שר האוצר מדגים במספרים את הטענה בדבר מצבה הקשה של התעשיה מבחינת רווחיותה. זהו דבר אלמנטרי כאשר באים אל הכנסת ומבקשים אישור של חוק שיעלה לקופת המדינה 50 מיליון לירות.

בהיעדר הרצאה כזו של סגן שר האוצר עיינתי בדיון-חשבון בנק ישראל, ובפרק הדין בתעשיה אפשר ללמוד כי מצב הרווחיות בתעשיה הוא כלל וכלל לא דע, ומה שרע בענף זה הוא שכרם של העובדים, שהוא הגומן ביותר מבכל ענפי המשק, פרט לחקלאות. ערך התפוקה הריאלית הגלמית בתעשיה גדל בממוצע בשנת 1968 בשיעור של 29% והגיע ל-8.4 מיליארד לירות בקירוב; מספר השכירים גדל ב-15%. מכאן ברור שחלה עלייה ניכרת בתפוקה ליום עבודה, והמדובר בעלייה בשיעור של 8.2% בתפוקה ליום עבודה. אולם עלייה זו בתפוקה מצד העובדים לא לוותה בעלייה מקבילה בשכר. ההיפך מזה הוא אשר אירע: שכר העובדים ליחידת תפוקה ירד בשנה האחרונה ב-5% לעומת רמתו הממוצעת ב-1967. אלה המספרים. זה אומר הדין-חשבון של בנק ישראל. זו לא סטטיסטיקה של.

ואם התפוקה ליום עבודה גדלה, ואם שכר העובדים ירד ליחידת תפוקה ירד — ברור שמשווא אחר הוא שעלה, וזה דווקא רווח התעשיינים. העלייה ברווחים היתה ניכרת ביותר. על כן אין לדבר על רווחיות ירודה. הבכי הזה מיותר. אני מאחל להם רווחים, אני רוצה שהם יעבדו ויפתחו מפעלים וירוויחו, אבל השאלה היא — באיזו מידה? לפי הדין-חשבון של בנק ישראל גדלה התפוקה ליחידת הון בשנה האחרונה ב-26.5%. לפי עדותו של הדו"ח לא נבע הגידול בפריזון משיפורים טכנולוגיים ומעליה באיכות, כי אם בראש וראשונה מעליית שיעורי הניצולת של גורמי הייצור. ומה היתה העלייה בשיעורי הניצולת של העובדים דאינו: התפוקה ליום עבודה גדלה בלמעלה מ-8%, השכר ליחידת תפוקה ירד ב-5%; הפער בין מה שהפועל נותן לבין מה שהוא מקבל מתרחב והולך.

כאשר באים הפועלים ותובעים עליית שכר, התשובה היא: עליית שכר תמורת עלייה בתפוקה. זו היא הפורגרמה בשנים האחרונות. אך כאשר הפועלים מעלים את התפוקה ומבקשים אחר-כך העלאת שכר — אין נותנים להם.

אם זה חוק לעידוד התעשיה, או חוק לעידוד הר-

הישיבה נעולה בשעה 15.53.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות ת"ז – ת"ט

- א. שאילתות.
ב. סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה.
ג. חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), תשכ"ט–1969 (קריאה שנייה ושלישית).
ד. חוק המועצות למוצרי פירות וירקות (ייצור ויצוא), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה) – תשובת השר.
ה. חוק המכר (דירות), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
ו. חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
ז. חוק יד בן-צבי, תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
ח. הצעות לסדר-היום.
ט. חוק החברה לישראל בע"מ, תשכ"ט–1969 (קריאה שנייה ושלישית).
י. חוק לתיקון סדרי המינהל (הנמקות) (תיקון), תשכ"ט–1969 (קריאה שנייה ושלישית).
יא. חוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון מס' 4), תשכ"ט–1969 (קריאה שנייה ושלישית).
יב. החלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 16), תשכ"ט–1969.
יג. החלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 19), תשכ"ט–1969.
יד. החלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 21), תשכ"ט–1969.
טו. החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 121), תשכ"ט–1969.
טז. החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 124), תשכ"ט–1969.
יז. החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 125), תשכ"ט–1969.
יח. החלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 26), תשכ"ט–1969.
יט. החלטת בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 30), תשכ"ט–1969.
כ. סקירת שר הדואר על פעולות משרדו – המשך הדיון ותשובת השר.
כא. תשובת שר התיירות לדיון על פעולות משרדו.
כב. חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 9), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
- כג. חוק המהגדרים והאדריכלים (תיקון מס' 2), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה) – הצעת חבר הכנסת מ. ארם.
כד. הקדשת אמצעים לזירוז ועידודה של התפתחות המחקר המדעי (הצעת חבר-הכנסת מ. ביבי) – המשך הדיון.
כה. חוק לתיקון דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסודות רשמיים) (תיקון), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
כו. חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 4), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
כז. חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון מס' 2), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
כח. חוק הנוער (שפיטה, ענישה דרכי טיפול), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
כט. חוק חוקרים פרטיים ושירותי שמירה, תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
ל. חוק שירות התעסוקה (תיקון), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
לא. חוק התיכנון והבנייה (תיקון מס' 2), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
לב. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 9), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
לג. חוק לתיקון פקודת העבריינים הצעירים, תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
לד. הצעות מעשיות להגברת העלייה מארצות הרווחה (הצעת חבר-הכנסת ב. אבניאל).
לה. שביתות המורים (הצעות חברי-הכנסת א. טיאר, א. אבנר, י. רפאל וא. ריאל-גאור).
לו. הסכנה לקיום יהדות ברית-המועצות (הצעת חבר-הכנסת ח. לנדאו).
לז. החלטת ועדת הכנסת בדבר הוספת סעיפים 31, 33, 31 לתקנון הכנסת.
לח. החלטת ועדת הכנסת בדבר תיקון סעיף 96 לתקנון הכנסת.
לט. חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), תשכ"ז–1967 (קריאה ראשונה) – דיון.
מ. חוק הרשות להשכלה גבוהה (הוראה ומחקר), תשכ"ח–1968 (קריאה ראשונה).
מא. חוק למניעת הונאה בכשרות, תשכ"ז–1966 (קריאה ראשונה).
מב. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 26), תשכ"ה–1965 (קריאה ראשונה).
מג. חוק עידוד התעשייה (מסים), תשכ"ט–1969.
מד. חוק להסדר התדיינות בין בני-זוג, תשכ"ט–1969 (קריאה שנייה ושלישית).

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות ת"י - ת"ט

1226. מ. אונא (מפד"ל): בעיית הספקת מים
למפקים.
1229. ו. ש-טוב (המערך, עבודה-מפ"ם): מח-
סור במים בעיירת אפקים.
1244. מ. פרוש (אגודת ישראל): הפרת הסטטוס-
קוו על-ידי "אל על" בהפעלת טיסות קבועות
מלוד בשבת.
1254. מ. בן-פורת (המערך, עבודה-מפ"ם): סדר
הבטיחות בהפעלת כלי רכב במפעלים.
1258. י. תמיר (גח"ל): הטיפול בראשון-לציון ומצב
התברואה בעיר.
1259. ש. תמיר (המרכז החפשי): הודעות החוז-
רות של ראש הממשלה על התנגדותה לשילוב
השטחים המשוחזרים ויושביהם בישראל וב-
כלכלתה.

ג. הצעת חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), תשכ"ט-1969

1. הגדרות
בחוק זה -
"שירות הציבור" - שירות המדינה או שירות ברשות
מקומית, במועצה דתית או בכל גוף אחר שפורט בחוספת;
"קרוב" - הורה, צאצא, אח או בן-זוג, וכן הורה,
צאצא או אח של בן-הזוג.
2. איסור הייצוג בעניין שהיה בטימול של המייצג
מי שטיפל, אגב מילוי תפקידו בשירות הציבור,
בעניין פלוני של אדם פלוני, לא ייצג אחר פרישתו מה-
שירות את האדם באותו עניין כלפי המוסד של שירות
הציבור שבו שירת.
3. איסור הייצוג לפני מי שהיה כפוף למייצג
מי שפרש משירות הציבור וערב פרישתו היה נמנה
עם סוג עובדים ששר המשפטים, באישור ועדת העבודה
של הכנסת, קבע בתקנות לעניין חוק זה בהתחשב באופי
תפקידם - לא ייצג אדם לפני עובד בשירות הציבור,
שהיה כפוף לו ערב פרישתו, ולא יבקש ממנו להעניק זכות
לו עצמו ולצורך עסקו, בין בהסכם ובין כמעשה של
רשות, כשההעניקה מסורה לשיקול דעתו של אותו עובד;
והוא, כל עוד לא עברה שנה אחת מהיום שבו פסקו יחסי
הכפיפות.
4. איסור עבודה או טובת הנאה בעסקים שהיו בטימול
של עובד הציבור
(א) מי שפרש משירות הציבור ובתפקידו בשירות
הציבור היה מוסמך להחליט על-פי שיקול דעתו על הענ-
קת זכות לאחר, או להמליץ על הענקת זכות כאמור, או
שהיה ממונה על עובד אחר בשירות הציבור המוסמך
כאמור, לא יקבל זכות מאדם שנוקט במהלך עסקיו
להחלטתו בתחום הסמכות האמורה.
(ב) לעניין סעיף זה, אין נפקא מינה -
(1) אם העובד שפרש היה מוסמך לכדו או
ביחד עם אחרים;
(2) אם ההחלטה או ההמלצה היא על הענקת
זכות או על קביעתה;
(3) אם ההחלטה היתה דרך הסכם או כמעשה
של רשות;
(4) אם הזכות שקיבל העובד שפרש היא משרת
שכיר בשירותו של האדם שהיה נוקט להחלטה
או להמלצה, או שלא כשכיר אלא בדרך של
התקשרות עם אותו אדם לשירות לתקופה מסו-
5. סייג בפרישה משירות בצא"ל או במשטרה
מי שפרש משירות כחייל בצבא הגנה לישראל או
משירות כשוטר במשטרת ישראל, לא יחול עליו סעיף 4
אלא במידה ובתנאים שקבע שר המשפטים בתקנות,
בהתייעצות עם שר הבטחון או עם שר המשטרה, לפי
העניין.
6. הגבלות בפרישה משירות בחוץ-לארץ
מי שמילא תפקיד בשירות הציבור בחוץ-לארץ לא
יעשה, ללא היתר לפי חוק זה, אחד הדברים המנויים
להלן בארצות שבהן מילא את תפקידו תוך שנתיים לפני
שגמר אותן, אלא אם עברו שנתיים לאחר שגמר אותן,
והם:
(1) קבלת משרה, תפקיד או עבודה כשכיר, או
שלא כשכיר אלא בדרך של התקשרות לתקופה
מסוימת או בלתי-מוגבלת מראש;
(2) רכישת זכות בעסק או קבלתה בדרך אחרת.
7. טובת הנאה בעסק מה היא
לעניין סעיפים 4 עד 6, "זכות בעסק" - זכות כבעל,
כשותף, חבר הנהלה או כבעל מניות בעסק המתנהל
לשם הפקת רווחים; ולעניין זה "חבר הנהלה" ו"בעל
מניות" בעסק - לרבות חבר הנהלה ובעל מניות בתאגיד
אשר לו השליטה במישרין או בעקיפין בתאגיד אחר
שהעסק נמצא בשליטתו.
8. עבירה
העובר על הוראה שבסעיפים 2 עד 6, דינו - קנס
50,000 לירות או מאסר שישה חדשים.
9. עבירות חוץ
מי שעבר עבירה לפי חוק זה בחוץ-לארץ, יתן עליה
את הדין בישראל.

10. הגנה

תהא הגנה לאדם הנאשם בעבירה לפי סעיפים 4 עד 6 על רכישת זכות בעסק או קבלתה בדרך אחרת, אם יוכיח כל אלה:

- (1) הזכות היתה מניות בתאגיד בלבד;
- (2) הוא לא שימש מנהל לאותו תאגיד;
- (3) חלקו או החלק של קרובו בהון הנפרע וברווחים של התאגיד לא עלה על חמישה אחוזים, או על 50,000 לירות, הכל לפי הקטן יותר.

11. ועדה למתן היתרים

שר המשפטים יקים ועדה של שלושה למתן היתרים לפי חוק זה (להלן - הוועדה); בראשה יעמוד שופט של בית-משפט מחוזי, אחד מחבריה יהיה אדם שלא מבין העובדים בשירות הציבור (להלן - נציג הציבור), והשלישי יהיה עובד בשירות הציבור.

12. הרכב הוועדה

שר המשפטים ימנה את השופט שיהיה יושב-ראש קבוע לוועדה; יתר חברי הוועדה יתמנו לדיון בעניין פלוני, בדרך שקבע שר המשפטים בתקנות. אחד אחד מתוך רשימה של נציגי ציבור ומתוך רשימה של עובדים בשירות הציבור שערך שר המשפטים; אולם -

- (1) כשהמבקש הוא מי שפרש או עומד לפרוש משירות כחייל בצבא הגנה לישראל - יתמנה העובד בשירות הציבור בדרך האמורה מתוך רשימה שהגיש שר הבטחון לשר המשפטים;
- (2) כשהמבקש הוא מי שפרש או עומד לפרוש משירות כשוטר במשטרת ישראל - יתמנה העובד בשירות הציבור בדרך האמורה מתוך רשימה שהגיש שר המשטרה לשר המשפטים.

13. שמיעת נציג השירות

הוועדה תתן לנציג השירות שממנו פרש המבקש או עומד לפרוש ממנו הזדמנות להשמיע את דבריו.

14. שמירה על טוהר המידות שיקול מכריע

- (א) הוועדה תתן את ההיתר המבוקש, אם נוכחה כי אין ברכישתה או בקבלתה של הזכות המבוקשת משום פגיעה בטוהר המידות.
- (ב) בבואה להחליט בבקשה למתן היתר תביא הוועדה בחשבון, בין השאר, את -

(1) נסיבות הפרישה;

- (2) מידת הכפיפות בין המבקש לבין מחליט ההחלטה כאמור בסעיף 4 או הממליץ עליה;
- (3) המידה שבה חרגה החלטה כאמור או החמלצה עליה מהשיגרה בעניינים מאותו סוג;
- (4) היקף הנושא של ההחלטה ומשקלו;
- (5) העובדה כי ההעסקה המבוקשת היא בתאגיד ממלכתי או בחברה ממשלתית.

15. סדרי הדין והנהל

שר המשפטים רשאי, בתקנות, לקבוע את סדרי הדין והנהל לפני הוועדה.

16. סמכויות ועדת חקירה

סעיפים 8 עד 11 לחוק ועדות חקירה, תשכ"ט-1968¹, יחולו כאילו הוועדה היתה ועדת חקירה לפי החוק האמור.

17. שינוי החוספת

שר המשפטים, באישור ועדת העבודה של הכנסת, רשאי בצו להוסיף לתוספת כל מפעל, מוסד, קרן, או גוף אחר שהממשלה משתתפת בהנהלתם כאמור בסעיף 9(5) לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 (נוסח משולב)².

18. שינוי הסכום המירבי לגבי רכישת זכות בתאגיד

שר המשפטים, באישור ועדת העבודה של הכנסת, רשאי, בצו, לשנות את הסכום הנקוב בסעיף 10(3).

19. שמירת דינים

חוק זה אינו גורע מאיסורים על-פי חיקוק אחר או על-פי הסכם.

20. ביצוע

שר המשפטים ממונה על ביצועו של חוק זה.

21. הוראות מעבר

מי שעבד בשירות הציבור ביום תחילתו של חוק זה -

- (1) לא יחולו על פרישתו הראשונה לאחר אותו מועד סעיפים 3 עד 5, אלא אם במועד פרישה זו עברו שנתיים מיום תחילתו של חוק זה;
- (2) לא תישמע, לעניין חוק פיצויי פיטורים, תשכ"ג-1963³, טענתו, כי עקב תחולתם של חוק זה או תקנות על-פיו חלה הרעה מוחשית בתנאי עבודתו, או כי תחולתם היא לגבי נסיבות שביחסי עבודה, שבהן אין לדורש ממנו כי ימשיך בעבודתו.

תוספת

(סעיף 1)

המועצה לשיווק פרי הדר
המועצה לייצור ולשיווק של אנמי אדמה
המועצה לייצור ולשיווק ירקות
המועצה לענף הלול
המועצה להסדר הימורים בספורט.

המוסד לביטוח לאומי
שירות התעסוקה
רשות הנמלים
רשות השידור
הרשות לבינוי ופינוי אזורי שיקום

¹ ס"ח תשכ"ט, עמ' 28.

² ס"ח תשי"ח, עמ' 92.

³ ס"ח תשכ"ג, עמ' 136.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 1
ת. טובי מציע:
במקום ההגדרה של "שירות הציבור" יבוא:

"שירות הציבור" – שירות המדינה או שירות ברשות מקומית, במועצה דתית או בכל גוף אחר שחלה עליו בקרת מבקר המדינה".

א. אבנרי מציע:

(1) בסעיף קטן (ג), בפסקה (1), במקום "עברה שנה" יבוא "עברו שנתיים";

(2) בסעיף קטן (ג), בפסקה (2), במקום "שנתיים" יבוא "שלוש שנים".

ש. מיקוניס מציע:

למחוק את הפסקה (2) בסעיף קטן (ג).

לסעיף 5

א. אבנרי מציע:

למחוק את הסעיף.

לסעיף 8

א. אבנרי מציע:

בסוף הסעיף יבוא "ורשאי בית-המשפט לחייבו לשלם לאוצר המדינה את שווייה של התועלת שהפיק מהעבירה על ההוראה כאמור".

לסעיף 21

ת. טובי מציע:

במקום פסקה (1) יבוא:

"(1) לא יחולו על פרישתו הראשונה לאחר אותו מועד סעיפים 3 עד 5, אלא אם במועד פרישתו זו עברו שישה חודשים מיום תחילתו של חוק זה."

ש. מיקוניס מציע:

במקום פסקה (1) יבוא:

"(1) לא יחולו על פרישתו הראשונה לאחר אותו מועד סעיפים 4 עד 5, אלא אם במועד פרישה זו עברה שנה אחת מיום תחילתו של חוק זה."

לסעיף 2

צ. צימרמן מציע:

אחרי המלים "באותו עניין" יבוא "או את מי שבא במקומו של אותו אדם לצדכי אותו עניין".

א. אבנרי מציע:

אחרי המלים "לא ייצג" יבוא "לא במישרין ואף לא בעקיפין באמצעות שותף, עובד או קרוב העובד עמו".

לסעיף 3

ג. פלד ומ. ידיד מציעים:

אחרי המלים "שהיה כפוף לו ערב פרישתו" יבוא "או שהיה ממונה עליו במישרין אותה שעה".

א. אבנרי מציע:

(1) אחרי המלים "לא ייצג" יבוא "אישית ואף לא באמצעות אדם אחר, לרבות שותף, עובד או קרוב העובד עמו";

(2) במקום "עברה שנה אחת" יבוא "עברו שנתיים".

לסעיף 4

ת. טובי מציע:

(1) בסעיף קטן (ג), בפסקה (1), במקום "שנה" יבוא "שלוש שנים";

ד. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

מס' 16, תשכ"ט–1969⁽²⁾, שכתוצאה מהן מוגדל היטל או מוטל היטל על טובין שהיו פטורים ממנו.

בהתאם לתקנה 3 לתקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשי"ח–1958⁽¹⁾, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון

ה. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

מס' 19, תשכ"ט–1969⁽³⁾, שכתוצאה מהן מוגדל היטל או מוטל היטל על טובין שהיו פטורים ממנו.

בהתאם לתקנה 3 לתקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשי"ח–1958⁽¹⁾, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון

(1) ס"ח תשכ"ד, עמ' 175; תשכ"ה, עמ' 21.

(2) ק"ת 2368, תשכ"ט, עמ' 1224.

(3) ק"ת תשכ"ה, עמ' 54; תשכ"ה, עמ' 310; ק"ת 2385, תשכ"ט, עמ' 1424.

ו. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

מס' 21, תשכ"ט—1969², שכתוצאה מהן מוגדל היטל או מוטל היטל על טובין שהיו פטורים ממנו.

בהתאם לתקנה 3 לתקנות שעות-חירום (תשלום חובה), תשי"ח—1958¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון)

ז. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

(הוראת שעה מס' 121, תשכ"ט—1969⁴, שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949³, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת)

ח. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

(הוראת שעה מס' 124, תשכ"ט—1969⁵, שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949³, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת)

ט. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

(הוראת שעה מס' 125, תשכ"ט—1969⁶, שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949³, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת)

י. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה

ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 26, תשכ"ט—1969⁸, שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או מוטל מס קנייה על סחורות שהיתה פטורה ממנו.

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (סחורות ושירותים), תשי"ב—1952⁷, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949⁸, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו מס קנייה (סחורות

יא. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה

ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 30, תשכ"ט—1969¹⁰, שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או מוטל מס קנייה על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (סחורות ושירותים), תשי"ב—1952⁷, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949⁸, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו מס קנייה (סחורות

יב. הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (הנמקות) (תיקון), תשכ"ט—1969

וישיב למבקש בכתב בהקדם, אך לא יאוחר משלושה חודשים מיום קבלת הבקשה.

(ב) האמור בסעיף קטן (א) לא יחול —

(1) כשהעניין נושא הבקשה טעון חקירה על-פי דין;

(2) כשנקבע בדין מועד אחר למתן תשובה;

(3) כשהתכרר, לאחר בדיקה, שהעניין נושא

הבקשה טעון בדיקה או דיון נוספים;

(4) כשקיימים לגבי העניין נושא הבקשה

1. שינוי שם

לחוק לתיקון סדרי המינהל (הנמקות), תשי"ט—1958¹¹, (להלן — החוק), ייקרא "חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות)", תשי"ט—1958¹¹.

2. הוספת סעיף

אחרי סעיף 1 לחוק יבוא:

"2. חובת מתן תשובה במעד

(א) נתבקש עובד הציבור, בכתב, להשתמש בסמכות שניתנה לו על-פי דין, יחליט בבקשה

⁽⁷⁾ ס"ח תשי"ב, עמ' 344; תשכ"ב, עמ' 44.

⁽⁸⁾ ס"ח תשי"ט, עמ' 154; תש"ך, עמ' 18.

⁽⁹⁾ ק"ת 2385, תשכ"ט, עמ' 1423.

⁽¹⁰⁾ ק"ת 2399, תשכ"ט, עמ' 1569.

⁽¹¹⁾ ס"ח תשי"ט, עמ' 7.

⁽¹⁾ ס"ח תשכ"ד, עמ' 175; תשכ"ו, עמ' 21.

⁽²⁾ ק"ת 2393, תשכ"ט, עמ' 1529.

⁽³⁾ ס"ח 19, תשי"ט, עמ' 154; ס"ח 303, תש"ך, עמ' 18.

⁽⁴⁾ ק"ת 2385, תשכ"ט, עמ' 1426.

⁽⁵⁾ ק"ת 2391, תשכ"ט, עמ' 1509.

⁽⁶⁾ ק"ת 2393, תשכ"ט, עמ' 1530.

4. תיקון סעיף 3
בסעיף 3 לחוק, במקום "בסעיף 2" יבוא "בסעיף א2".
5. תיקון סעיף 4
בסעיף 4 לחוק, במקום "בסעיף 2" יבוא "בסעיף א2".
6. תיקון סעיף 6
בסעיף 6 לחוק –
(1) הסעיף יסומן 6(א) ובו במקום "2" יבוא "א2" ובמקום "הודעה כאמור" יבוא "תשובה או הודעה כאמור";
(2) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:
"ב) לא השיב עובד הציבור או לא החדיע תוך שלושת החודשים כאמור בסעיף 2(א) או (ג), רואים בכך, לעניין כל דין, החלטה לסרב לבקשה, ללא מתן נימוקים".
3. תיקון סעיף 3
סעיף 2 לחוק יסומן א2 וגוסחו יהיה:
"עובד הציבור, שנתבקש כאמור בסעיף 2(א) וסירב לבקשה, יודיע למבקש בכתב את נימוקי סירובו".

ג. הצעת חוק החברה לישראל בע"מ, תשכ"ט-1969

1. הגדרות
בחוק זה –
"החברה" – החברה הרשומה בישראל בשם "החברה לישראל בע"מ";
"סדרת מניות" – מניות החברה שהוצעו בתשקיף אחד; לעניין זה –
(1) מניות שלקחו החותמים על התזכיר יראו אותן ככלולות בסדרת המניות הראשונה;
(2) מניות שהונפקו שלא על-פי תשקיף תוך שנתיים מיום פרסום התשקיף האחרון לפני ההנפקה, וגרסו על-ידי תושבי-חוץ במטבע-חוץ כמשמעותו בסעיף 10, יראו אותן ככלולות בסדרת המניות שהוצעו על-פי התשקיף האמור;
(3) מניות הטבה, שהוקצו לבעלי המניות מסד-רת מניות פלולית, יראו אותן ככלולות באותה סדרה;
"תזכיר", "סדרה של איגרות חוב" – כמשמעותם בפקודת החברות¹, ו"תשקיף" – כמשמעותו של "פרוספקט" בפקודת החברות;
שאר המונחים – כמשמעותם בפקודת מס הכנסה² (להלן – הפקודה).
2. הזכות להטבות
החברה ובעלי מניותיה יהיו זכאים, בכפוף לאמור בסעיף 10, להטבות לפי חוק זה.
3. תחולת ההטבות לגבי סדרות מניות
ההטבות הניתנות לגבי סדרת מניות יחולו לגבי סדרת מניות שהוצעה בתחום הון המניות הרשום בתזכיר החברה בעת גרסומה; הוגדל הונה של החברה, יחולו
4. פטור לחברה ממס הכנסה וממס על רווח הון
החברה תהא פטורה ממס הכנסה לפי סעיף 127(א) לפקודה וממס על רווח הון במשך שלושים שנה החל משנת המס הראשונה שבה היתה לחברה הכנסה חייבת.
5. הטבות במס חברות וממס אחר
(א) על הכנסתה המזכה, תהיה החברה –
(1) חייבת במס חברות בשיעור שלא יעלה על 28%;
(2) פטורה מכל מס אחר המוטל על הכנסה.
(ב) לעניין סעיף זה וסעיף 6 –
"הכנסה מזכה", לגבי כל שנת מס – שיעור יחסי מכלל ההכנסה החייבת של החברה באותה שנת מס, שהוא כחיס סך-כל הון המניות הנפרע מסדרות המניות, שתקופת ההטבות לגביהן טרם תמה, לסך כל הון המניות הנפרע של החברה, כפי שנקבע בתום אותה שנה;
"תקופת ההטבות", לגבי כל סדרת מניות – אחת-עשרה שנות מס המתחילות בשנת המס שבה הוצעה הסדרה או עשר שנות מס המתחילות בשנת המס הראשונה שבה היתה לחברה הכנסה חייבת, הכל לפי המאוחר יותר.
6. הטבות לבעל מניות בחברה
(א) קיבל אדם מן החברה דיבידנד ששולם מתוך הכנסה מזכה, תוך חמש-עשרה שנים מהשנה שבה הושגה אותה הכנסה, יהיה פטור עליו מכל מס נוסף על המס

¹ חא"י, כך א', פרק כ"ב, עמ' 155; ס"ח תשכ"ה, עמ' 124.

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

9. זכות לקבלת מטבע-חוץ

תושב-חוץ שהוא בעל מניה שהיא מסדרת מניות זכאי לקבל מטבע-חוץ לפי שער החליפין הרשמי כדי להעביר אל מחוץ לישראל דיבידנד שקיבל בשל המניה או את תמורת מכירתה.

10. ביטול ההטבות

(א) לא הגיע סכום חון המניות הנפרע של החב"ר, בתום שלוש שנים מהוצאת סדרת המניות הראשונה, לסכום של שלושים מיליון דולר, יבוטלו למפרע ההטבות על-פי חוק זה.

(ב) שר האוצר רשאי לבטל את ההטבות לפי חוק זה, כולן או מקצתן, לעתיד או למפרע, אם -

(1) החברה הוציאה סדרה של איגרות חוב לפני שסכום חון המניות הנפרע שלה הגיע לשלושים מיליון דולר ;

(2) החברה הקצתה פחות מ-80% מהון המג"י יות שלה לתושבי-חוץ תמורת מטבע-חוץ ; לעניין זה, מטבע-חוץ - לרבות -

(א) מטבע ישראלי שנתקבל מהמרת מטבע-חוק לפי שער החליפין הרשמי ;

(ב) מטבע ישראלי שנתקבל מפדיון איגרות מדינת ישראל, שהופצו מחוץ לישראל ואושרו לעניין זה על-ידי המפקח על מטבע-חוק.

(ג) בוטלו הטבות למפרע, בין מכוח סעיף קטן (א) ובין מכוח החלטת שר האוצר על-פי סעיף קטן (ב), ישולמו כל המסים, שלגביהם ניתנו ההטבות, במועדים שקבע שר האוצר, בתוספת ריבית בשיעור המקסימלי המותר על-פי חוק הריבית, תשי"ז-1957¹, מן היום שחלה החובה לשלם לולא ניתנו ההטבות.

11. ביצוע ותקנות

שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל דבר הנוגע לביצועו.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 4

א. אבנרי מציע :

במקום ה"זיפה המתחילה במלים "במשך שלוש שנים שנה" יבוא "לפרק זמן של 15 שנה".

לסעיף 5

א. חביבי מציע :

למחוק את הסעיף.

הוספת סעיף

ש. מיקוניס מציע :

אחרי סעיף 1 יבוא סעיף זה :

"1א. החברה לא תרכוש והממשלה לא תמכור לה מניות במפעלים שבבעלות מלאה או חלקית של המדינה".

יד. הצעת חוק להסדר התדיינות בין בני-זוג, תשכ"ט-1969

1. סייגים להתדיינות

(א) הגיש אדם נגד בן-זוגו קובלנה או תובענה אזרחית, בין שעילתן נולדה לפני נישואיהם ובין שנולדה בתקופת נישואיהם, רשאי בית-המשפט, בהחלטה מנומדת, לעכב את תחילתו או המשכו של הדיון הקובלנה או בתובענה אם ראה לנכון לעשות כן בשל אחד מאלה :

¹ ס"ח תשי"ז, עמ' 50.

אחר שהסכים לכך, למשרד בין בני-הזוג בעניין שהוא נושא הקובלנה או התובענה.

2. שמירת דינים

חוק זה אינו גורע מהוראות חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953², או מכל סמכות של בית-משפט על-פי דין.

3. תיקון פקודת הנוזיקין

בסעיף 18 לפקודת הנוזיקין (נוסח חדש)³, סעיף קטן (א) בטל, וסעיף קטן (ב) יצוין בסעיף 18.

כנגד הנוק לשלום הבית הצפוי מקיום המשפט או מהמשכו אותה שעה.

(ב) עיכוב לפי סעיף קטן (א) יהיה לתקופה שיקבע בית-המשפט בהחלטתו ושלא תעלה על שלושה חודשים; בית-המשפט רשאי, בהחלטה מנומקת, להאריך מדי פעם את העיכוב לתקופה נוספת שיקבע ורשאי הוא בכל עת לבטל את העיכוב לכשימצא זאת לנכון.

(ג) עיכוב בית-המשפט את הדיון כאמור בסעיף קטן (א)², רשאי הוא להטיל על פקיד סעד כמשמ' עותו בחוק שירותי הסעד, תשי"ח-1958¹, או על אדם

טו. הצעת חוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון מס' 4), תשכ"ט-1969

אותה שעה לגבי עובד המדינה שדרגת משכורתו היא "ט" של הדירוג האחד והרכב משפחתו הוא כהרכב משפחתו של הנכה."

4. תיקון סעיף 14

בסעיף 14 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) נכה שדרגת נכותו אינה פחותה מ-50% והוא נצרך, ישולמו לו במקום התגמולים האמורים בסעיפים 14 או 44 תגמולים בשיעור סך כל המשכורת הנהוגה אותה שעה לגבי עובד המדינה שדרגת משכורתו היא "ט" של הדירוג האחד והרכב משפחתו הוא כהרכב משפחתו של הנכה."

5. תיקון סעיף 9

בסעיף 9 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ב), בסופו יבוא:

"אולם רשאית הרשות המוסמכת להורות שיעכבו מתגמוליו החודשיים של נכה חלק שאינו עולה על שליש מהם עד שיסולק כל המגיע לאוצר המדינה מהנכה על-פי ערבות שנתנה המדינה."

6. תחילה

תחילתם של סעיפים 1 ו-2 ביום ג' בניסן תשכ"ח (1 באפריל 1968) ושל סעיפים 3 ו-4 ביום כ"ו באייר תשכ"ז (5 ביוני 1967); על אף האמור בסעיף 8 לחוק העיקרי לא תגיע לאדם כל טובת הנאה, חדשה או מוגדלת, שהוענקה לפי חוק זה, לגבי התקופה שלפני התא-ריכים האמורים.

1. ביטול סעיף 4
סעיף 4 לחוק נכי המלחמה בנאצים, תשי"ד-1954¹ (להלן - החוק העיקרי) - בטל.

2. תיקון סעיף 14

בסעיף 14 לחוק העיקרי -

- (1) במקום "50%" יבוא "10%";
- (2) בכותרת השוליים יימחק "לנכים של 50%-100%".

3. תיקון סעיף 14

בסעיף 14 לחוק העיקרי -

- (1) במקום סעיף קטן (א) יבוא:
- "(א) נכה שדרגת נכותו אינה פחותה מ-10% והוא מחוסר פרנסה, ישולם לו, כל עוד הוא מחוסר פרנסה, תגמול חוסר פרנסה בשיעור המפורט בסעיף קטן (ג) במקום התשלום האמור בסעיף 14א."
- (2) במקום סעיף קטן (ג) יבוא:
- "(ג) תגמול חוסר פרנסה -

(1) לנכה שדרגת נכותו מ-10% עד 18% - 40% מהדרגה הקובעת;

(2) לנכה שדרגת נכותו מ-19% עד 39% - 60% מהדרגה הקובעת;

(3) לנכה שדרגת נכותו מ-40% עד 100% - 80% מהדרגה הקובעת;

"הדרגה הקובעת" - סך כל המשכורת הנהוגה

טז. מסקנות ועדת החוק והבטחון בעניין ביטול חוק ההתיישנות

של פשעי הנאצים

בהצעה לסדר-היום שהגיש חבר-הכנסת צ. צימרמן בדבר "ביטול חוק ההתיישנות של פשעי הנאצים". הכנסת החליטה להעביר את ההצעות הנ"ל לדיון בוועדת החוק והבטחון.

הכנסת בישיבתה מיום ה' בכסלו תשכ"ט (26 בנובמבר 1968) דנה בהצעה לסדר-היום שהגיש חבר-הכנסת א. תלמי בדבר "פנייה לדעת הקהל ולפרלמנטים בעולם נגד החלת חוק ההתיישנות על פשעי הנאצים" ובישיבתה מיום י"א בסיון תשכ"ט (28 במאי 1969) דנה

¹ ס"ח תשי"ח, עמ' 109.

² ס"ח תשי"ג, עמ' 165.

³ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 10, עמ' 266.

⁴ ס"ח תשי"ד, עמ' 76; ס"ח תשי"ז, עמ' 99; ס"ח תשכ"א, עמ' 162; ס"ח תשכ"ה, עמ' 299.

יוזמיהם או מבצעייהם, והמעניק להם חנינה למעשה או המקל עליהם.

הוועדה קובעת כי המגיעים השפלים ביותר מצויים בעצם הפשע של רצח אנשים חפים מפשע עקב השתייכותם הלאומית או הגזעית, וכי הזיכוי של ארכי-פושעים כאלה חייב לזעזע את מצפונם של כל בן-תרבות.

3. בגלל החשיבות הרבה הנובעת לעניין זה בישראל, בה נתקבעה שארית הפליטה של השואה, מציעה הוועדה, בהתאם להצעתו של שר החוץ בנדון, לקיים דיון מלא על הנושא במליאת הכנסת.

1. הוועדה קובעת שאין להעלות על הדעת כי פושעים שהשתתפו בהשמדת שליש העם היהודי יזכו להקלות משפטיות ויוכלו להלך חפשי בקרב בני-תרבות. העם הגרמני חייב לקרבות הפשעים, לעולם כולו ואף לעצמו, מאמץ עליון של שיפוט וענישה לגבי השותפים לפשעי הנאצים ובעיקר השותפים לרציחות המוניות של אנשים חפים מפשע.
2. הוועדה קובעת כי לפשעי הנאצים נגד האנושות ונגד העם היהודי אין התיישנות לעולם וכי לא ייתכן כל הסדר משפטי הפוסט את מתכנני הפשעים,

יז. מסקנות ביניים של ועדת הכספים בעניין הסעת חינום של חיילים

המלצות הביניים:

1. ועדת הכספים ממליצה על ביצוע הסידורים המרוכבים את זכויות ההסעה של החיילים בשי-רות סדיר (חובה וקבע), אשר יקלו על החייל להגיע בחופשה לביתו, כלהלן: א. כל חייל בחופשה יוסע חינום ברכבת ישראל בכל ימי השבוע. הוועדה ממליצה כי בימי ראשון ושישי ובמוצאי שבת וחג תהינה קופות מיוחדות בתחנות הרכבת; ב. כמו כן ממליצה הוועדה, בשלב ראשון, כי בימי שישי וראשון בערבי חגים ולמחרתם, ובמוצאי שבת וחג, תורחב ותוסדר הסעת חינום לחיילים בשירות סדיר (חובה וקבע) בקווים הבין-עירוניים. לצורך האמור לעיל יבצע צה"ל הסעת חיילים אם על-ידי הסעה מרוכזת ואם בתחבורה ציבורית ועל-ידי מתן כרטיסי נסיעה חינום לחיי-ליס; ג. הוועדה רושמת לפניה בהערכה הודעת הנהלת "אגד" על הגדלת ההנחה שתניתן לכרטיסי נסיעה לחיילים כנ"ל שישתמשו בהם לפי הסידורים האמורים.
2. לאחר שיתברר היקף ההוצאות הכרוכות בביצוע ההסדרים הנ"ל — תוצע דרך להשתתפות הציבור בהוצאות אלה.
3. הוועדה תקבל דיווח על ביצוע המסקנות לקראת הגשת התקציב הבא.
4. הוועדה רושמת לפניה הודעת באי-כוח הממשלה כי ייעשה כל מאמץ על מנת להפעיל את הסידורים האמורים לפני ה-1 באוגוסט.
5. הוועדה מביעה הוקרה והערכה לבעלי הרכב המסייעים חיילים הממתנים בדרכים.

מאחר שגם עם ביצוע הסידורים האמורים יוסיפו חיילים להזדקק להסעה על-ידי בעלי רכב פרטי פונה הוועדה אל כל בעלי הרכב לפתוח לבם ורכבם לחייל הממתין בכבישי הארץ — כך שלא יהיה בעל רכב שלא יקיים חובה ומצווה לאומית זאת.

ביום י"ח בסיון תשכ"ט (4 ביוני 1969) החליטה הכנסת — על-פי הצעת שר הבטחון — להעביר לוועדת הכספים את ההצעות לסדר-היום דלהלן: 1. סידורים אירגוניים וכספיים לאפשר נסיעת חינום לחיילים במדים באוטובוסים וברכבת ישראל — הצעת חבר-הכנסת ג. כהן; 2. הסדר ארצי להסעת חינום של חיילים במדים — הצעת חבר-הכנסת א. אבנרי.

ועדת הכספים קיימה דיון בהצעות הנ"ל, בהשתתפות באי-כוח משרד הבטחון, צה"ל, משרד האוצר ומשרד התחבורה, וביום ט' בתמוז תשכ"ט (25 ביוני 1969) סיכמה את דיוניה כלהלן:

תיאור המצב הקיים:

לפי הסידורים הקיימים היום זכאים להסעת חינום: 1. בחופשה רגילה רבע שנתית — כל חיילי חובה; 2. בחופשת סוף-שבוע ארוכה — כל חיילי יחידות שדה; 3. בחופשת משפחה וחופשה מיוחדת — כל החיילים; 4. ביחידות שאין בהן סידורי לינה — כל החיילים; 5. כל חייל הנשלח בתפקיד; 6. בערבי חגים ולמחרתם — נסיעת חינום ברכבת לכל חייל.

ההסעה מתבצעת כלהלן:

1. ברכב עצמי של צה"ל; 2. ברכב שכור; 3. בתחבורה ציבורית — כשאין סידורי הסעה מרוכזת.

הבעיות:

סידורי ההסעה הנ"ל אין בהם תשובה לבעיות הבאות:

1. חופשת סוף שבוע לחיילים שאינם ביחידות שדה; 2. חופשה קצרה אחר שעות העבודה; 3. תנועת חיילים במשך ימי החופשה (להבדיל מהנסיעה הביתה ובחזרה למחנה גם לגבי החיילים המקבלים נסיעות אלה חינום).

סיכום הישיבות

- ישיבה תי"ז (ז' בתמוז תשכ"ט - 23 ביוני 1969)**
- היו"ר - ק. לוז; א. בן-אליעזר; ד. נצר.
- א. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ב. שרי-התיירות מ. קול השיב על 6 שאלות של חברי הכנסת: א. אבנרי, א. טיאר, ר. ארזי, ש. תמיר.
- שרי-השיכון מ. בנטוב השיב על 17 שאלות של חברי הכנסת: ש. מיקוניס, א. טיאר, י. תמיר, ש. תמיר, א. שוסטק, נ. פלד, א. אבנרי, א. ורדיגר, א. חביבי, ש. ארבל-אלמולניג.
- ג. בהמשך הדיון על חוק המועצות למוצרי פירות וירקות (ייצור ויצוא), תשכ"ט-1969, קריאה רא" שונה, השיב שרי-המסחר והתעשייה ז. שרף למת" ווכחים.
- הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכלכלה.
- ד. מ. ארם (יו"ר ועדת העבודה) הביא לקריאה שנייה חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), תשכ"ט-1969. בוויכוח השתתפו: א. אבנרי, צ. צימרמן, נ. פלד, ש. מיקוניס. שרי-המשפטים י. ש. שפירא השיב לדברי נ. פלד. מ. ארם השיב למתווכחים. הוחלט: לקבל את החוק.
- ה. שרי-השיכון מ. בנטוב הביא לקריאה ראשונה חוק המכר (דירות), תשכ"ט-1969; חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, תשכ"ט-1969. בוויכוח השתתפו: א. א. אבנרי, ש. כהן-צידון, א. אנקוריון, נ. אליעד, ע. דגני, א. אבנרי, ש. ז. אברמוב, ש. מיקוניס. שר השיכון השיב למתווכחים.
- הוחלט: להעביר את שני החוקים לוועדת הכלכלה.
- ו. בהמשך הדיון על סקירת שר התיירות על פעולות משרדו השיב שרי-התיירות מ. קול למתווכחים.
- ז. ש. שורש (בשם ועדת הכספים) הביא החלטות בדבר אישור הוראות בצווי שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקונים מס' 16, 19, 21), תשכ"ט-1969; בצווי תעריף המכס והפטור (תיקון התוספות) (הוראות שעה מס' 121, 124, 125), תשכ"ט-1969; בצווי מס קנייה (סחורות ושירותים) (הט"ל מס ושיעורו) (תיקונים מס' 26, 30), תשכ"ט-1969.
- הוחלט: לקבל את ההחלטות.
- ישיבה תי"ח (ח' בתמוז תשכ"ט - 24 ביוני 1969)**
- היו"ר - א. תלמי; ר. הקטין.
- א. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ב. שרי-הבריאות י. ברזילי השיב על 4 שאלות של חברי הכנסת: א. אבנרי, ר. ארזי, א. שוסטק, א. טיאר.
- ג. י. שופמן (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט) הביא לקריאה שנייה חוק לתיקון סדרי המינהל (הנמקות) (תיקון), תשכ"ט-1969.
- הוחלט: לקבל את החוק.
- ד. י. קרגמן (יו"ר ועדת הכספים) הביא לקריאה שנייה חוק-החברה לישראל בע"מ, תשכ"ט-1969. בוויכוח השתתפו: ש. מיקוניס, א. אבנרי, א. חביבי, י. קרגמן השיב למתווכחים.
- הוחלט: לקבל את החוק.
- ה. מ. אונא (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) מסר הודעה בדבר ויתור מצד חברי-הכנסת ו. שם-טוב על הצעת החוק הפרטית שלו: חוק הבחירות (דרכי תעמולה) (תיקון מס' 2), תשכ"ז-1965.
- ו. מ. אונא (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) הביא לקריאה שנייה חוק להסדר התדיינות בין בני-זוג תשכ"ט-1969.
- הוחלט: לקבל את החוק.
- ז. מ. ארם (יו"ר ועדת העבודה) הביא לקריאה שנייה חוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון מס' 4), תשכ"ט-1969.
- הוחלט: לקבל את החוק.
- ח. מ. ארם הביא לקריאה ראשונה חוק המהנדסים והאדריכלים (תיקון מס' 2), תשכ"ט-1969. בוויכוח השתתפו: ש. ז. אברמוב, ש. מיקוניס, א. אבנרי.
- ט. שרי-המשפטים י. ש. שפירא הביא לקריאה ראשונה חוק יד בן-צבי, תשכ"ט-1969. בוויכוח השתתפו: א. רזיאל-נאור, א. אבנרי, מ. ביבי, ש. כהן-צידון, מ. זר, ב. עזיאל, מ. ארם, נ. אליעד. שר המשפטים השיב למתווכחים.
- הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החינוך והתרבות.
- י. שרי-הסעד י. בורג הביא לקריאה ראשונה חוק הנוער (שפיטה), ענישה ודרכי טיפול), תשכ"ט-1969; חוק לחיקון פקודת העבריינים הצעירים, תשכ"ט-1969.
- יא. סגן שר האוצר צ. דינשטיין הביא לקריאה ראשונה חוק עידוד התעשייה (מסים), תשכ"ט-1969.
- ישיבה תי"ט (ט' בתמוז תשכ"ט - 25 ביוני 1969)**
- היו"ר - ק. לוז; ט. סנהדרי; י. נבון.
- א. שרי-הסעד י. בורג השיב על 10 שאלות של חברי הכנסת: ת. טובי, ר. ארזי, ש. מיקוניס, א. ורדיגר, ש. ארבל-אלמולניג, א. חביבי, א. אבנרי, ש. כהן-צידון.
- ב. מ. אונא וו. שם-טוב הגישו הצעות (נפרדות) לסדר-היום בדבר בעיית המים בעיירת אפקים. סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר השיב להצעות.
- הוחלט: להעביר את העניין לוועדת הפנים.
- ג. י. תמיר הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הטיפול בראשון-לציון ומצב התברואה בעיר. סגן שר הפנים השיב להצעה.
- הוחלט: להעביר את העניין לוועדת הפנים.
- ד. מ. פרוש הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הפרת הסטטוס-קוו על-ידי "אל על" בהפעלת טיסות

- ש. תמיר הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הודעותיה החוזרות של ראש הממשלה על התנגדותה לשילוב השטחים המשוחררים ויושביהם בישראל. ראש-הממשלה ג. מאיר השיבה להצעה.
- הוחלט: להסיר את העניין מסדר-היום.
- א. אבנרי וש. מיקוניס מסרו הודעות בדבר הימנעות סיעותיהם מהצבעה.
- בהמשך הדיון על חוק עידוד התעשייה (מסים), תשכ"ט-1969, קריאה ראשונה, השתתפו: י. בדד, א. שוסטק, א. בהיר, מ. וילנר, א. אבנרי, י. שערי, ש. מיקוניס. היו"ד י. נבון הודיע על בקשת סגן שר האוצר שהכנסת תצביע על העברת החוק לוועדת הכספים בלי שישב הפעם למתווכחים.
- הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכספים.
- ח. קבועות מלח בשבת. שר-התחבורה מ. כרמל השיב להצעה. פ. זוארץ הציע להעביר את העניין לוועדה. הוחלט: להסיר את העניין מסדר-היום.
- א. אבנרי מסר הודעה בדבר הימנעות סיעתו מהצבעה.
- ה. מ. בן-פורת הגיש הצעה לסדר-היום בדבר סדרי הבטיחות בהפעלת כלי רכב במפעלים. שר-התחבורה מ. כרמל השיב להצעה.
- הוחלט: להעביר את העניין לוועדת הכלכלה.
- ו. שר-החוק א. אבן השיב על 21 שאילתות של חברי הכנסת: א. אבנרי, ש. מיקוניס, ר. ארזי, נ. פלד, א. חביבי, ש. תמיר, י. תמיר, א. שוסטק, א. ורדיגר, י. הררי.
- ז. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

